

ZLECENIODAWCA:

GMINA BRAŃSZCZYK
ul. Jana Pawła II 45
07 – 221 Brańszczyk

WYKONAWCA:

**EKO – BIT. OCHRONA ŚRODOWISKA I
INFORMATYKA**
Mirosław Osowiecki
e-mail: eko-bit@wp.pl
tel. kontakt.: 0-604 433 131

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY BRAŃSZCZYK

**NA LATA 2017 – 2020
Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2021 – 2024**

listopad, 2017 r.

SPIS TREŚCI:

WYKAZ SKRÓTÓW	3
ROZDZIAŁ 1. STRESZCZENIE	4
ROZDZIAŁ 2. WSTĘP.....	10
ROZDZIAŁ 2.1. PODSTAWY PRAWNE I ŹRÓDŁA INFORMACJI.....	11
ROZDZIAŁ 2.2. CEL I ZAKRES PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY BRAŃSZCZYK	14
ROZDZIAŁ 2.3. METODYKA OPRACOWANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY BRAŃSZCZYK	15
ROZDZIAŁ 2.4. PRAWNE I MERYTORYCZNE UWARUNKOWANIA OPRACOWANIA I REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY BRAŃSZCZYK	17
ROZDZIAŁ 3. OCENA STANU ŚRODOWISKA GMINY BRAŃSZCZYK.....	32
ROZDZIAŁ 3.1. EFEKTY REALIZACJI DOTYCHCZAS OBOWIĄZUJĄCEGO PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	32
ROZDZIAŁ 3.2. CHARAKTERYSTYKA SPOŁECZNO – GOSPODARCZA GMINY	33
ROZDZIAŁ 3.3. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	38
ROZDZIAŁ 3.4. WALORY PRZYRODNICZE GMINY BRAŃSZCZYK	55
ROZDZIAŁ 3.5. JAKOŚĆ ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO.....	61
ROZDZIAŁ 3.6. OCHRONA PRZYRODY	77
ROZDZIAŁ 4. ANALIZA SWOT ORAZ WNIOSKI Z DIAGNOZY STANU	87
ROZDZIAŁ 5. CELE, DZIAŁANIA I ZADANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA ...	93
ROZDZIAŁ 6. SYSTEM FINANSOWANIA I REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	111
ROZDZIAŁ 6.1. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	111
ROZDZIAŁ 6.2. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA	120
ROZDZIAŁ 6.3. OPINIOWANIE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA ORAZ RAPORTY Z JEGO REALIZACJI.....	122
ROZDZIAŁ 6.4. MONITORING I DOKUMENTOWANIA REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	123
SPIS TABEL, MAP I RYSUNKÓW	126

Wykaz skrótów

<i>Skrót</i>	<i>Pełna nazwa</i>
AKPOŚK	Aktualizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych
AR i MR	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
BOŚ	Bank Ochrony Środowiska
FOGR	Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych
GIOŚ	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
GUS	Główny Urząd Statystyczny
GZWP	Główne Zbiorniki Wód Podziemnych
IUNG	Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa
JCW	Jednolita Część Wód
JCWpd	Jednolita Część Wód Podziemnych
KPZK	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju
KW PSP	Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej
LGD	Lokalna Grupa Działania
MBPR	Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego
MODR	Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego
NGO	<i>non-government organization</i> , organizacja pozarządowa
NFOŚ i GW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
OSP	Ochotnicza Straż Pożarna
PINB	Państwowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego
POI i Ś	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
PROW	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
PSZOK	Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych
PTTK	Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajobrazowe
RDLP	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych
RDOŚ	Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska
RLM	równoważna liczba mieszkańców
RPO WM	Regionalny Program Operacyjny Województwo Mazowieckie
RZGW	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
SRK	Strategia Rozwoju Kraju
SWOT	Mocne strony, Słabe strony, Szanse i Zagrożenia
UE	Unia Europejska
WHO	Światowa Organizacja Zdrowia
WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie
WZM i UW	Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych

Źródło: opracowanie własne

Rozdział 1. Streszczenie

W celu realizacji powyższych wymogów Gmina Brańszczyk podjęła decyzję o opracowaniu *Programu ochrony środowiska dla Gminy Brańszczyk na lata 2017 – 2020 z perspektywą na lata 2021 – 2024*. Dotychczas Gmina sporządziła następujący dokument:

- *Program ochrony środowiska dla Gminy Brańszczyk do 2012 roku* został zatwierdzony przez Radę Gminy Brańszczyk uchwałą z dnia 23 marca 2005 r. nr XXVI/148/2005
- *Aktualizacja Programu ochrony środowiska dla Gminy Brańszczyk na lata 2009 – 2016*, zatwierdzona przez Radę Gminy uchwałą z dnia 29 kwietnia 2010 r. Nr XLVIII/247/10

Głównym celem *Programu ochrony środowiska dla Gminy Brańszczyk*, stanowiącego podstawę realizacji strategicznych działań z zakresu ochrony środowiska i gospodarki odpadami oraz będącego źródłem informacji o przyrodniczych uwarunkowaniach gminy, jest wdrożenie polityki ochrony środowiska na poziomie lokalnym. Ponadto celem *Programu* jest rozpoznanie stanu istniejącego i przedstawienie propozycji zadań niezbędnych do kompleksowego rozwiązania problemów ochrony środowiska (zadania te w większości stanowią zadania własne gminy) oraz wyznaczenie hierarchii ważności poszczególnych inwestycji.

Swoim zakresem poniższy *Program* obejmuje: aktualną sytuację społeczno – gospodarczą i ekologiczną Gminy Brańszczyk, zewnętrzne i wewnętrzne uwarunkowania rozwoju, cele ekologiczne, a także sposoby kontroli i dokumentowania wdrażania *Programu* oraz finansowe aspekty jego realizacji. Struktura niniejszego *Programu* nawiązuje do *Wytycznych do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska*, opracowanych przez Ministerstwo Środowiska we wrześniu 2015 r.

Główne funkcje *Programu ochrony środowiska dla Gminy Brańszczyk* to:

- realizacja na obszarze gminy polityki ochrony środowiska państwa, której założenia określono w *Strategii „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.”*, przyjętej Uchwałą Nr 58 Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 2014 r. (M.P. z dnia 16 czerwca 2014 r., poz. 469) oraz zapisów *Programu ochrony środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2022 r.* Sejmik Województwa Mazowieckiego (Uchwała Nr 3/17 z dnia 24 stycznia 2017 r.),
- strategiczne zarządzanie gminą w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju,
- przekazanie informacji na temat zasobów środowiska przyrodniczego oraz stanu poszczególnych komponentów środowiska,
- przedstawienie problemów i zagrożeń ekologicznych, proponując sposoby ich rozwiązania w określonym czasie,

- pomoc przy konstruowaniu budżetu gminy,
- organizacja systemu informacji o stanie środowiska i działaniach zmierzających do jego poprawy.

Niniejszy *Program* po zaopiniowaniu przez Zarząd Powiatu Wyszowskiego zostanie uchwalony przez Radę Gminy, co uczyni go aktem prawa lokalnego.

Diagnozę stanu środowiska naturalnego Gminy Brańszczyk opracowano na podstawie tzw. danych zastanych (z ang. *desk research*). W analizie wykorzystano następujące dane:

- materiały opisowe i dane liczbowe będące w posiadaniu Urzędu Gminy, w tym w szczególności *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Brańszczyk* (uchwały nr XX/87/08 Rady Gminy w Brańszczuku z dnia 22 lutego 2008 r.),
- dane statystyczne pochodzące z opracowań Głównego Urzędu Statystycznego,
- raporty Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Warszawie,
- prace instytutów i placówek naukowo badawczych z zakresu ochrony środowiska,
- literatura i prasa fachowa,
- dostępne materiały dotyczące ochrony i kształtowania środowiska w gminie oraz w powiecie wyszkowskim i województwie mazowieckim,
- obserwacje własne w terenie.

Punkt wyjściowy do ustalenia celów ochrony środowiska na terenie Gminy Brańszczyk stanowią dane środowiskowe oraz stan infrastruktury określone na dzień 31 grudnia 2016 r., z uwzględnieniem dostępnych danych dla roku 2017. Z na uwagi dostępność wybranych danych, w *Programie* uwzględniono także dane z lat wcześniejszych, prezentowane w raportach Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Warszawie oraz dane statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego. Stan prawny przyjęto na dzień 01.08.2017 r. Zgodnie z art. 46 pkt. 3 *ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko dla projektu Programu* wykonano strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko.

Poniżej przedstawiono listę najpilniejszych problemów ekologicznych oraz proponowane sposoby rozwiązania.

Problem ekologiczny	Ogólne metody w zakresie przeciwdziałania problemowi
<i>Obszar interwencji nr 1: ochrona klimatu i jakości powietrza</i>	
Niska emisja spowodowana dużą ilością indywidualnych źródeł ciepła opalanych węglem	Ograniczanie niskiej emisji poprzez modernizację źródeł ciepła i zmianę paliwa na niskoemisyjne
Spalanie odpadów w domowych piecach	Zaostrzenie nadzoru nad gospodarowaniem odpadami przez gospodarstwa domowe
Wzrost liczby samochodów i natężenia ruchu drogowego	Dostosowanie systemu transportowego do poziomu wykorzystania dróg
Niski stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii	Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii
<i>Obszar interwencji nr 2: zagrożenie hałasem</i>	
Wzrost natężenia ruchu drogowego, szczególnie na terenach zwartej zabudowy mieszkaniowej	Dostosowanie systemu transportowego do poziomu wykorzystania dróg
Niska jakość części dróg gminnych	Bieżąca modernizacja dróg
<i>Obszar interwencji nr 3: pola elektromagnetyczne</i>	
Wzrost zagęszczenia rozproszonych źródeł promieniowania elektromagnetycznego	Ochrona przed polami elektromagnetycznymi
<i>Obszar interwencji nr 4: gospodarowania wodami</i>	
Niska jakość wód powierzchniowych	Budowa infrastruktury służącej ochronie wód
Zwiększenie zużycia wody w sektorze komunalnym	Edukacja ekologiczna
Okresowe występowanie suszy oraz niska retencyjność zlewni	Utrzymywanie w należytym stanie istniejących systemów melioracyjnych oraz budowa zbiorników retencyjnych
<i>Obszar interwencji nr 5: gospodarka wodno – ściekowa</i>	
Nieuregulowana gospodarka ściekowa (brak sieci kanalizacyjnej oraz nieszczelne zbiorniki bezodpływowe)	Budowa sieci kanalizacyjnych i przydomowych oczyszczalni ścieków
<i>Obszar interwencji nr 6: zasoby geologiczne</i>	
brak	-
<i>Obszar interwencji nr 7: gleby</i>	
Dziki wysypiska odpadów	Oczyszczanie terenu
Zanieczyszczenia pochodzenia rolniczego	Edukacja rolników
<i>Obszar interwencji nr 8: gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów</i>	
Niski wskaźnik selektywnej zbiórki odpadów niebezpiecznych oraz ulegających biodegradacji występujących w strumieniu odpadów komunalnych	Doskonalenie systemu selektywnej zbiórki odpadami oraz powszechna edukacja
<i>Obszar interwencji nr 9: zasoby przyrodnicze</i>	
Nadmierna penetracja obszarów cennych przyrodniczo, połączona z brakiem poszanowania wartości przyrodniczych	Wzrost świadomości ekologicznej oraz zwiększenie kontroli nad obszarami chronionymi
Brak akceptacji społecznej dla tworzenia nowych form ochrony przyrody	Wzrost świadomości ekologicznej
<i>Obszar interwencji nr 10: zagrożenie poważnymi awariami</i>	
Ryzyko występowanie katastrof naturalnych – suszy, powodzi i silnych wiatrów, stanowiących zagrożenie dla życia i zdrowia mieszkańców oraz ich mienia	Utrzymywanie w gotowości systemu zapobiegawczo – interwencyjnego – ratunkowego

Biorąc pod uwagę zapisy obowiązujących obecnie dokumentów lokalnych (w szczególności Strategii Rozwoju Gminy), aktualny stan środowiska oraz potrzeby w zakresie jego ochrony, a także chęć kontynuowania założeń wcześniejszego Programu ochrony środowiska główny cel polityki ekologicznej Gminy Brańszczyk zdefiniowano w sposób następujący:

Ochrona i właściwe kształtowanie środowiska przyrodniczego jako podstawa wysokiej jakości życia i bezpieczeństwa ekologicznego mieszkańców Gminy Brańszczyk

Według *Wytycznych do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska* cele, działania i zadania z zakresu ochrony środowiska powinny być realizowane w następujących obszarach interwencji (w okresie programowania niniejszego dokumentu, tj. w latach 2017 – 2024):

OBSZARY INTERWENCJI:

OBSZAR 1 – *Ochrona klimatu i jakości powietrza*

OBSZAR 2 – *Zagrożenia hałasem*

OBSZAR 3 – *Pola elektromagnetyczne*

OBSZAR 4 – *Gospodarowanie wodami*

OBSZAR 5 – *Gospodarka wodno – ściekowa*

OBSZAR 6 – *Zasoby geologiczne*

OBSZAR 7 – *Gleby*

OBSZAR 8 – *Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawania odpadów*

OBSZAR 9 – *Zasoby przyrodnicze*

OBSZAR 10 – *Zagrożenia poważnymi awariami*

Dla poszczególnych obszarów interwencji wyznaczono cele operacyjne i działania, uwzględniające również zagadnienia horyzontalne dotyczące adaptacji do zmian klimatu, określone w *Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030* oraz zagadnienia horyzontalne, określone w dokumencie *Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.”*

Poniższe cele wpisują się, choć zawsze nie w sposób literalny, w cele strategiczne i operacyjne wyznaczone w *Strategii Rozwoju Gminy Brańszczyk na lata 2015 – 2020* oraz *Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Wyszowskiego na lata 2017 – 2020 z perspektywą do 2024 roku* i w *Programie ochrony środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2022 r.*

CELE OPERACYJNE DO OBSZARU INTERWENCJI 1:

- 1) Ochrona powietrza, w tym ograniczenie oddziaływania energetyki
- 2) Wspieranie inwestycji w odnawialne źródła energii

CELE OPERACYJNE DO OBSZARU INTERWENCJI 2:

- 1) Ograniczenie uciążliwości systemu komunikacyjnego
- 2) Ograniczenie uciążliwości obiektów produkcyjnych

CELE OPERACYJNE DO OBSZARU INTERWENCJI 3:

- 1) Ochrona środowiska lokalnego przed promieniowaniem elektromagnetycznym

CELE OPERACYJNE DO OBSZARU INTERWENCJI 4 i 5:

- 1) Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi
- 2) Ochrona przed powodzią i suszą
- 3) Poprawa jakości wód oraz zapewnienie dostępu do czystej wody dla lokalnej społeczności

CELE OPERACYJNE DO OBSZARU INTERWENCJI 6:

- 1) Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi

CELE OPERACYJNE DO OBSZARU INTERWENCJI 7:

- 1) Ochrona powierzchni ziemi

CELE OPERACYJNE DO OBSZARU INTERWENCJI 8:

- 1) Racjonalna gospodarka odpadami

CELE OPERACYJNE DO OBSZARU INTERWENCJI 9:

- 1) Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami przyrodniczymi

CELE OPERACYJNE DO OBSZARU INTERWENCJI 10:

- 1) Transport substancji niebezpiecznych
- 2) Przeciwdziałanie poważnym awariom
- 3) Zapobieganie i naprawa szkód w środowisku
- 4) Ochrona przed osuwiskami
- 5) Ochrona przeciwpożarowa

Polski system finansowania ochrony środowiska przewiduje wykorzystanie następujących form finansowania: *pożyczki i kredyty, dotacje (tzw. granty) i subwencje właściwe, środki własne, obligacje, w tym obligacje komunalne oraz leasing finansowy i operacyjny.* Do podstawowych źródeł finansowania zadań zapisanych w programach ochrony środowiska zaliczyć należy: *fundusze celowe (tzw. ekologiczne), środki własne podmiotów gospodarczych, środki budżetów samorządów terytorialnych, środki własne ludności i środki społeczne, środki budżetu państwa, środki sektora bankowego oraz pomoc zagraniczną (środki funduszy i programów pomocowych).*

Do grupy instrumentów (narzędzi) realizacji *Programu* zaliczyć należy instrumenty: *prawno – administracyjne, ekonomiczne i rynkowe, finansowe, z zakresu organizacji, zarządzania*

i *marketingu* oraz *informacyjno – edukacyjne* (oddziaływania społecznego). Polska należy do krajów o stosunkowo dobrze rozwiniętym systemie instrumentów realizacji ekorozwoju. Silną stroną tego systemu są instrumenty: *prawno – administracyjne, ekonomiczne i finansowe*. Słabą stroną są instrumenty: *rynkowe, z zakresu organizacji, zarządzania i marketingu oraz informacyjno – edukacyjne*.

Podstawową zasadą realizacji *Programu ochrony środowiska* powinna być zasada wykonywania zadań przez poszczególne jednostki włączone w zagadnienia ochrony środowiska, świadome istnienia programu i swojego uczestnictwa w nim. Szansę na skuteczne wdrożenie *Programu* daje dobra organizacja zarządzania nim.

Główna odpowiedzialność za realizację *Programu* spoczywa na **Wójtce Gminy**, który współdziała z organami administracji rządowej oraz samorządowej szczebla powiatowego i wojewódzkiego, które dysponują instrumentarium wynikającym z ich kompetencji.

Ponadto Wójt współdziała z instytucjami administracji specjalnej w dyspozycji których znajdują się instrumenty kontroli i monitoringu. Instytucje te kontrolują respektowanie prawa, prowadzą monitoring stanu środowiska (Państwowa Inspekcja Sanitarna, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska), prowadzą monitoring wód (Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej).

Przygotowany przez organ wykonawczy, czyli w przypadku gminy – Wójta, projekt *Programu ochrony środowiska* przedstawiany jest następnie do zaopiniowania organowi wykonawczemu jednostki wyższego stopnia, czyli w przypadku gminy zarządowi powiatu (art. 17 ust. 2 pkt 3 *ustawy – Prawo ochrony środowiska*).

Mając na względzie zapisy art. 54 ust. 1 *ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* można wnioskować, że zarząd powiatu zobowiązany jest wydać opinię w sprawie projektu powyższego dokumentu w terminie 30 dni od dnia otrzymania wniosku o wydanie opinii.

Zgodnie z art. 18 ust. 2 *ustawy – Prawo ochrony środowiska* Wójt Gminy ma obowiązek sporządzać co 2 lata raport z realizacji *Programu*, który powinien obejmować:

- ocenę stopnia realizacji określonych w *Programie* celów i kierunków działań,
- sprawozdanie z wykonanych zadań pozainwestycyjnych i inwestycyjnych,
- zgodność wykonanych zadań z harmonogramem prac,
- sprawozdanie z realizacji harmonogramu finansowania przedsięwzięć,
- podsumowanie z wnioskami i ewentualną rekomendacją nowelizacji *Programu*.

Monitoring realizacji *Programu ochrony środowiska* jest niezbędny dla prowadzenia bieżących analiz postępów w jego wdrażaniu. Monitoring powinien odbywać się co roku. Wdrażanie *Programu* powinno podlegać regularnej ocenie w zakresie:

- określenia stopnia wykonania przedsięwzięć/ działań,
- określenia stopnia realizacji przyjętych celów,
- oceny rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem
- analizy przyczyn tych rozbieżności.

Wskaźniki monitorowania projektowanych przedsięwzięć powinny być realne, trafnie dobrane, mierzalne – umożliwiające porównania, wiarygodne i dostępne. Stworzenie w miarę pełnego indeksu wskaźników monitorowania projektów może stanowić podstawę do określenia monitorowania całego *Programu*. Powinny być monitorowane bezpośrednio działania, a pośrednio również priorytety. Efekty wdrażania projektowanych przedsięwzięć powinny mieć wpływ na korekty układu priorytetów, opartych na diagnozie stanu istniejącego.

Informacje o postępach w realizacji *Programu ochrony środowiska dla Gminy Brańszczyk*, uzyskiwane w trakcie monitoringu, pozwolą na uzyskanie:

- pozytywnego nastawienia do realizowanych zadań przez lokalną społeczność,
- aktywizację mieszkańców przy dalszym wdrażaniu *Programu*,
- bieżącą ocenę przeszkód i słabych stron przy realizacji przyjętych zadań,
- możliwość bieżącej korekty przyjętych priorytetów w wyniku zmian zachodzących wewnątrz i na zewnątrz gminy.

Rozdział 2. Wstęp

Ochrona i właściwe kształtowanie środowiska naturalnego stanowi obowiązek zarówno władz publicznych, jak i obywateli. Obowiązek ten jest zapisany w *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.*, a uszczegółowiają go akty prawne o samorządzie terytorialnym wskazując, że gmina wykonuje określone ustawami zadania publiczne, w tym między innymi zadania z zakresu ochrony przyrody i środowiska.

Polskie przepisy z zakresu ochrony środowiska przewidują tworzenie kilku różnych typów dokumentów strategicznych mających wpływ na los obecnych i przyszłych pokoleń. Zgodnie z zapisami art. 13 *ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska* (tj. Dz. U. z 2017 r., poz. 519 z późn. zm.) obowiązkiem władz publicznych jest realizacja *polityki ochrony środowiska*, rozumianej jako zespół działań mających na celu stworzenie warunków

niezbędnych do realizacji ochrony środowiska, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. W myśl art. 17 ust. 1 cytowanej ustawy organ wykonawczy gminy zobowiązany jest do sporządzenia gminnego programu ochrony środowiska.

Polityka ochrony środowiska prowadzona jest na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych, o których mowa w *ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* (tj. Dz. U. z 2017 r., poz. 1376), a także za pomocą wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska.

W celu realizacji powyższych wymogów Gmina Brańszczyk podjęła decyzję o opracowaniu *Programu ochrony środowiska dla Gminy Brańszczyk na lata 2017 – 2020 z perspektywą na lata 2021 – 2024*. Dotychczas Gmina sporządziła następujący dokument:

- *Program ochrony środowiska dla Gminy Brańszczyk do 2012 roku* został zatwierdzony przez Radę Gminy Brańszczyk uchwałą z dnia 23 marca 2005 r. nr XXVI/148/2005
- *Aktualizacja Programu ochrony środowiska dla Gminy Brańszczyk na lata 2009 – 2016*, zatwierdzona przez Radę Gminy uchwałą z dnia 29 kwietnia 2010 r. Nr XLVIII/247/10

Rozdział 2.1. Podstawy prawne i źródła informacji

- 1) *Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska* (tj. Dz. U. z 2017 r., poz. 519 z późn. zm.)
- 2) *Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (tj. Dz. U. z 2016 r. poz. 353, z późn. zm.)
- 3) *Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody* (tj. Dz. U. z 2016 r., poz. 2134 z późn. zm.).
- 4) Atlas Rzeczypospolitej Polskiej, PAN IG i PZ, Warszawa 1993 – 1997
- 5) Behnke M., Kistowski M. Tyszecki A., *System ocen oddziaływania na środowisko w granicach obszarów Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000 w wybranych krajach Unii Europejskiej i w Polsce*, Ministerstwo Środowiska 2004 r.
- 6) Bernaciak A., Spychała M., *Programowanie ochrony środowiska w gminie*, Wydawnictwo SORUS, Poznań 2007 r.
- 7) Borys T., *Jak budować program ekorozwoju – poradnik dla gmin i organizacji pozarządowych. Agenda 21, tom I oraz tom IV*, Warszawa – Jelenia Góra 1998 r.
- 8) Dziemianowicz W., i in. *Planowanie strategiczne Poradnik dla pracowników administracji publicznej*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012 r.

- 9) Giordano K., *Planowanie zrównoważonego rozwoju gminy w praktyce*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2005 r.
- 10) Greszta J., *Wpływ imisji na ekosystem*, Wydawnictwo Naukowe ŚLĄSK, Katowice 2002 r.
- 11) Kistowski M., Staszek W., *Poradnik do opracowania gminnego i powiatowego programu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska*, Pomorski Urząd Wojewódzki, Gdańsk 1999 r.
- 12) Lenart W., *Zakres informacji przyrodniczych na potrzeby Ocen Oddziaływania na Środowisko*, EKOKONSULT, Gdańsk 2002 r.
- 13) *Krajowy program zwiększania lesistości*, aktualizacja, MŚ, Warszawa, 2003 r.
- 14) *Krajowy plan gospodarki odpadami*, 2022 r., www.mos.gov.pl
- 15) *Aktualizacja Krajowego Programu Zwiększania Lesistości*, Instytut Badawczy Leśnictwa, Sękocin Stary 2014 r.
- 16) Noworól A., *Planowanie rozwoju terytorialnego w skali regionalnej i lokalnej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, 2007 r.
- 17) Obidziński A., Żelazo J., *Inwentaryzacja i waloryzacja przyrodnicza*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2007 r.
- 18) *Obszary NATURA 2000 w Polsce*, część I i II, IOS, Warszawa, 2010 – 2011 r.
- 19) *Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju 2030*, Uchwała Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. (M.P. z 2012 r., poz. 252)
- 20) *Krajowa strategia rozwoju regionalnego 2010 – 2020: regiony, miasta, obszary wiejskie*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego 2010 r.
- 21) *Plan Zagospodarowania przestrzennego Województwa Mazowieckiego*, Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie, 2014 r.
- 22) *Poradnik dla lokalnych grup działania w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014 – 2020*, Departament Rozwoju Obszarów Wiejskich Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2015 r.
- 23) *Program ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej oraz Plan działań na lata 2014 – 2020*, www.mos.gov.pl
- 24) *Program Ochrony Powietrza dla Stref w Województwie Mazowieckim, w których został przekroczony poziom docelowy benzo(a)pirenu w powietrzu*, Sejmik Województwa Mazowieckiego (Uchwała Nr 184/13 z 25 listopada 2013 r.)
- 25) *Program ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, w której zostały przekroczone poziomy dopuszczalne pyłu zawieszonego PM10 i pyłu zawieszonego PM2,5 w powietrzu*, Sejmik Województwa Mazowieckiego (Uchwała Nr 164/13 z 28 października 2013 r.)

- 26) *Plan działań krótkoterminowych dla strefy mazowieckiej, w której istnieje ryzyko wystąpienia przekroczenia poziomu alarmowego i docelowego ozonu w powietrzu*, Sejmik Województwa Mazowieckiego (Uchwała Nr 119/15 z 23 listopada 2015 r.)
- 27) *Program małej retencji dla Województwa Mazowieckiego*, Sejmik Województwa Mazowieckiego (Uchwała Nr 75/08 z 21 kwietnia 2008 r.)
- 28) *Program Możliwości Wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Mazowieckiego*, Sejmik Województwa Mazowieckiego (Uchwała Nr 208/06 z 9.10.2006 r.)
- 29) *Program zwiększania lesistości dla Województwa Mazowieckiego do roku 2020*, Samorząd Województwa Mazowieckiego, Warszawa, 2007 (Uchwała Nr 18/07 z 19 lutego 2007 r.)
- 30) *Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020*, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa, 2014 r.
- 31) *Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014 – 2020*, Zarząd Województwa Mazowieckiego, Warszawa 2015 r.
- 32) *Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.*, Ministerstwo Środowiska, Ministerstwo Gospodarki, 2014 r., www.kigeit.org.pl
- 33) *Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2016 – 2021 z uwzględnieniem lat 2022 – 2027*, Sejmik Województwa Mazowieckiego (Uchwała Nr 209/16 z dnia 19 grudnia 2016 r.)
- 34) *Program ochrony środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2022 r.* Sejmik Województwa Mazowieckiego (Uchwała Nr 3/17 z dnia 24 stycznia 2017 r.)
- 35) *Program ochrony środowiska dla Powiatu Wyszkowskiego na lata 2017 – 2020 z perspektywą do roku 2024*, Uchwał Nr XXXII/206/2016 Rady Powiatu w Wyszkowie z dnia 28 grudnia 2016 r.
- 36) *Strategia rozwoju powiatu wyszkowskiego do 2025 r.*, Uchwała Nr XVII/112/2015 Rady Powiatu w Wyszkowie z dnia 30 grudnia 2015 r.
- 37) *Strategia Rozwoju Gminy Brańszczyk na lata 2015 – 2020*, Uchwała Nr X/43/2015 Rady Gminy Brańszczyk z dnia 30 kwietnia 2016 r.
- 38) *Plan gospodarki niskoemisyjnej Gminy Brańszczyk*, Uchwała Nr X/42/2015 Rady Gminy Brańszczyk z dnia 30 kwietnia 2015 r.
- 39) *Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Brańszczyk*, Uchwała Nr XXXV/186/2013 Rady Powiatu w Wyszkowie z dnia 26 marca 2013 r.
- 40) <http://obszary.natura2000.pl/>
- 41) <http://stat.gov.pl/bdl/>
- 42) <http://warszawa.rdos.gov.pl/>
- 43) <http://wios.warszawa.pl/>

- 44) *Jakość i zagrożenia wód powierzchniowych w województwie mazowieckim*. Raport Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Warszawa 2002 r.
- 45) *Monitoring hałasu komunikacyjnego w 2014 roku*, www.wios.warszawa.pl
- 46) *Monitoring pól elektromagnetycznych w 2014 roku*, www.wios.warszawa.pl
- 47) *Monitoring rzek w roku 2011*, www.wios.warszawa.pl
- 48) *Monitoring rzek w latach 2010 – 2014*, www.wios.warszawa.pl
- 49) *Monitoring Chemizmu Gleb Ornych Polski w latach 2005 – 2007*, IOŚ, Warszawa, 2008 r.
- 50) *Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2016*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, 2017 r.
- 51) *Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2002 r.*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, 2003 r.
- 52) *Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2015 r.*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, 2016 r.

Rozdział 2.2. Cel i zakres Programu ochrony środowiska dla Gminy Brańszczyk

Głównym celem *Programu ochrony środowiska dla Gminy Brańszczyk*, stanowiącego podstawę realizacji strategicznych działań z zakresu ochrony środowiska i gospodarki odpadami oraz będącego źródłem informacji o przyrodniczych uwarunkowaniach gminy, jest wdrożenie polityki ochrony środowiska na poziomie lokalnym. Ponadto celem *Programu* jest rozpoznanie stanu istniejącego i przedstawienie propozycji zadań niezbędnych do kompleksowego rozwiązania problemów ochrony środowiska (zadania te w większości stanowią zadania własne gminy) oraz wyznaczenie hierarchii ważności poszczególnych inwestycji.

Swoim zakresem poniższy *Program* obejmuje: aktualną sytuację społeczno – gospodarczą i ekologiczną Gminy Brańszczyk, zewnętrzne i wewnętrzne uwarunkowania rozwoju, cele ekologiczne, a także sposoby kontroli i dokumentowania wdrażania *Programu* oraz finansowe aspekty jego realizacji.

Struktura niniejszego *Programu* nawiązuje do *Wytocznych do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska*, opracowanych przez Ministerstwo Środowiska we wrześniu 2015 r.

Główne funkcje *Programu ochrony środowiska dla Gminy Brańszczyk* to:

- realizacja na obszarze gminy polityki ochrony środowiska państwa, której założenia określono w *Strategii „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.”*, przyjętej Uchwałą Nr 58 Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 2014 r. (M.P. z dnia 16 czerwca 2014 r.,

poz. 469) oraz zapisów *Programu ochrony środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2022 r.* Sejmik Województwa Mazowieckiego (Uchwała Nr 3/17 z dnia 24 stycznia 2017 r.),

- strategiczne zarządzanie gminą w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju,
- przekazanie informacji na temat zasobów środowiska przyrodniczego oraz stanu poszczególnych komponentów środowiska,
- przedstawienie problemów i zagrożeń ekologicznych, proponując sposoby ich rozwiązania w określonym czasie,
- pomoc przy konstruowaniu budżetu gminy,
- organizacja systemu informacji o stanie środowiska i działaniach zmierzających do jego poprawy.

Niniejszy *Program* po zaopiniowaniu przez Zarząd Powiatu Wyszковского zostanie uchwalony przez Radę Gminy, co uczyni go aktem prawa lokalnego.

Rozdział 2.3. Metodyka opracowania Programu ochrony środowiska dla Gminy

Brańszczyk

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz praktyką opracowania dokumentów strategicznych *programy ochrony środowiska* są:

- *obligatoryjne* – ustawodawca wprowadza obowiązek ich wykonania dla każdej jednostki samorządowej,
- *strategiczne* – mają charakter dokumentów strategicznych i jako takie powinny być przygotowywane według odpowiedniej metodyki,
- *spójne* – dokumenty niższego szczebla wpisują się w dokumenty szczebla wyższego, a wszystkie powinny służyć realizacji *polityki ochrony środowiska państwa*,
- *lokalne* – realizując *politykę ochrony środowiska państwa*, powinny brać pod uwagę specyfikę i problemy środowiska danego regionu.

W trakcie prac nad *Programem*:

- konsultowano się z pracownikami Urzędu Gminy w zakresie pozyskania informacji niezbędnych do opracowania *Programu*,
- dokonano oceny relacji pomiędzy zapisami środowiskowych dokumentów strategicznych szczebla centralnego, wojewódzkiego i powiatowego, w celu ustalenia uwarunkowań zewnętrznych dla opracowywanego *Programu*,

- dokonano analizy aktualnych dokumentów strategicznych Gminy Brańszczyk w celu zachowania spójności priorytetów oraz zapewnienia skoordynowanej realizacji planowanych działań ujętych we wszystkich dokumentach strategicznych,
- określono potrzeby w zakresie ochrony środowiska na terenie Gminy Brańszczyk i na ich podstawie sprecyzowano cele i niezbędne działania ekologiczne pozostające w zgodności z celami ujętymi w dokumentach strategicznych wyższego szczebla oraz obowiązującymi dokumentami strategicznymi dla Gminy,
- opracowano harmonogram rzeczowo – finansowy realizacji poszczególnych działań ekologicznych, mając na uwadze pilność zaspokojenia potrzeb w zakresie ochrony środowiska, możliwości finansowe Gminy oraz dostępne źródła finansowania,
- uzgodniono sposoby wdrażania i zasady monitorowania *Programu*.

W *Programie ochrony środowiska dla Gminy Brańszczyk na lata 2017 – 2020 z perspektywą na lata 2021 – 2024* uwzględniono następujące elementy:

- charakterystykę Gminy, uwzględniającą dane demograficzne, gospodarcze oraz o stanie infrastruktury i środowiska,
- analizę jakości środowiska na terenie Gminy,
- cele ochrony środowiska dla Gminy,
- harmonogram realizacji działań ekologicznych na terenie Gminy wraz z propozycją systemu wdrażania i monitorowania *Programu*.

Ponadto podczas opracowania niniejszego dokumentu korzystano ze wskazówek zawartych w następujących publikacjach merytorycznych:

- 1) *Wytyczne do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska*, Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2015 r.
- 2) Bernaciak, M. Spychała, *Programowanie ochrony środowiska w gminie*, Wydawnictwo SORUS, Poznań 2007 r.
- 3) Borys T., *Jak budować program ekorozwoju – poradnik dla gmin i organizacji pozarządowych. Agenda 21, tom 1 oraz tom IV*, Warszawa – Jelenia Góra 1998 r.
- 4) Giordano K., *Planowanie zrównoważonego rozwoju gminy w praktyce*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2005 r.
- 5) Kistowski M., Staszek W., *Poradnik do opracowania gminnego i powiatowego programu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska*, Pomorski Urząd Wojewódzki, 1999 r.

Diagnozę stanu środowiska naturalnego Gminy Brańszczyk opracowano na podstawie tzw. danych zastanych (z ang. *desk research*). W analizie wykorzystano następujące dane:

- materiały opisowe i dane liczbowe będące w posiadaniu Urzędu Gminy, w tym w szczególności *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Brańszczyk* (uchwały nr XX/87/08 Rady Gminy w Brańszczyku z dnia 22 lutego 2008 r.),
- dane statystyczne pochodzące z opracowań Głównego Urzędu Statystycznego,
- raporty Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Warszawie,
- prace instytutów i placówek naukowo badawczych z zakresu ochrony środowiska,
- literatura i prasa fachowa,
- dostępne materiały dotyczące ochrony i kształtowania środowiska w gminie oraz w powiecie wyszkowskim i województwie mazowieckim,
- obserwacje własne w terenie.

Punkt wyjściowy do ustalenia celów ochrony środowiska na terenie Gminy Brańszczyk stanowią dane środowiskowe oraz stan infrastruktury określone na dzień 31 grudnia 2016 r., z uwzględnieniem dostępnych danych dla roku 2017. Z uwagi na dostępność wybranych danych, w *Programie* uwzględniono także dane z lat wcześniejszych, prezentowane w raportach Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Warszawie oraz dane statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego. Stan prawny przyjęto na dzień 01.08.2017 r. Zgodnie z art. 46 pkt. 3 *ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko dla projektu Programu* wykonano strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko.

Rozdział 2.4. Prawne i merytoryczne uwarunkowania opracowania i realizacji Programu ochrony środowiska dla Gminy Brańszczyk

Niniejszy *Program ochrony środowiska dla Gminy Brańszczyk* uwzględnia uwarunkowania wynikające z międzynarodowych, krajowych, wojewódzkich i powiatowych polityk, programów i dokumentów strategicznych. Poniżej przedstawiono krótką informację o dokumentach, do zapisów których nawiązują cele i działania określone w niniejszym programie.

Strategia Europa 2020

Strategia „Europa 2020” stanowi dziesięcioletnią strategią Unii Europejskiej na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. Jej celem jest stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego, dzięki którym będzie on bardziej służył zrównoważonemu i sprzyjającemu

włączeniu społecznemu wzrostowi. Ustalono pięć nadrzędnych celów, które UE ma osiągnąć do 2020 roku. Obejmują one m.in. klimat i energię. Strategia zawiera również siedem tzw. inicjatyw przewodnich, w oparciu o które Unia Europejska i władze państw członkowskich będą nawzajem uzupełniać swoje działania w kluczowych dla strategii obszarach, takich jak: oszczędne gospodarowanie zasobami.

Siódmy unijny program działań w zakresie środowiska naturalnego do roku 2020 „Dobrze żyć w granicach naszej planety”

Program, określa strategiczne plany kształtowania polityki w zakresie środowiska z dziewięcioma priorytetowymi celami, które mają zostać osiągnięte do 2020:

- ochrona, zachowanie i poprawa kapitału naturalnego Unii,
- przekształcenie Unii w zasobooszczędną, zieloną i konkurencyjną gospodarkę niskoemisyjną,
- ochrona obywateli Unii przed związanymi ze środowiskiem obciążeniami i zagrożeniami dla zdrowia i dobrostanu,
- maksymalizacja korzyści płynących z prawodawstwa Unii w zakresie ochrony środowiska,
- poprawa dowodów stanowiących podstawę polityki ochrony środowiska,
- zabezpieczenie inwestycji na rzecz polityki ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianie klimatu oraz urealnieniu cen,
- poprawa uwzględniania aspektu ochrony środowiska i zwiększeniu spójności polityki,
- wspieranie zrównoważonego charakteru miast Unii,
- zwiększenie efektywności Unii w przeciwdziałaniu regionalnym i globalnym wyzwaniom w zakresie ochrony środowiska.

Ponadto niniejszy *Program* w pełni odzwierciedla tendencje europejskiej polityki ekologicznej, której główne cele to:

- zasada zrównoważonego rozwoju,
- zasada równego dostępu do środowiska postrzegana w kategoriach: *sprawiedliwości międzypokoleniowej, sprawiedliwości międzyregionalnej i międzygrupowej oraz równoważenia szans między człowiekiem i przyrodą,*
- zasada przezorności,
- zasada uspołecznienia i subsydiarności,
- zasada prewencji,
- zasada „zanieczyszczający” płaci,
- zasada skuteczności efektywności ekologicznej i ekonomicznej.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności” – to dokument rządu RP o charakterze analitycznym i rekomendacyjnym. Określa on główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno – gospodarczego Polski, a także kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju. Stanowi opis nowego projektu cywilizacyjnego w perspektywie do roku 2030, którego celem będzie poprawa jakości życia Polaków. Trzecia fala nowoczesności oznacza umiejętność łączenia modernizacji, innowacji, impetu cyfrowego z poprawą jakości życia i skokiem cywilizacyjnym, jakiego Polska w najbliższych 20 latach musi dokonać, aby uniknąć zagrożenia peryferyzacją.

Jednym z głównych celów dokumentu jest zapewnienie Polsce bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska.

Strategia Rozwoju Kraju do 2020 r.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 to główna strategia rozwojowa Polski do 2020 r. Wskazuje najważniejsze zadania państwa, które należy zrealizować w najbliższych latach, by przyspieszyć rozwój Polski, orientacyjny harmonogram oraz sposób finansowania zaplanowanych działań. SRK jest częścią systemu zarządzania rozwojem kraju. Stanowi bazę dla 9 strategii zintegrowanych, które realizują założone w niej cele i uszczegóławiają ją. SRK jest też zgodna z unijną Strategią Europa 2020.

Strategia proponuje podejście dwukierunkowe, polegające na usuwaniu barier i słabości polskiej gospodarki oraz wykorzystaniu jej mocnych stron. SRK wyznacza trzy obszary, na których powinny zostać skoncentrowane fundusze na politykę rozwoju:

- konkurencyjna gospodarka,
- spójność społeczna i terytorialna,
- sprawne i efektywne państwo

Jednym z pięciu priorytetów Strategii jest poprawa infrastruktury technicznej i społecznej. W ramach tego priorytetu wskazuje się na konieczność realizacji inwestycji z zakresu ochrony środowiska służących ochronie zasobów wodnych, poprawie czystości wód i powietrza, zapewniających oszczędność energii i zabezpieczających przed katastrofami naturalnymi.

Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.

Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko została przyjęta uchwałą nr 58 Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 2014 r. Obejmuje ona dwa niezwykle istotne obszary: energetykę i środowisko, wskazując m.in. kluczowe reformy i niezbędne działania, które powinny zostać

podjęte w perspektywie do 2020 r. Celem dokumentu jest ułatwianie „zielonego” (sprzyjającego środowisku) wzrostu gospodarczego w Polsce przez zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dostępu do nowoczesnych, innowacyjnych technologii, a także wyeliminowanie barier administracyjnych utrudniających „zielony” wzrost.

Celem głównym Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko jest zapewnienie wysokiej jakości życia obecnych i przyszłych pokoleń z uwzględnieniem ochrony środowiska oraz stworzenie warunków do zrównoważonego rozwoju nowoczesnego sektora energetycznego, zdolnego zapewnić Polsce bezpieczeństwo energetyczne oraz konkurencyjną i efektywną gospodarkę. Będzie on realizowanym poprzez cele szczegółowe i kierunki interwencji przedstawione poniżej (wybrane ze względu na specyfikę Gminy Brańszczyk):

Cel 1. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska

Kierunek interwencji 1.2. Gospodarowanie wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody

Kierunek interwencji 1.3. Zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej, w tym wielofunkcyjna gospodarka leśna

Kierunek interwencji 1.4. Uporządkowanie zarządzania przestrzenią

Cel 2. Zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię

Kierunek interwencji 2.2. Poprawa efektywności energetycznej

Kierunek interwencji 2.6. Wzrost znaczenia rozproszonych, odnawialnych źródeł energii

Kierunek interwencji 2.7. Rozwój energetyczny obszarów podmiejskich i wiejskich

Cel 3. Poprawa stanu środowiska

Kierunek interwencji 3.1. Zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki

Kierunek interwencji 3.2. Racjonalne gospodarowanie odpadami, w tym wykorzystanie ich na cele energetyczne

Kierunek interwencji 3.3. Ochrona powietrza, w tym ograniczenie oddziaływania energetyki

Kierunek interwencji 3.5. Promowanie zachowań ekologicznych oraz tworzenie warunków do powstawania zielonych miejsc pracy

Zagadnienia horyzontalne

Adaptacja do zmian klimatu

Kształcenie kadr

Zielone ICT (*Information and Communication Technologies*)

Zielone zamówienia/zielone zakupy

Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030

Dokument został opracowany przez Ministerstwo Środowiska w 2013 r. na podstawie analiz wykonanych przez Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy w ramach projektu pn. „Opracowanie i wdrożenie Strategicznego Planu Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu – KLIMADA”, realizowanego w latach 2011 – 2013.

Celem głównym Strategii jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu. Będzie on realizowanym poprzez cele szczegółowe i kierunki interwencji przedstawione poniżej (wybrane ze względu na specyfikę Gminy Brańszczyk):

Cel 1. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dobrego stanu środowiska

Kierunek działań 1.1 – dostosowanie sektora gospodarki wodnej do zmian klimatu

Kierunek działań 1.3 – dostosowanie sektora energetycznego do zmian klimatu

Kierunek działań 1.4 – ochrona różnorodności biologicznej i gospodarka leśna w kontekście zmian klimatu

Kierunek działań 1.5 – adaptacja do zmian klimatu w gospodarce przestrzennej i budownictwie

Kierunek działań 1.6 – zapewnienie funkcjonowania skutecznego systemu ochrony zdrowia w warunkach zmian klimatu

Cel 2. Skuteczna adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich

Kierunek działań 2.1 – stworzenie lokalnych systemów monitorowania i ostrzegania przed zagrożeniami

Kierunek działań 2.2 – organizacyjne i techniczne dostosowanie działalności rolniczej i rybackiej do zmian klimatu

Cel 3. Rozwój transportu w warunkach zmian klimatu

Kierunek działań 3.1 – wypracowywanie standardów konstrukcyjnych uwzględniających zmiany klimatu

Kierunek działań 3.2 – zarządzanie szlakami komunikacyjnymi w warunkach zmian klimatu

Cel 4. Zapewnienie zrównoważonego rozwoju regionalnego i lokalnego z uwzględnieniem zmian klimatu

Kierunek działań 4.1 – monitoring stanu środowiska i systemy wczesnego ostrzegania i reagowania w kontekście zmian klimatu

Kierunek działań 4.2 – miejska polityka przestrzenna uwzględniająca zmiany klimatu

Cel 5. Stymulowanie innowacji sprzyjających adaptacji do zmian klimatu

Kierunek działań 5.1 – promowanie innowacji na poziomie działań organizacyjnych i zarządczych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu

Kierunek działań 5.2 – budowa systemu wsparcia polskich innowacyjnych technologii sprzyjających adaptacji do zmian klimatu

Cel 6. Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu

Kierunek działań 6.1 – zwiększenie świadomości odnośnie do ryzyk związanych ze zjawiskami ekstremalnymi i metodami ograniczania ich wpływu

Kierunek działań 6.2 – ochrona grup szczególnie narażonych przed skutkami niekorzystnych zjawisk klimatycznych

Polityka energetyczna Polski do 2030 roku

Niniejszy dokument został opracowany zgodnie z art. 13 – 15 ustawy – *Prawo energetyczne* i przedstawia strategię państwa, mającą na celu odpowiedzenie na najważniejsze wyzwania stojące przed polską energetyką, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i w perspektywie do 2030 roku. Podstawowymi kierunkami polskiej polityki energetycznej są:

- Poprawa efektywności energetycznej
- Wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii
- Dywersyfikacja struktury wytwarzania energii elektrycznej poprzez wprowadzenie energetyki jądrowej
- Rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw
- Rozwój konkurencyjnych rynków paliw i energii
- Ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030), przyjęta przez rząd w grudniu 2011 r., jest najważniejszym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. W dokumencie:

- przedstawiono wizję zagospodarowania przestrzennego kraju do 2030 roku,
- określono cele i kierunki polityki przestrzennego zagospodarowania kraju,
- wskazano zasady, według których działalność człowieka powinna być realizowana w przestrzeni.

W KPZK 2030 rozwój kraju traktowany jest w sposób kompleksowy. Oznacza to, że zadaniem zagospodarowania przestrzennego jest godzenie interesów różnych użytkowników przestrzeni (mieszkańców, przedsiębiorców inwestorów, państwa). Powinno być spójne

z decyzjami podejmowanymi w innych obszarach dotyczących np. inwestycji infrastrukturalnych, potrzeby rozwoju miast i terenów wiejskich, ochrony terenów zielonych.

KPZK wskazuje najpilniejsze problemy zagospodarowania polskiej przestrzeni i konkretne działania naprawcze dotyczące m.in. kształtowanie struktur przestrzennych wspierających wysoką jakość środowiska przyrodniczego i krajobrazowego oraz poszanowania środowiska naturalnego i walorów krajobrazowych, a także kulturowych.

Krajowy Program Ochrony Powietrza do roku 2020

Celem obowiązującego od 1 października 2015 r. *Krajowego Programu Ochrony Powietrza* (opracowanego przez Departament Ochrony Powietrza Ministerstwa Środowiska) jest poprawa jakości powietrza na terenie całej Polski. Dotyczy to w szczególności obszarów o najwyższych stężeniach zanieczyszczeń powietrza oraz obszarów, na których występują duże skupiska ludności. Poprawa jakości powietrza powinna nastąpić co najmniej do stanu niezagrażającego zdrowiu ludzi, zgodnie z wymogami prawodawstwa Unii Europejskiej, transponowanego do polskiego porządku prawnego, a w perspektywie do roku 2030 do celów wyznaczonych przez Światową Organizację Zdrowia.

Celami szczegółowymi Krajowego Programu Ochrony Powietrza są:

- osiągnięcie w możliwie krótkim czasie poziomów dopuszczalnych i docelowych niektórych substancji, określonych w dyrektywie 2008/50/WE i 2004/107/WE, oraz utrzymanie ich na tych obszarach, na których są dotrzymywane, a w przypadku pyłu drobnego PM_{2,5} także pułapu stężenia ekspozycji oraz Krajowego Celu Redukcji Narażenia,
- osiągnięcie w perspektywie do roku 2030 stężeń niektórych substancji w powietrzu na poziomach wskazanych przez WHO oraz nowych wymagań wynikających z regulacji prawnych projektowanych przepisami prawa unijnego

Krajowy planu gospodarki odpadami 2022

11 sierpnia 2016 r. została opublikowana uchwała nr 88 Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2016 r. w sprawie *Krajowego planu gospodarki odpadami 2022*, który obowiązywał będzie do 2022 r. Dokument obejmuje zakres działań niezbędnych dla zapewnienia zintegrowanej gospodarki odpadami w kraju. W Kpgo, oprócz kontynuacji dotychczasowych zadań, ujęto nowe cele i zadania, które dotyczą 6 kolejnych lat, a perspektywicznie okresu do 2030 r. Głównym celem dokumentu jest określenie polityki gospodarki odpadami zgodnej z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, wpisującej się w działania gospodarki o obiegu zamkniętym. Zgodnie z założeniami Kpgo, przede wszystkim należy zapewnić realizację działań znajdujących się najwyżej w hierarchii sposobów postępowania z odpadami – a więc zapobiegać ich wytwarzaniu oraz stworzyć niezbędną

infrastrukturę do selektywnego zbierania odpadów u źródła, tak aby zapewnić ich efektywny recykling i osiągnąć założone cele.

Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych

Program ten jest podstawowym instrumentem wdrożenia postanowień dyrektywy 91/271/EWG (dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych). Jego celem jest identyfikacja faktycznych potrzeb w zakresie uporządkowania gospodarki ściekowej oraz uszeregowanie ich realizacji w taki sposób, aby Polska mogła wypełnić zobowiązania traktatowe.

21 kwietnia 2016 r. Rada Ministrów przyjęła aktualizację Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych 2015 (IV AKPOŚK). Przyjęta przez rząd aktualizacja zawiera listę zadań zaplanowanych przez samorzady do realizacji w latach 2015 – 2021.

AKPOŚK 2015 dotyczy 1502 aglomeracji, w których zlokalizowanych jest 1643 oczyszczalni ścieków komunalnych. Aglomeracje ujęte w aktualizacji zostały podzielone na priorytety według znaczenia inwestycji oraz pilności zapewnienia środków. Z przedstawionych przez aglomeracje zamierzeń inwestycyjnych wynika, że w ramach tej aktualizacji planowane jest wybudowanie 119 nowych oczyszczalni ścieków oraz przeprowadzenie innych inwestycji na 985 oczyszczalniach. Ponadto, należy przeprowadzić dodatkowe prace wynikające ze zmian prawnych obejmujące 187 oczyszczalni w 157 aglomeracjach. Planowane jest również wybudowanie 21.780,8 km nowej sieci kanalizacyjnej oraz zmodernizowanie 4.193,6 km sieci. Po zakończeniu wszystkich inwestycji RLM korzystających z sieci kanalizacyjnej będzie wynosiło 36.454 505, co stanowi 95,9% całego RLM.

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032

Cytowany Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032 utrzymuje cele przyjętego przez Radę Ministrów 14 maja 2002 r. *Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski*:

- 1) usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest,
- 2) minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju,
- 3) likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Określa on także nowe zadania niezbędne do oczyszczenia kraju z azbestu w okresie 24 lat, wynikające ze zmian gospodarczych i społecznych, jakie nastąpiły m.in. w związku ze wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej.

Wsparcie finansowe ze środków budżetowych pozostających w gestii Ministra Gospodarki ukierunkowane jest głównie na wzmocnienie procesu inwentaryzacji wyrobów zawierających

azbest przez dofinansowanie opracowywania gminnych, powiatowych i wojewódzkich planów usuwania wyrobów zawierających azbest. Jest również przeznaczane na prowadzenie działań edukacyjno – informacyjnych, w tym szkoleń dla administracji publicznej oraz szkoleń lokalnych, dzięki którym zostanie wzmocniony proces usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm.

Szacuje się, że na terenie kraju nadal użytkowane jest ok. 14,5 mln ton wyrobów zawierających azbest (w latach 2003 – 2008 usunięto ok. 1 mln ton). Całkowity koszt realizacji *Programu* w latach 2009 – 2032 szacowany jest na kwotę ok. 40,4 mld zł, na którą składają się środki własne właścicieli nieruchomości, środki inwestorów, środki z budżetu państwa oraz środki jednostek samorządu terytorialnego.

Krajowy program zwiększania lesistości

Krajowy program zwiększania lesistości jest instrumentem polityki leśnej w zakresie kształtowania przestrzeni przyrodniczej kraju, którego głównym założeniem jest zwiększenie powierzchni zalesionych, przy założeniu, że szczególną funkcją zalesień będzie odpowiednie kształtowanie struktur przestrzennych zasobów przyrodniczych, zwiększenie ich biologicznej aktywności i bioróżnorodności, a także estetycznych walorów krajobrazu. Ważnym zadaniem programu jest także ochrona i wzmacnianie oraz łączenie we wspólny system najcenniejszych obszarów przyrodniczych. Zakładane zwiększenia lesistości Polski określono na poziomie 30% w 2020 r. oraz 33% w 2050 r.

Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do 2030 roku. Innowacyjne Mazowsze

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku stanowi podstawowy i nadrzędny dokument strategiczny regionu, przesądzający o kierunkach prowadzonej przez samorząd województwa polityki województwa, a także przenoszący na poziom regionalny ustalenia dokumentów krajowych i unijnych – ustanawiający ramy do tworzenia bardziej szczegółowych dokumentów na poziomie regionu.

Nadrzędnym (głównym) celem *Strategii* jest spójność terytorialna, rozumiana jako *zmniejszenie dysproporcji rozwoju w województwie mazowieckim oraz wzrost znaczenia Obszaru Metropolitalnego Warszawy w Europie*, co w konsekwencji przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców. Oprócz celu priorytetowego w dokumencie przyjęto trzy cele strategiczne: *Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii, Poprawę dostępności i spójności terytorialnej regionu oraz kształtowanie ład przestrzennego i Poprawę jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki.*

Wizja Strategii określa Mazowsze jako region spójny terytorialnie, konkurencyjny, innowacyjny z wysokim wzrostem gospodarczym i bardzo dobrymi warunkami życia jego mieszkańców. W zakresie ochrony środowiska cele Strategii dotyczą w szczególności:

- poprawy dostępności i spójności terytorialnej regionu oraz kształtowanie ładu przestrzennego,
- poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki
- zapewnienie gospodarce regionu zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska
- wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego 2014

Wojewódzki plan zagospodarowania przestrzennego jest aktem planowania, określającym zasady organizacji przestrzennej województwa. Określa on podstawowe elementy układu przestrzennego, ich zróżnicowanie i wzajemne relacje. Formułuje on kierunki polityki przestrzennej, które wraz z uwarunkowaniami przestrzennymi uwzględnia się w programach rozwoju i programach operacyjnych województwa. Główne cele rozwoju województwa mazowieckiego w kontekście gminnej strategii rozwoju to:

- 1) przywrócenie i utrwalanie ładu przestrzennego,
- 2) kształtowanie struktur przestrzennych zapewniających poprawę i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych województwa,
- 3) zwiększanie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur wspierających obronność państwa.

Program zwiększania lesistości dla województwa mazowieckiego do roku 2020

Program stanowi cenny materiał wyjściowy do rozpoznania uwarunkowań przyrodniczych i społeczno – gospodarczych, nakreśla docelową wizję systemu obszarów leśnych regionu, a także wskazuje konkretną przestrzeń, w obrębie której samorządy gminne mogłyby i powinny rozważać zmiany przeznaczenia gruntów w tym kierunku. Program zwiększania lesistości jest pierwszym opracowaniem w tym zakresie w Województwie Mazowieckim. Opracowanie takiego programu na szczeblu wojewódzkim i jego wdrożenie przyczyni się do osiągnięcia wskaźnika lesistości Mazowsza do ok. 25% w 2020 r.

Program małej retencji dla Województwa Mazowieckiego

Powyższy *Program małej retencji dla Województwa Mazowieckiego* po raz pierwszy kompleksowo ujmuje problematykę retencjonowania wód, także uwzględniając metody proekologiczne (tereny podmokłe, torfowiska, bagna).

Opracowanie *Programu* na szczeblu wojewódzkim porządkuje i priorytetuje działania związane z retencją wodną a jego wdrożenie przyczyni się do uporządkowania gospodarki wodnej zlewni leżących w Województwie Mazowieckim. Program stanowi również cenny materiał wyjściowy do rozpoznania uwarunkowań przyrodniczych i społeczno – gospodarczych, a także wskazuje obszary o wysokim, średnim i niskim priorytecie rozwoju retencyjności terenów w województwie mazowieckim.

Program możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii dla Województwa Mazowieckiego

Główne cele cytowanego *Program* to:

- identyfikacja zasobów energii odnawialnej na terenie województwa mazowieckiego,
- identyfikacja zakresu wykorzystania zasobów energii odnawialnej w chwili obecnej,
- wskazanie obszarów szczególnie predestynowanych dla wykorzystania zasobów energii odnawialnej oraz obszarów wykluczenia dla inwestycji,
- opracowanie zagadnień formalno – prawnych związanych z budową odnawialnych źródeł energii oraz ocena kosztów pozyskania energii z poszczególnych źródeł,
- omówienie dostępnych źródeł finansowania.

Program ochrony środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2022 r.

Program ochrony środowiska dla Województwa Mazowieckiego 2022 r. czwartym dokumentem służącym realizacji polityki ochrony środowiska na Mazowszu i stanowi podstawę funkcjonowania systemu zarządzania środowiskiem na obszarze województwa mazowieckiego. Oprócz kwestii ochrony środowiska *Program* porusza również problematykę nasilających się zmian klimatycznych oraz wyznacza kierunki adaptacji. Opisuje on 10 obszarów interwencji, które odpowiadają poszczególnym komponentom środowiska lub obszarom mającym wpływ na stan środowiska. Opis każdego z obszarów składa się przeważnie z opisu stanu aktualnego środowiska, działań realizowanych w latach poprzednich wraz z oceną wskaźników, analizy SWOT, oraz identyfikacji zagrożeń i problemów jakie występują w danym obszarze. Dla każdego obszaru interwencji określono cele oraz harmonogram realizacji zadań na lata 2017 – 2022. Łącznie zaplanowano do realizacji 14 celów dotyczących działań w zakresie ochrony środowiska, są to:

1) Ochrona klimatu i jakości powietrza (OP)

OP.I. Poprawa jakości powietrza przy zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego w kontekście zmian klimatu

OP.II. Osiągnięcie poziomu celu długoterminowego dla ozonu;

2) Zagrożenia hałasem (KA)

KA.I. Ochrona przed hałasem

3) Pola elektromagnetyczne (PEM)

PEM.I. Utrzymanie dotychczasowego stanu braku zagrożeń ponadnormatywnym promieniowaniem elektromagnetycznym

4) Gospodarowanie wodami (ZW)

ZW. I. Osiągnięcie dobrego stanu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych

ZW. II. Ochrona przed zjawiskami ekstremalnymi związanymi z wodą

5) Gospodarka wodno – ściekowa (GW)

GW. I. Prowadzenie racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej

6) Zasoby geologiczne (ZG)

ZG. I. Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi

7) Gleby (GL)

OGL. I. Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem antropogenicznym, erozją oraz niekorzystnymi zmianami klimatu

8) Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów (GO)

GO. I. Gospodarowanie odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, uwzględniając zrównoważony rozwój województwa mazowieckiego

9) Zasoby przyrodnicze (ZP)

ZP. I. Ochrona różnorodności biologicznej oraz krajobrazowej

ZP. II. Prowadzenie trwale zrównoważonej gospodarki leśnej

ZP. III. Zwiększanie lesistości

10) Zagrożenia poważnymi awariami (PAP)

PAP.I. Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych oraz minimalizacja ich skutków.

Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2016 – 2021 z uwzględnieniem lat 2022 – 2027

Głównym celem opracowania jest realizacja strategii *Bezpieczeństwa Energetycznego i Środowiska* oraz wdrożenie hierarchii postępowania z odpadami. Przygotowanie *Planu* ma

również na celu utworzenie w województwie zintegrowanej sieci instalacji gospodarowania odpadami, spełniających wymagania ochrony środowiska.

W *Planie* określono cele oraz kierunki działań służące mające na celu zapobieganie powstawania odpadów oraz kształtowania prawidłowego systemu gospodarowania odpadami, zarówno komunalnymi, jak i powstającymi w sektorze gospodarczym.

Strategia Rozwoju Powiatu Wyszowskiego do roku 2025

Wizja rozwoju powiatu wyszkowskiego, określona w *Strategii*, brzmi następująco: Powiat Wyszowski – region spójny terytorialnie, konkurencyjny i innowacyjny pod względem gospodarczym, zapewniający odpowiednie warunki do rozwoju społeczno – ekonomiczno – zawodowego jego mieszkańców i zmniejszenie dysproporcji w województwie mazowieckim.

Wyznaczono w niej 5 celów strategicznych, brzmiących następująco:

- *Cel strategiczny 1* (obszar: Przestrzeń i transport oraz środowisko i energetyką) – kształtowanie gospodarki niskoemisyjnej oraz poprawa bazy infrastrukturalnej obiektów publicznych, stanu infrastruktury komunalnej i drogowej w celu zwiększenia dostępności i spójności terytorialnej regionu, bezpieczeństwa mieszkańców, turystów, przedsiębiorców przy jednoczesnym poszanowaniu środowiska naturalnego.
- *Cel strategiczny 2* (obszar: Społeczeństwo) – zwiększenie dostępności do opieki zdrowotnej społecznej oraz jakości świadczonych usług poprzez poprawę bazy infrastrukturalnej, rozwój promocji i profilaktyki zdrowotnej, programy kompleksowej aktywizacji dzieci, młodzieży, osób dorosłych, seniorów, niepełnosprawnych oraz wykluczonych społecznie.
- *Cel strategiczny 3* (obszar: Gospodarka) – wzrost konkurencyjności regionu poprzez zintegrowane działania związane z rozwojem i efektywnym wykorzystaniem potencjału obszaru do rozwoju przedsiębiorczości, rolnictwa, budowania wykwalifikowanych zasobów pracy oraz dywersyfikacji lokalnych działalności gospodarczych oraz wdrażaniu innowacyjnych technologii.
- *Cel strategiczny 4* (obszar: Kultura i turystyka) – efektywne wykorzystanie obszaru do rozwoju kultury, turystyki i rekreacji oraz promowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu jako podstawy do budowania atrakcyjnego wizerunku Powiatu i poprawy jakości życia mieszkańców.
- *Cel strategiczny 5* (obszar: Społeczeństwo) – zapewnienie odpowiednich warunków do rozwoju edukacji i sportu oraz kluczowych kompetencji i umiejętności społeczeństwa w celu budowania nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy i doświadczeniu.

Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Wyszowskiego na lata 2017 – 2020 z perspektywą do 2024 roku

Podstawowym celem Programu jest określenie priorytetów i działań dla samorządu powiatowego w dziedzinie ochrony środowiska. Realizacja założonych celów umożliwi harmonijny rozwój gospodarczy i społeczny powiatu, czyniąc go bardziej konkurencyjnym i atrakcyjnym, a poprzez ochronę środowiska naturalnego stworzy warunki do poprawy jakości życia i zrównoważonego rozwoju.

Główny cel polityki ekologicznej powiatu wyszkowskiego brzmi: **Ochrona środowiska przyrodniczego, poprawa jakości środowiska oraz poprawa standardu życia i bezpieczeństwa ekologicznego mieszkańców powiatu wyszkowskiego.** Poniżej przedstawiono cele operacyjne określone dla poszczególnych obszarów interwencji.

CELE OPERACYJNE DO OBSZARU INTERWENCJI 1:

- 1) Ochrona powietrza, w tym ograniczenie oddziaływania energetyki
- 2) Wspieranie inwestycji w odnawialne źródła energii

CELE OPERACYJNE DO OBSZARU INTERWENCJI 2:

- 1) Ograniczenie uciążliwości systemu komunikacyjnego
- 2) Ograniczenie uciążliwości obiektów produkcyjnych

CELE OPERACYJNE DO OBSZARU INTERWENCJI 3:

- 1) Ochrona środowiska lokalnego przed promieniowaniem elektromagnetycznym

CELE OPERACYJNE DO OBSZARU INTERWENCJI 4 i 5:

- 1) Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi
- 2) Ochrona przed powodzią i suszą
- 3) Poprawa jakości wód oraz zapewnienie dostępu do czystej wody dla lokalnej społeczności

CELE OPERACYJNE DO OBSZARU INTERWENCJI 6:

- 1) Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi

CELE OPERACYJNE DO OBSZARU INTERWENCJI 7:

- 1) Ochrona powierzchni ziemi

CELE OPERACYJNE DO OBSZARU INTERWENCJI 8:

- 1) Racjonalna gospodarka odpadami

CELE OPERACYJNE DO OBSZARU INTERWENCJI 9:

- 1) Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami przyrodniczymi

CELE OPERACYJNE DO OBSZARU INTERWENCJI 10:

- 1) Transport substancji niebezpiecznych
- 2) Przeciwdziałanie poważnym awariom
- 3) Zapobieganie i naprawa szkód w środowisku
- 4) Ochrona przed osuwiskami
- 5) Ochrona przeciwpożarowa

Strategia Rozwoju Gminy Brańszczyk na lata 2015 – 2020

W myśl zapisów tego dokumentu *Gmina Brańszczyk to miejsce o dobrym klimacie i warunkach do rozwoju gospodarczego, uwzględniającego potrzeby i dążenia lokalnej społeczności oraz zasady ochrony środowiska*. Podstawowym kierunkiem działania samorządu terytorialnego powinno być podnoszenie poziomu zaspokajanie potrzeb bytowych ludności oraz stymulowanie rozwoju ekonomicznego, społecznego i kulturowego gminy. Kierunkiem działań władz gminy będzie nadrobienie zacofania cywilizacyjnego oraz przeciwdziałanie degradacji środowiska.

W *Strategii* zapisano następujące cele, istotne z punktu widzenia ochrony środowiska:

- Gmina rozbudowująca infrastrukturę techniczną
- Gmina wykorzystująca energię odnawialną
- Gmina dbająca o środowisko naturalne
- Gmina posiadająca atrakcyjną ofertę turystyczną

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Brańszczyk

Celem przyjętego 25 sierpnia 2009 r. *Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Brańszczyk* jest zaplanowanie bezpiecznego dla zdrowia mieszkańców i środowiska naturalnego usunięcia wyrobów zawierających azbest z obszaru gminy do końca 2032 roku.

Plan gospodarki niskoemisyjnej Gminy Brańszczyk

Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Brańszczyk wyznacza cele strategiczne, których realizacja doprowadzić ma do ograniczenia zużycia energii oraz zmniejszenie emisji na terenie gminy. Wśród najważniejszych działań inwestycyjnych wymieniono:

- Montaż odnawialnych źródeł energii na obiektach publicznych
- Wymiana energochłonnego oświetlenia w obiektach publicznych
- Rozwój rozproszonych źródeł energii - kolektory słoneczne

- Termomodernizacja budynków mieszkalnych
- Rozwój budownictwa pasywnego i energooszczędnego

Rozdział 3. Ocena stanu środowiska Gminy Brańszczyk

Rozdział 3.1. Efekty realizacji dotychczas obowiązującego programu ochrony środowiska

W poprzedniej edycji Programu ochrony środowiska dla Gminy Brańszczyk wyznaczono cele i działania z zakresu ochrony środowiska, których realizacja służyć miała poprawie stanu środowiska na terenie gminy oraz zmniejszeniu antropopresji na środowisko. Ze względu na brak badań jakości środowiska realizowanych bezpośrednio na terenie Gminy (w ramach monitoringu środowiska) nie istnieje możliwość przedstawienia rzeczywistego stanu jakości poszczególnych elementów środowiska (wody powierzchniowe i podziemne, stan aerosanitarny powietrza, klimat akustyczny, gleby). Analizie poddano jednak realizację działań (własnych i koordynowanych) zapisanych w Programie.

Tabela nr 1. Stan realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych zapisanych w Programach ochrony środowiska w latach 2009 – 2016

Lp.	Przedsięwzięcie	Realizacja w latach	Źródła finansowania	Koszty realizacji [zł]
1.	Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Dudowizna	2009	WFOŚ i GW	1.278.028,97
		2011	WFOŚ i GW	888.850,00
2.	Termomodernizacja budynku PSP Brańszczyk	2009	WFOŚ i GW Gmina	124.561,00
3.	Termomodernizacja budynku Ośrodka Zdrowia w Brańszczuku	2010	Gmina	90.000,00
4.	Termomodernizacja budynku Ośrodka Zdrowia w Porębie	2010	Gmina	85.000,00
5.	Termomodernizacja budynku Domu Nauczyciela	2010	Gmina	105.000,00
6.	Budowa oczyszczalni ścieków w m. Trzcianka oraz budowa kanalizacji sanitarnej w m. Trzcianka i Niemiry	2011	EFRR	12.251.190,00
		2013	NFOŚ i GW	237.950,37 (podłączenie)
7.	Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Turzyn	2013	NFOŚ i GW Gmina	252.720,00 (podłączenie)
8.	Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Knurowiec, Budykierz, Białebloto – Kobyła, Białebloto Stara Wieś, Białebloto Kurza, Nowa Wieś	2014	PROW	2.487.313,34
		2015	WFOŚ i GW	456.046,29 (podłączenie)
9.	Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Przyjmy	2016 - 2017	środki własne	46.248,00 (projekt budowlany)
10.	Budowa oczyszczalni ścieków w m. Turzyn	brak realizacji		

11.	Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Poręba Kocęby (Księży Kąt)	brak realizacji		
12.	Bieżąca modernizacja dróg lokalnych – napisać konkretnie jakie drogi			
	droga w Trzciance	2016	Gmina	513.221,00
	droga w Przyjmach	2016	Gmina + FOGR	228.527,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Brańszczyk

Jak widać z powyższych zapisów działania własne Gminy, zapisane w *Programie*, zostały w większości zrealizowane zgodnie z przyjętym harmonogramem. Nie zrealizowano dwóch zadań, czego powodem był w szczególności brak wystarczających środków finansowych.

W celu realizacji powyższych zadań samorząd Gminy Brańszczyk pozyskał następujące kwoty środków ze źródeł zewnętrznych:

- 2010 r. – 544.000,0 zł
- 2011 r. – 5.851.000,0 zł
- 2012 r. – 6.118.000,0 zł
- 2013 r. – 1.219.630,0 zł
- 2014 r. – 2.008.219,0 zł
- 2015 r. – 5.310.069,0 zł
- 2016 r. – 181.596,0 zł

Rozdział 3.2. Charakterystyka społeczno – gospodarcza gminy

Administracyjnie Gmina Brańszczyk położona jest w północno – wschodniej części województwa mazowieckiego, w północno – wschodniej części powiatu wyszkowskiego.

Obszar Gminy Brańszczyk sąsiaduje z gminami: Długosiodło (powiat wyszkowski), Ostrów Mazowiecką (powiat ostrowski), Brok (powiat ostrowski), Sadowne i Łochów (powiat węgrowski), Wyszaków (powiat wyszkowski) oraz Rząśnik (powiat wyszkowski). Odległość miejscowości gminnej Brańszczyk do m. Wyszaków wynosi ok. 10,0 km, zaś do granicy m. Warszawa ok. 60,0 km.

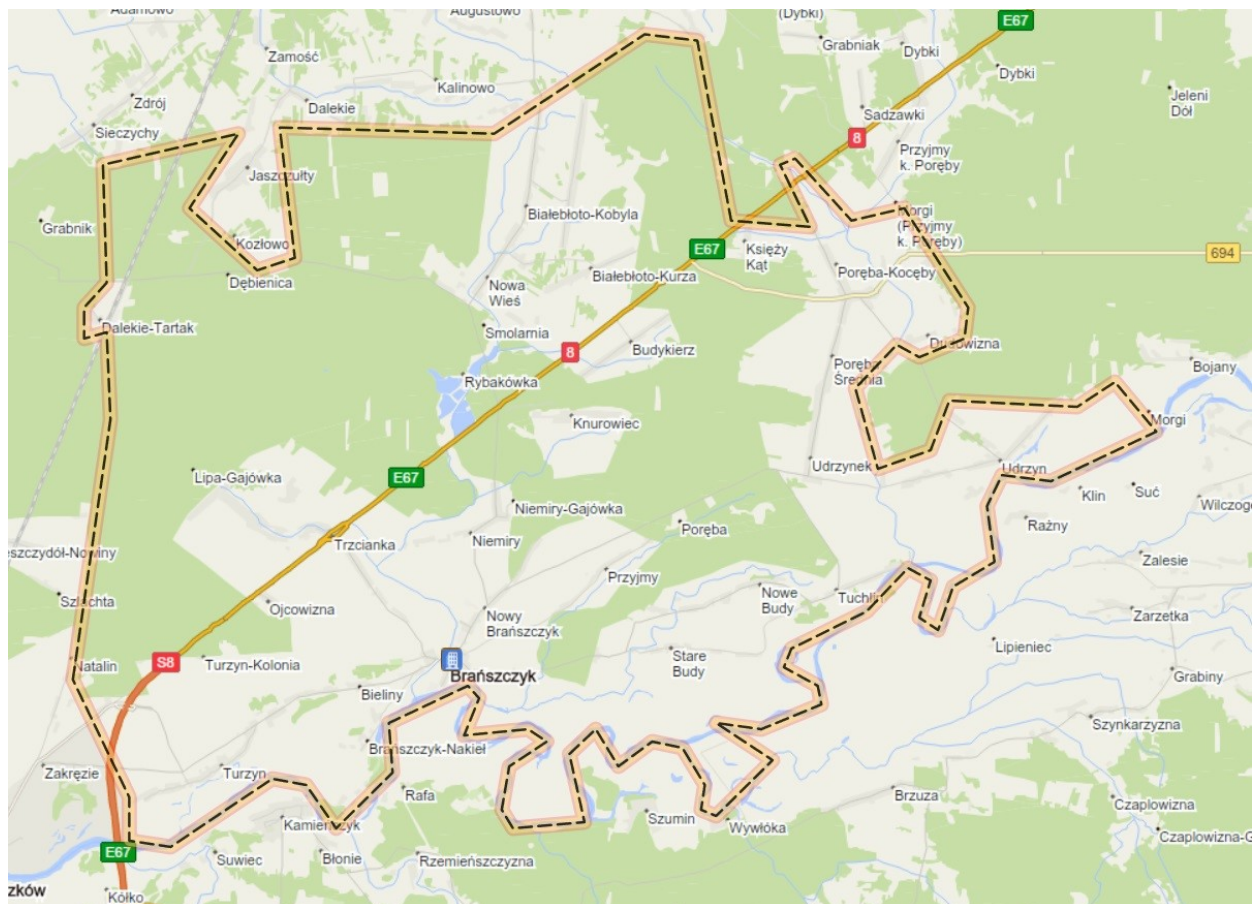
Gmina Brańszczyk stanowi obszar typowo wiejski. Administracyjnie zorganizowana jest w 22 sołectwa: Brańszczyk, Białebloto – Kobyła, Białebloto – Kurza, Białebloto – Stara Wieś, Budykierz, Dalekie Tartak, Dudowizna, Knurowiec, Niemiry, Nowe Budy, Nowy Brańszczyk, Nowa Wieś, Ojcowizna, Poręba Kocęby, Poręba Średnia, Przyjmy, Stare Budy, Trzcianka, Tuchlin, Turzyn, Udrzyn, Udrzynek.

Rysunek nr 1. Położenie Gminy Brańszczyk na tle województwa mazowieckiego i powiatu wyszkowskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://pl.wikipedia.org/wiki/Brańszczyk>

Mapa nr 1. Gmina Brańszczyk

Źródło: <https://mapa.targeo.pl/Brańszczyk>

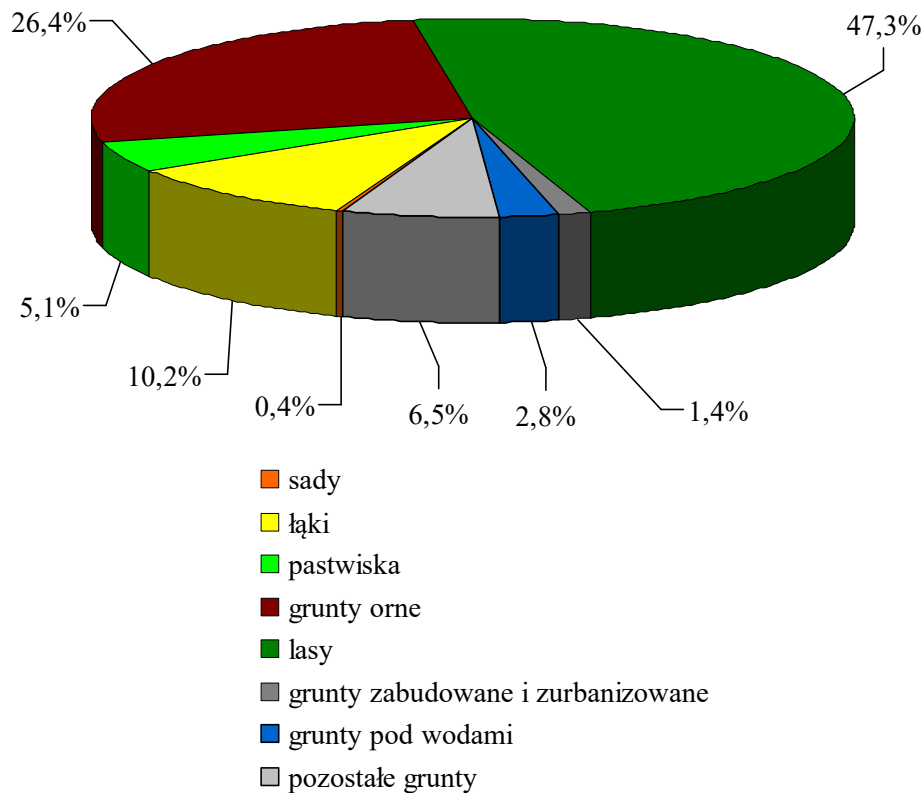
Ogólna powierzchnia gminy obejmuje ok. 16.796 ha (167,96 km²), nieco ponad 19% powierzchni powiatu wyszkowskiego. Użytkowanie terenu w obrębie Gminy Brańszczyk prezentuje poniższa tabela nr 2 oraz wykres nr 1.

Tabela nr 2. Użytkowanie terenu w Gminie Brańszczyk

Lp.	Sposób użytkowania	Powierzchnia terenu	
		ha	%
1.	użytki rolne, w tym	7064	42,1
	- grunty orne	4439	62,8
	- łąki	1715	24,3
	- pastwiska	849	12,0
	- sady	61	0,9
2.	lasy i tereny leśne	7940	47,3
3.	grunty zabudowane i zurbanizowane	231	1,4
4.	grunty pod wodami	462	2,7
5.	pozostałe grunty	1099	6,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy na dzień 31 grudnia 2016 r.

Wykres nr 1. Użytkowanie terenu w Gminie Brańszczyk

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy na dzień 31 grudnia 2016 r.

Osadnictwo w Gminie Brańszczyk koncentruje się głównie w jej południowo – zachodniej i wschodniej części. W tych obszarach skupia się większość miejscowości i mieszkańców gminy. Układ osadniczy gminy wynika z występowania rozległych kompleksów leśnych (fragment Puszczy Białej) w północnej części gminy. W strukturze własnościowej gminy przeważa własność prywatna. Jedynie ok. 900 działek stanowi własność inną tj. Skarbu Państwa, komunalną oraz Agencji Nieruchomości Rolnych.

W przestrzeni gminy wyróżnić można następujące obszary:

- „DOLINA BUGU” – obszar zlokalizowany jest wzdłuż południowej granicy gminy. Są to tereny praktycznie niezagospodarowane, charakteryzujące się wysokim stopniem naturalności. Okresowo zalewane przez wody Bugu. Nie nadają się do zabudowy. Ze względu na wysokie walory przyrodnicze obszar objęto prawną formą ochrony przyrody – obszar NATURA 2000,
- „KOMPLEKSY LEŚNE” – największa powierzchniowo struktura, zlokalizowana głównie w północnej i środkowej części gminy. Kompleksy leśne tworzące strukturę wchodzi w skład Puszczy Białej i odznaczają się wysokimi walorami przyrodniczymi. Ze względu na wysokie walory przyrodnicze obszar objęto prawną formą ochrony – obszar NATURA 2000,
- „PAS DROGI KRAJOWEJ NR 8” – jest to pas dzielący gminę na dwie niemal równe części. Zgodnie z *Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 29 września 2001 r. w sprawie ustalenia sieci autostrad, dróg ekspresowych oraz dróg o znaczeniu obronnym* (Dz. U. 2001 r. Nr 120 poz. 1283 z póź. zm.) droga ta jest w trakcie przebudowy i dostosowania do parametrów drogi ekspresowej. Droga ta stanowi bardzo istotny czynnik stymulujący rozwój gospodarczy terenów, przez które przechodzi. W okolicach węzłów przewiduje się lokalizację wielu usług – obsługa ruchu, gastronomia, motele, zajazdy itp.,
- „TERENY ZABUDOWANE” – główne skupiska zabudowy znajdują się w południowej części gminy – wzdłuż doliny Bugu, gdzie mieści się również ośrodek gminny – wieś Brańszczyk oraz w północnej części – zwarty zespół kilku wsi.

Dominującą funkcją w miejscowościach zlokalizowanych w gminie jest zabudowa zagrodowa oraz jednorodzinna. W ośrodku gminnym natomiast przeważającą jest funkcja mieszkaniowa jednorodzinna. Zabudowa usługowa gminy koncentruje się przede wszystkim w Brańszczyku oraz w Porębie Średniej i Porębie Kocęby. W miejscowościach tych zlokalizowane są również pozarolnicze działalności gospodarcze. Ponadto w zabudowie gminy w okolicach miejscowości Brańszczyk, Udrzyn, Dudowizna oraz Tuchlin występuje funkcja letniskowa.

Liczba mieszkańców gminy wg danych ewidencji ludności na dzień 31 grudnia 2016 r. wynosiła 8.441 osób, co stanowiło ok. 11,5% ludności powiatu wyszkowskiego. Gęstość

zaludnienia na terenie gminy wynosi 50,0 osób/ km². W poniższej tabeli nr 3 przedstawiono wykaz miejscowości wraz z liczbą ludności.

Tabela nr 3. Liczba ludności na terenie Gminy Brańszczyk

Lp.	Miejscowość	Stan ludności
1.	Białebloto – Kobyła	412
2.	Białebloto – Kurza	193
3.	Białebloto – Stara Wieś	254
4.	Brańszczyk	1276
5.	Budykierz	219
6.	Dalekie – Tartak	304
7.	Dudowizna	231
8.	Knurowiec	246
9.	Niemiry	308
10.	Nowa Wieś	387
11.	Nowe Budy	313
12.	Nowy Brańszczyk	238
13.	Ojcowizna	103
14.	Poręba Średnia	419
15.	Poręba – Kocęby	363
16.	Przyjmy	260
17.	Stare Budy	191
18.	Trzcianka	1068
19.	Tuchlin	236
20.	Turzyn	766
21.	Udrzyn	291
22.	Udrzynek	363
Ogółem		8441

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy na dzień 31 grudnia 2016 r.

Gmina Brańszczyk ma charakter typowo rolniczy. W obrębie gminy przeważają gleby słabe, klasy V i VI (ponad 70% pow. użytków rolnych), wykształcone na piaskach ze żwirami oraz piaskach pylastych. Nie stanowią one ograniczenia dla zainwestowania pozarolniczego.

Gleby średnie, klasy IVa i IVb występują w zwartych kompleksach jedynie w południowej części gminy i zajmują ok. 15% ogólnej powierzchni użytków rolnych. W rejonie Nowego Brańszczyka, Niemir i Przyjm występują niewielkie płyty gleb chronionych klasy bonitacyjnej IIIa i IIIb (ok. 1,5% ogólnej powierzchni użytków rolnych).

Dominującą formą własności w strukturze władania gruntami na obszarze gminy jest gospodarka indywidualna. W gospodarce indywidualnej produkcja rolnicza prowadzona jest przez 1608 gospodarstw rolnych (wg danych Urzędu Gminy Brańszczyk). Średnia wielkość gospodarstw rolnych ogółem na terenie gminy kształtuje się na poziomie 5,5 ha, zaś użytków rolnych 5,1 ha.

W strukturze zasiewów w ostatnich latach nie nastąpiły istotne zmiany. Największy udział w strukturze zasiewów zajmują zboża – ok. 61,0% oraz ziemniaki – ok. 17%. W produkcji

zwierzęcej podstawowym kierunkiem jest chów trzody chlewnej (ok. 5000 sztuk) i bydła (ponad 3000 sztuk).

Na terenie Gminy Brańszczyk w 2016 r. (według danych GUS) funkcjonowało 498 podmiotów gospodarczych, z czego 474 podmioty stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Według rodzajów działalności na terenie gminy dominują podmioty w sekcji – pozostała działalność (350 podmiotów), podmioty w sekcji – przemysł i budownictwo obejmowały 125 sztuk, zaś w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – obejmowały 23 podmiotów.

Wyłączając jednostki samorządowe oraz instytucje świadczące usługi na rzecz społeczeństwa (placówki oświatowe, OSP, NZOZ, itp.) wśród największych podmiotów gospodarczych działających na terenie Gminy Brańszczyk należy wymienić: Wytwórnia Mas Bitumicznych w Trzciance, tartaki w m. Dalekie – Tartak i Udrzynek, Ubojnia Cieląt w Turzynie, piekarnie: w Brańszczyku, Porębie – Kocęby i Białymbłocie – Kobyła, Stacja Paliw w Turzynie oraz Centrum Dystrybucji LIDL w Turzynie.

Walory przyrodniczo – krajobrazowe gminy predysponują jej teren do rozwoju funkcji turystyczno – wypoczynkowej. Funkcję wypoczynkowo – rekreacyjną posiadają następujące wsie: Brańszczyk (394 działki letniskowe), Tuchlin (104 działki letniskowe), Udrzyn (194 działki letniskowe) oraz Dudowizna (27 działki letniskowe). Zlokalizowane są tam głównie prywatne działki letniskowe o łącznej powierzchni ponad 104 ha. W ostatnich latach zauważa się duże zainteresowanie zabudową letniskową we wsiach Udrzynek, Nowa Wieś, Nowe Budy, Nowy Brańszczyk oraz Przyjmy.

W gminie występuje także wynajem pokoi w tzw. gospodarstwach agroturystycznych. Zlokalizowane są one głównie we wsi Brańszczyk oraz Tuchlin.

Rozdział 3.3. Infrastruktura techniczna

Jednym z głównych czynników oddziałujących na środowisko naturalne jest stopień wyposażenia terenów antropogenicznych w infrastrukturę techniczno – inżynierską. Poniżej przedstawiono szczegółową charakterystykę Gminy Brańszczyk w powyższym aspekcie.

Zaopatrzenie w wodę

Na terenie Gminy Brańszczyk funkcjonuje sieć wodociągowa obejmująca swym zasięgiem wszystkie miejscowości. Wodociągi zasilane są z ujęć wód podziemnych zlokalizowanych w następujących miejscowościach: Turzyn, Trzcianka, Brańszczyk, Nowe Budy,

Dalekie – Tartak, Nowa Wieś oraz Poręba Średnia. Na potrzeby poboru wód podziemnych z powyższych ujęć Gmina uzyskała stosowne pozwolenia wodno – prawne, scharakteryzowane poniżej:

- *ujęcie wody w m. Budy Nowe* – pobór wód w ilości średnio 343,2 m³/ dobę – decyzja Starosty Wyszковского z dnia 2 lutego 2005 r. znak sprawy OŚ – 6223/1/06, ważna do 31 stycznia 2026 r.
- *ujęcie wody w m. Dalekie Tartak* – pobór wód w maksymalnej ilości 155,5 m³/ dobę – decyzja Starosty Wyszковского z dnia 9 marca 2007 r. znak sprawy OŚ – 6223/4/07, ważna do 9 marca 2027 r.
- *ujęcie wody w m. Turzyn* – pobór wód w maksymalnej ilości 200,0 m³/ dobę – decyzja Starosty Wyszковского z dnia 1 lutego 2011 r. znak sprawy OŚ – 6223/1/11, ważna do 31 stycznia 2031 r.
- *ujęcie wody w m. Udrzyn* – pobór wód w maksymalnej ilości 430,0 m³/ dobę – decyzja Starosty Wyszковского z dnia 24 stycznia 2014 r. znak sprawy OŚ.6341.1.2014, ważna do 23 stycznia 2034 r.
- *ujęcie wody w m. Poręba Średnia* – pobór wód w maksymalnej ilości 500,0 m³/ dobę – decyzja Starosty Wyszковского z dnia 30 stycznia 2014 r. znak sprawy OŚ.6341.2.2014, ważna do 29 stycznia 2034 r.
- *ujęcie wody w m. Białełoto Nowa Wieś* – pobór wód w maksymalnej ilości 570,0 m³/ dobę – decyzja Starosty Wyszковского z dnia 30 stycznia 2014 r. znak sprawy OŚ.6341.3.2014, ważna do 29 stycznia 2034 r.
- *ujęcie wody w m. Trzcianka* – pobór wód w maksymalnej ilości 730,0 m³/ dobę – decyzja Starosty Wyszковского z dnia 30 stycznia 2014 r. znak sprawy OŚ.6341.4.2014, ważna do 29 stycznia 2034 r.

Według danych Gminy długość sieci wodociągowej na jej terenie, na koniec 2016 r., wynosiła 112,4 km, zaś liczba przyłączy wodociągowych wyniosła – 2517 szt. Gmina Brańszczyk zwodociągowana jest w ponad 95%. W poniższej tabeli nr 4 przedstawiono szczegółową charakterystykę sieci wodociągowej na terenie Gminy Brańszczyk według danych GUS. Długość sieci wodociągowej oraz liczbę przyłączy wodociągowych na terenie gminy (według danych własnych Gminy) prezentuje poniższa tabela nr 5.

Tabela nr 4. Charakterystyka sieci wodociągowej na terenie Gminy Brańszczyk oraz ilość zużytej wody w latach 2014 – 2016

Lp.	Wyszczególnienie	Rok		
		2014	2015	2016
1.	Długość czynnej sieci rozdzielczej [km]	112,5	112,5	114,0
2.	Długość czynnej sieci rozdzielczej będącej w zarządzie bądź administracji gminy [km]	110,9	110,9	112,4
3.	Przyłącza prowadzone do budynków mieszkaniowych [szt.]	2609	2630	2648
4.	Woda dostarczona gospodarstwom domowym [dam ³]	337,8	338,9	317,0
5.	Ludność korzystająca z sieci wodociągowej [osoby]	7840	7828	brak danych
6.	Zużycie wody na 1 mieszkańca [m ³]	40,2	40,3	37,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS na dzień 31 grudnia 2016 r.

Tabela nr 5. Długość czynnej sieci wodociągowej na terenie Gminy Brańszczyk

Lp.	Miejscowość	Długość czynnej sieci rozdzielczej (bez przyłączy) w km	Budynki mieszk. i zbior. zamieszkania przyłączone do sieci wodociągowej (szt.)	
			budynki	mieszkania w budynkach
1.	Brańszczyk	11,9	389	399
2.	Turzyn	13,2	275	275
3.	Trzcianka	9,6	333	333
4.	Poręba – Kocęby	7,5	135	135
5.	Udrzyn	7,4	292	292
6.	Tuchlin	6,5	153	153
7.	Dudowizna	5,7	87	87
8.	Nowa Wieś	4,9	126	126
9.	Stare Budy	4,5	75	75
10.	Nowe Budy	4,1	103	103
11.	Przyjmy	4,0	62	62
12.	Knurowiec	4,0	61	61
13.	Białełoto – Kurza	3,9	48	48
14.	Udrzynek	3,5	114	114
15.	Niemiry	3,5	85	85
16.	Białełoto – Kobyla	3,75	111	111
17.	Budykierz	3,0	71	71
18.	Białełoto – Stara Wieś	2,8	60	60
19.	Nowy Brańszczyk	2,93	75	75
20.	Poręba Średnia	2,0	141	141
21.	Dalekie – Tartak	2,14	117	141
22.	Ojcowizna	0,77	33	33
RAZEM:		112,4 km	2946	2980

Źródło: opracowanie Urzędu Gminy na dzień 31 grudnia 2016 r.

Jak już wspomniano Gmina Brańszczyk obsługiwana jest z siedem stacji uzdatniania wody, pracujących w oparciu o ujęcia głębinowe ujmujące wody podziemne z poziomu

czwartorzędowego. W większości wykazują one ponadnormatywną zawartość związków żelaza (z wyjątkiem ujęcia w Turzynie i Udrzynie) i podlega uzdatnianiu.

Poniżej przedstawiono krótką charakterystykę poszczególnych stacji uzdatniania wody:

1) *Stacja uzdatniania wody w m. Białebloto:*

- ujęcie wody składa się z dwóch studni o głębokości 50,0 m (podstawowa) i 44,0 m (awaryjna)
- zasoby eksploatacyjne – studnia podstawowa 57,0 m³/h, studnia awaryjna – 32,0 m³/h

2) *Stacja uzdatniania wody w m. Trzcianka:*

- ujęcie wody składa się z dwóch studni o głębokości 89,0 m (podstawowa) i 87,0 m (awaryjna)
- zasoby eksploatacyjne – studnia podstawowa 64,0 m³/h, studnia awaryjna – 73,0 m³/h

3) *Stacja uzdatniania wody w m. Turzyn:*

- ujęcie wody składa się z dwóch studni o głębokości 35,8 m (podstawowa) i 38,0 m (awaryjna)
- zasoby eksploatacyjne – studnia podstawowa 60,0 m³/h, studnia awaryjna – 32,0 m³/h

4) *Stacja uzdatniania wody w m. Udrzyn:*

- ujęcie wody składa się z dwóch studni o głębokości 50,0 m (podstawowa) i 46,0 m (awaryjna),
- zasoby eksploatacyjne – studnia podstawowa 43,0 m³/h, studnia awaryjna – 43,0 m³/h

5) *Stacja uzdatniania wody w m. Poręba Średnia:*

- ujęcie wody składa się z dwóch studni o głębokości 39,0 m (podstawowa) i 39,5 m (awaryjna),
- zasoby eksploatacyjne – studnia podstawowa 50,0 m³/h, studnia awaryjna – 50,0 m³/h

6) *Stacja uzdatniania wody w m. Nowe Budy:*

- ujęcie wody składa się z dwóch studni o głębokości 73,0 m (podstawowa) i 50,0 m (awaryjna),
- zasoby eksploatacyjne – studnia podstawowa 58,0 m³/h, studnia awaryjna – 32,0 m³/h

7) *Stacja uzdatniania wody w m. Dalekie Tartak:*

- ujęcie wody składa się z dwóch studni o głębokości 51,0 m (podstawowa) i 42,8 m (awaryjna),
- zasoby eksploatacyjne – studnia podstawowa 25,0 m³/h, studnia awaryjna – 10,0 m³/h

Odprowadzanie ścieków

Źródło ścieków bytowych i komunalnych na terenie Gminy Brańszczyk poza mieszkańcami stanowią również podmioty gospodarcze, obiekty komunalne oraz inne jednostki.

Na terenie Gminy Brańszczyk sieciowy system odprowadzania ścieków bytowych funkcjonuje w miejscowościach Brańszczyk, Nowy Brańszczyk, Udrzynek, Udrzyn, Poręba Średnia oraz Poręba – Kocęby. Według danych Gminy długość sieci kanalizacyjnej na jej terenie, na koniec 2016 r., wynosiła 54,3 km, zaś liczba przyłączy kanalizacyjnych wyniosła – 1269 szt.

Skanalizowanie gminy wynosi 47%. W poniższej tabeli nr 6 przedstawiono szczegółową charakterystykę gospodarki ściekowej na terenie Gminy Brańszczyk (według danych GUS), zaś w tabeli nr 7 – długość sieci kanalizacyjnej oraz liczbę przyłączy kanalizacyjnych na terenie gminy (według danych własnych gminy).

Tabela nr 6. Charakterystyka sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Brańszczyk oraz ilość odprowadzanych ścieków w latach 2014 – 2016

Lp.	Wyszczególnienie	Rok		
		2014	2015	2016
1.	Długość czynnej sieci rozdzielczej [km]	54,3	54,3	54,3
2.	Przyłącza prowadzone do budynków mieszkaniowych [szt.]	1120	1245	1269
3.	Awarie sieci kanalizacyjnej [szt.]	brak danych	81	75
4.	Ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną [dam ³]	brak danych	187,0	193,0
5.	Ścieki odprowadzone [dam ³]	196,0	206,0	brak danych
6.	Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej [osoby]	3609	3823	brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS na dzień 31 grudnia 2016 r.

Tabela nr 7. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Brańszczyk

Lp.	Miejscowość	Długość czynnej sieci rozdzielczej (bez przyłączy) w km	Budynki mieszk. i zbior. zamieszkania przyłączone do sieci kanalizacyjnej (szt.)	
			budynki	mieszkania w budynkach
1.	Brańszczyk	7,7	256	266
2.	Udrzyn	5,7	196	196
3.	Udrzynek	2,3	95	95
4.	Poręba Średnia	2,1	122	122
5.	Nowy Brańszczyk	2,0	59	59
6.	Poręba – Kocęby	2,6	102	102
7.	Trzcianka	9	251	251
8.	Niemiry	5,3	68	68
9.	Knurowiec	3,9	56	56
10.	Budykierz	2,7	65	65
11.	Turzyn	4,7	61	61
12.	Dudowizna	6,3	72	72
RAZEM:		54,3	1403	1413

Źródło: opracowanie Urzędu Gminy na dzień 31 grudnia 2016 r.

Na terenie gminy funkcjonują trzy oczyszczalnie ścieków komunalnych, zlokalizowane w m. Brańszczyk, Udrzynek oraz Trzcianka, posiadające stosowne pozwolenia wodnoprawne:

- na wprowadzanie do rz. Struga oczyszczonych ścieków komunalnych z gminnej oczyszczalni ścieków w m. Trzcianka – obowiązujące do 31.10.2017 r.
- na wprowadzanie do rowu oczyszczonych ścieków komunalnych z gminnej oczyszczalni ścieków w m. Brańszczyk – obowiązujące do 31.03.2019 r.
- na wprowadzanie do rz. Tuchełka oczyszczonych ścieków komunalnych z gminnej oczyszczalni ścieków w m. Udrzynek – obowiązujące do 05.11.2019 r.

W tabelach nr 8 i 9 przedstawiono charakterystykę gospodarki ściekowej realizowanej na terenie Gminy Brańszczyk (według danych GUS oraz Urzędu Gminy).

Tabela nr 8. Charakterystyka gminnych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Brańszczyk

Lp.	Typ i rodzaj oczyszczalni/ rok uruchomienia	Lokalizacja	Odbiornik	Przepustowość [m ³ / d]		RLM	Ilość ścieków (m ³ / d)	Ilość ścieków (dam ³ / rok)
				maksymalna	średnia			
1.	mechaniczno – biologiczna, z podwyższonym usuwaniem biogenów, BIOBLOK BIS 90 1993 r.	Brańszczyk	rów melioracyjny	310	286	2300	261	94,0
2.	mechaniczno – biologiczna 2013 r.	Trzcianka	rzeka Struga	460	350	1082	167	59,9
3.	mechaniczno – biologiczna CBR – FOS 2003 r.	Udrzynek	rzeka Tuchełka	216	171,3	1425	137	49,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy na dzień 31 grudnia 2016 r.

Tabela nr 9. Charakterystyka gospodarki ściekowej na terenie Gminy Brańszczyk

Lp.	Miejscowość	Rok	
		2014	2015
1.	Oczyszczalnie komunalne biologiczne [szt.]	2	2
2.	Oczyszczalnie komunalne z podwyższonym usuwaniem biogenów [szt.]	1	1
3.	Wielkość (przepustowość) oczyszczalni wg projektu biologiczne [m ³ / dobę]	380	566
4.	Wielkość (przepustowość) oczyszczalni wg projektu z podwyższonym usuwaniem miogenów [m ³ / dobę]	310	310
5.	Wielkość (przepustowość) oczyszczalni wg projektu z podwyższonym usuwaniem biogenów na 1 mieszkańca	0,04	0,04
6.	Wielkość oczyszczalni komunalnych w RLM [osob]	4807	4807

7.	Ścieki oczyszczone w ciągu roku [dam ³]	odprowadzone ogółem	196,0	206,0
		odprowadzane w czasie doby do kanalizacji	0,5	0,6
		oczyszczane łącznie z wodami infiltracyjnymi i ściekami dowożonymi	197	207
		oczyszczane razem	196,0	206,0
		oczyszczane biologicznie	95,0	112,0
		oczyszczane z podwyższonym usuwaniem biogenów	101,0	94,0
8.	Ludność korzystająca z oczyszczalni	ogółem	4420	4620
		biologiczne	2920	3120
		z podwyższonym usuwaniem biogenów	1500	1500
9.	Ładunki zanieczyszczeń w ściekach po oczyszczeniu [kg/rok]			
	BZT5		1683	1980
	ChZT		11539	11472
	zawiesina ogólna		2067	2429

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS na dzień 31 grudnia 2016 r.

Infrastruktura drogowa

Układ drogowy na terenie Gminy Brańszczyk tworzą:

- droga krajowa nr 8 relacji Warszawa – Białystok – granica państwa o znaczeniu międzynarodowym; długość drogi w granicach gminy wynosi 16,5 km, asfaltowa. Obecnie trwa rozbudowa tej drogi do parametrów drogi ekspresowej,
- droga wojewódzka nr 694 relacji Poręba – Brok – Ciechanowiec o znaczeniu regionalnym; długość drogi w granicach administracyjnych gminy wynosi 4,76 km, asfaltowa,
- drogi powiatowe (o łącznej długości 55,5 km) relacji: Knurowiec – Długosiodło; Udrzynek – Udrzyn – Brok; Poręba – Udrzyn; Poręba – Brańszczyk – Trzcianka; Wyszaków – Trzcianka – Brańszczyk – Niemiry; Jegiel – Porządzie – Obryte, w tym prawie 95% asfaltowych,
- drogi gminne o łącznej długości 76,0 km.

Wskaźnik gęstości dróg twardych na terenie gminy wynosi ok. 53 km / 100 km².

W poniżej tabeli nr 10 przedstawiono charakterystykę dróg lokalnych na terenie gminy.

Tabela nr 10. Charakterystyka dróg gminnych na terenie Gminy Brańszczyk

Rodzaj nawierzchni [km]							
twarda					gruntowa		
ogółem	ulepszona		nieulepszona		ogółem	w tym	
	bitumiczna	betonowa	brukowcowa	tluczniowa		wzmocniona żwirem, itp.	naturalna (gruntowa)
76	50	-	2	-	24	24	-

Źródło: dane Urzędu Gminy na dzień 31 grudnia 2016 r.

Przez północno – wschodni obszar gminy przebiega jednotorowa linia kolejowa PKP Ostrołęka – Wyszaków – Tłuszcz – Warszawa ze stacją kolejową w miejscowości Dalekie Tartak, długość linii na terenie gminy wynosi 3,7 km. Ze względu na położenie linia kolejowa ma mniej istotne znaczenie w obsłudze pasażerskiej mieszkańców tej gminy, praktycznie służy ona głównie mieszkańcom wsi Dalekie Tartak.

Elektroenergetyka

Gmina Brańszczyk jest zasilana w energię elektryczną ze stacji transformatorowo – rozdzielczej 220/110/15 kV, która jest umiejscowiona w miejscowości Turzyn. Energia jest rozdzielana i dostarczana za pomocą sieci elektroenergetycznej rozdzielczej średniego napięcia 15 kV, która została wyposażona w lokalne stacje transformatorowo – rozdzielcze 15/0,4 kV. Stacje te rozdzielają energię elektryczną do odbiorców indywidualnych za pomocą miejscowych linii niskiego napięcia 380/220 V kablowych lub napowietrznych.

Gmina Brańszczyk charakteryzuje się dobrze rozwiniętą siecią elektroenergetyczną, posiada ona rezerwy przepustowości elektrycznej w sieci magistralnej i odgałęźnej 15 kV oraz wystarczającą ilość stacji transformatorowych 15/0,4 kV.

Zapatrzenie w gaz

W zasięgu sieci gazowej na terenie gminy znajdują się mieszkańcy wsi Brańszczyk, Niemiry, Poręba Średnia, Udrzynek, Poręba – Kocęby. Gmina Brańszczyk jest zgazyfikowana w 10% (łącznie w sektorze mieszkaniowym oraz sektorze publicznym). Gaz dostarczany jest z sieci niskiego i średniego ciśnienia, które powiązane są z istniejącą na terenie gminy stacją redukcyjno – pomiarową w Porębie Średniej oraz Brańszczyku. Gaz jest używany przede wszystkim do ogrzewania mieszkań w domach jednorodzinnych oraz dla celów komunalno – bytowych. Szacuje się, iż na terenie gminy gazem ogrzewane są 232 budynki. Prawie wszystkie z tych budynków używają gazu z sieci, nieliczne gazu z butli.

W poniższej tabeli nr 11 przedstawiono charakterystykę sieci gazowej na terenie gminy.

Tabela nr 11. Charakterystyka sieci gazowej na terenie Gminy Brańszczyk

Lp.	Miejscowość	Rok	
		2014	2015
1.	Długość czynnej sieci ogółem [m]	40114	40114
2.	Długość czynnej sieci przesyłowej [m]	22483	22483
3.	Długość czynnej sieci rozdzielczej [m]	17631	17631
4.	Czynne przyłącza do budynków ogółem (mieszkalnych i niemieszkalnych) [szt.]	259	262
5.	Czynne przyłącza do budynków mieszkalnych [szt.]	236	242
6.	Odbiorcy gazu [gospodarstwa]	179	182
7.	Odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem [gospodarstwa]	148	152

8.	Zużycie gazu w tys. m ³	212,7	245,5
9.	Zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań w tys. m ³	193,4	219,7
10.	Ludność korzystająca z sieci gazowej [osoba]	560	564

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS na dzień 31 grudnia 2016 r.

Zapatrzenie w ciepło

Na terenie Gminy Brańszczyk nie istnieje centralny system ciepłowniczy i nie działają przedsiębiorstwa ciepłownicze. Budynki mieszkalne jednorodzinne, budynki użyteczności publicznej oraz podmioty gospodarcze zlokalizowane na terenie gminy ogrzewane są za pomocą indywidualnych kotłowni spalających głównie węgiel i drewno. Na terenie gminy energia cieplna wykorzystywana jest:

- do ogrzewania pomieszczeń i przygotowania ciepłej wody użytkowej w budownictwie mieszkaniowym,
- do przygotowania posiłków w gospodarstwach domowych,
- na potrzeby podmiotów gospodarczych (ogrzewanie, c. w. u., technologia),
- do ogrzewania pomieszczeń i przygotowania c. w. u. i na potrzeby technologiczne (w kuchniach) w szkołach i innych obiektach usługowych i użyteczności publicznej.

Istniejące źródła ciepła zaspokajają poszczególnych odbiorców, jednakże stan części obiektów nie odpowiada obowiązującym normom, a ich niska sprawność, wysoki poziom emisji zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego, czy wysokie koszty eksploatacji sprawiają, że zachodzi konieczność modernizacji źródła ciepła.

Odnawialne źródła energii

Perspektywa wyczerpania się zasobów paliw kopalnych, a także działania podejmowane na rzecz ochrony środowiska, przyczyniły się do wzrostu zainteresowania odnawialnymi źródłami energii (OZE), czego efektem jest duży wzrost ich stosowania. Źródła energii odnawialnej są praktycznie niewyczerpalne, gdyż ich zasoby uzupełniane są w tempie zbliżonym do tempa ich wykorzystywania. OZE mogą przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego regionu, przede wszystkim zaś do poprawy zaopatrzenia w energię na terenach o słabo rozwiniętej infrastrukturze energetycznej oraz zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych.

Obecnie na terenie Gminy Brańszczyk odnawialne źródła energii wykorzystywane są w znikomym procencie. W głównej mierze są to kolektory słoneczne służące do podgrzewania wody w budynkach mieszkalnych i obiektach użyteczności publicznej. Obecnie, z uwagi na możliwość dofinansowania, wzrasta zainteresowanie odnawialnymi źródłami energii, tj. kolektory słoneczne, panele fotowoltaiczne, kotły na biomasę, itp.

W poniższej tabeli nr 12 przedstawiono ilość instalacji solarnych do podgrzewania wody użytkowej, zainstalowanych na terenie gminy oraz ilość osób zainteresowanych ich zainstalowaniem w przyszłym roku.

Tabela nr 12. Istniejące i projektowanej instalacje solarne na terenie Gminy Brańszczyk

Lp.	Miejscowość	Instalacje solarne	
		istniejące	projektowane
1.	Białebloto – Kobyła	12	15
2.	Białebloto – Kurza	6	5
3.	Białebloto – Stara Wieś	12	8
4.	Brańszczyk	75	50
5.	Budykierz	6	7
6.	Dalekie – Tartak	7	14
7.	Dudowizna	16	2
8.	Knurowiec	14	7
9.	Niemiry	11	12
10.	Nowa Wieś	13	15
11.	Nowe Budy	14	10
12.	Nowy Brańszczyk	17	8
13.	Ojcowizna	6	5
14.	Poręba Średnia	14	18
15.	Poręba – Kocęby	10	11
16.	Przyjmy	13	8
17.	Stare Budy	10	7
18.	Trzcianka	36	69
19.	Tuchlin	19	9
20.	Turzyn	61	40
21.	Udrzyn	17	6
22.	Udrzynek	14	19
RAZEM:		403	345

Źródło: dane Urzędu Gminy na dzień 31 sierpnia 2017 r.

Według zapisów *Programu możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii dla Województwa Mazowieckiego*, 2006 r. obszar Gminy Brańszczyk (rejonizacja Polski pod względem możliwości wykorzystania energii słonecznej), położony jest w regionie R II, dla którego potencjalna energia użytkowa w ciągu roku wynosi 1081 kWh/m². Przekłada się to na coraz częstsza instalację kolektorów słonecznych na prywatnych domach mieszkalnych (w celu uzyskania źródła ciepłej wody).

Według zapisów *Programu możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii ...* moc cieplna z głębokich otworów na terenie powiatu wyszkowskiego oszacowano na 3,6 MW. Na dzień sporządzenia niniejszej aktualizacji na terenie powiatu wyszkowskiego, w tym także na terenie Gminy Brańszczyk nie posiadają lokalizacji żadne obiekty energetyki geotermalnej. Ponadto według zapisów *Programu możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii ...*, powiat wyszkowski nie stanowi obszaru preferowanego do rozwoju energetyki geotermalnej.

Typem energetyki odnawialnej, który posiada największe możliwości rozwoju na terenie powiatu wyszkowskiego, w tym także Gminy Brańszczyk jest energetyka na bazie *biomasy stałej*, pod pojęciem której rozumieć należy stałe lub ciekłe substancje pochodzenia roślinnego i zwierzęcego, które ulegają biodegradacji, pochodzące z produktów, odpadów i pozostałości produkcji rolnej oraz leśnej, przemysłu przetwarzającego ich produkty, a także odpadów, które ulegają biodegradacji. Na terenie powiatu wyszkowskiego potencjał energetyczny z zasobów biomasy kształtuje się następująco:

- z drewna z lasów – 104.662 GJ/ rok,
- z sadów – 179 GJ/ rok,
- z drewna odpadowego z dróg i miejskich terenów zurbanizowanych – 5.894 GJ/ rok,
- ze słomy – 0 GJ/ rok.

Z zapisów *Programu możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii ...* wynika, iż powiat wyszkowski jest predysponowany do rozwoju energetyki odnawialnej na bazie biomasy drzewnej. Według powyższego *Programu ...* łączny potencjał energetyczny biomasy drzewnej na terenie powiatu wyszkowskiego wynosi 110.735 GJ/ rok, przy czym współczynnik koncentracji biomasy wynosi 19,8 m³/ km².

Na terenie powiatu wyszkowskiego potencjalne źródło odnawialnej energii wodnej stanowi rzeka Narew i Bug. Jednak na dzień sporządzenia niniejszego programu na terenie Gminy Brańszczyk nie funkcjonuje żadna elektrownia wodna oraz nie przewiduje się jej budowy.

Gmina Brańszczyk leży w III strefie rozwoju energii wiatrowej, tj. na obszarach o korzystnych warunkach dla rozwoju energetyki wiatrowej. Energia wiatru w strefie III na wysokości 30 m nad poziomem gruntu mieści się w granicach 750 – 1000 kWh/m². Obecnie na terenie gminy nie posiadają lokalizacji żadne źródła energii wiatrowej.

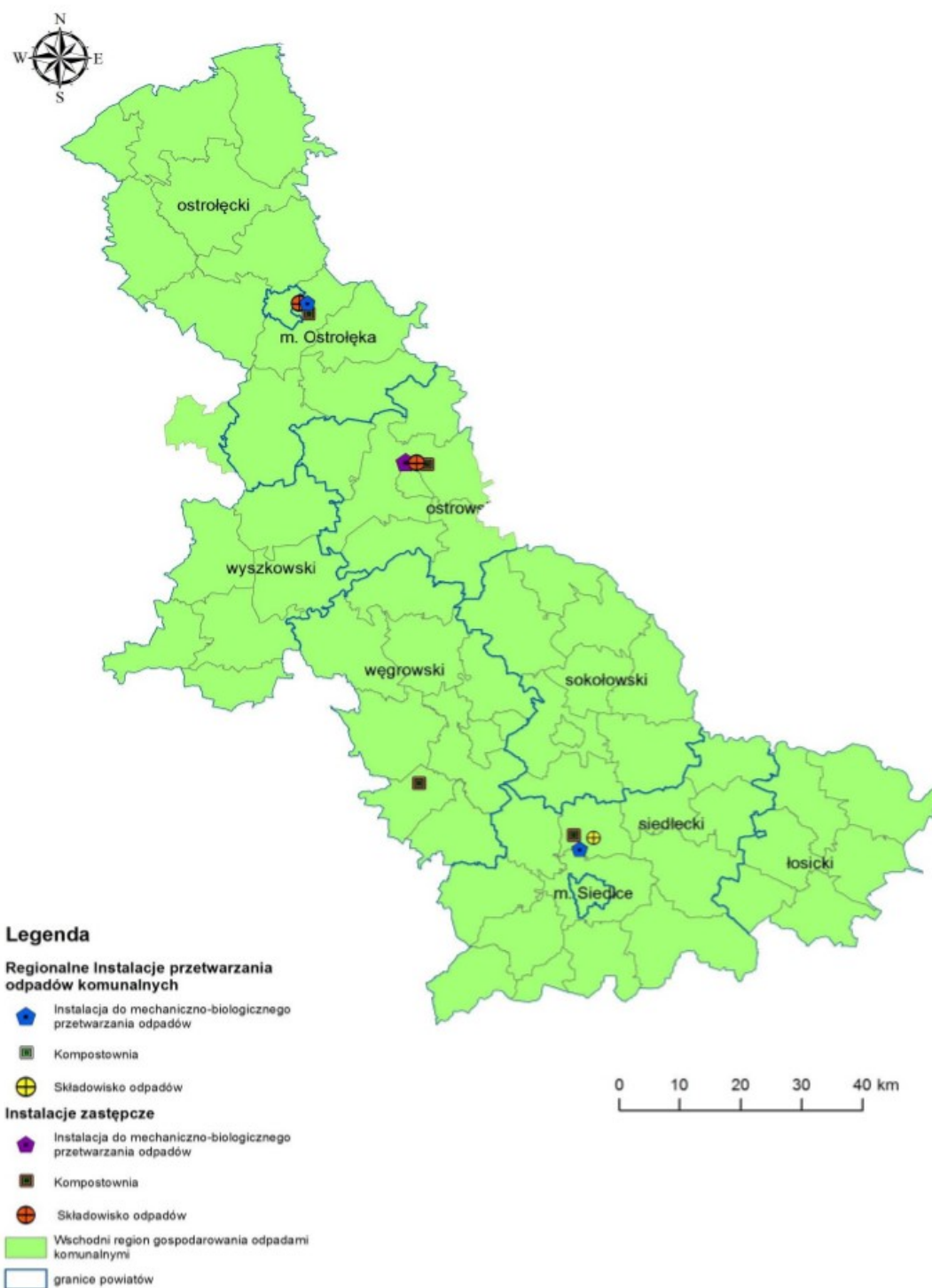
Gospodarowanie odpadami

Na dzień sporządzenia niniejszej aktualizacji *Programu* na terenie Gminy Brańszczyk nie posiada lokalizacji funkcjonujące składowisko odpadów komunalnych oraz żadna inna instalacja służąca unieszkodliwieniu bądź odzyskowi odpadów komunalnych.

Zgodnie z zapisami *Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami dla województwa mazowieckiego na lata 2016 – 2021 z uwzględnieniem lat 2022 – 2027* Gmina Brańszczyk położona jest w granicach następującego regionu gospodarki odpadami: Region 2 – WSCHODNI (ostrołęcko – siedlecki).

Na terenie regionu wschodniego istnieją obecnie: 2 instalacje do mechaniczno – biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych oraz jedno składowisko odpadów komunalnych, które spełniają warunki definicji dla regionalnej instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych, a także 6 instalacji pełniących rolę zastępczych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych. Na terenie omawianego regionu gospodarki odpadami brak jest spalarni oraz kompostowni. Na terenie regionu wschodniego nie ma zlokalizowanych regionalnych instalacji do zagospodarowania odpadów zielonych.

Rysunek nr 2. Obszar regionu wschodniego wraz z regionalnymi i zastępczymi instalacjami przetwarzania odpadów komunalnych

Źródło: Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla województwa mazowieckiego na lata 2016 – 2021 z uwzględnieniem lat 2022 – 2027

W celu prawidłowej realizacji gospodarki odpadami komunalnymi Rada Gminy Brańszczyk podjęła Uchwałę Nr XVII.89.2015 r. z dnia 5 listopada 2015 r. w sprawie przyjęcia Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Brańszczyk. Zgodnie z nim:

- 1) W drodze selektywnej zbiórki wydzieleniu z wytworzonych na terenie nieruchomości odpadów komunalnych podlegają odpady: papier i tektura, odzież, tekstylia, tworzywa sztuczne typu plastik przemysłowo – gospodarczy, szkło, metale, opakowania wielomateriałowe, ulegające biodegradacji, odpady niebezpieczne zawarte w odpadach komunalnych, w tym przeterminowane leki i chemikalia, zużyte baterie i akumulatory, odpady budowlane i rozbiórkowe, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, meble i inne odpady wielkogabarytowe oraz zużyte opony,
- 2) do selektywnego gromadzenia odpadów należy stosować:
 - pojemniki lub worki o minimalnej pojemności 120 l z przeznaczeniem na makulaturę, odzież i tekstylia, tworzywa sztuczne, szkło, metale i opakowania wielomateriałowe,
 - worki o pojemności 120 l: niebieski z przeznaczeniem na papier, tekturę i odzież; zielony z przeznaczeniem na odpady biodegradowalne (zielone); żółty z przeznaczeniem na tworzywa sztuczne, szkło i metal,
- 3) odpady biodegradowalne (zielone) należy składować we własnym kompostowniku, na terenie nieruchomości,
- 4) odpady budowlane i rozbiórkowe, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, meble i inne odpady wielkogabarytowe, zużyte opony będą przyjmowane od właścicieli nieruchomości w Punkcie Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych zlokalizowanym w Zakładzie Gospodarki Komunalnej w Brańszczyku przy ul. Bielińskiej 29,
- 5) przeterminowane leki należy przekazać do specjalistycznych pojemników znajdujących się w aptekach na terenie Gminy Brańszczyk,
- 6) rodzaje i minimalna pojemność worków przeznaczonych do zbierania zmieszanych oraz segregowanych odpadów komunalnych na terenie nieruchomości powinna być następująca:
 - dla budynków mieszkalnych 20 l na mieszkańca, nie mniej niż jeden pojemnik o wielkości 120 l na gospodarstwo domowe na odpady zmieszane; worki o minimalnej pojemności 120 l z przeznaczeniem na makulaturę, odzież i tekstylia, tworzywa sztuczne, szkło, metale i opakowania wielomateriałowe; worki o pojemności 120 l z przeznaczeniem na odpady biodegradowalne (zielone),
 - dla szkół wszelkiego typu – 3 l na każdego ucznia i pracownika; jednak co najmniej jeden pojemnik 120 l na szkołę,

- przedszkoli – 3 l na każde dziecko i pracownika; jednak co najmniej jeden pojemnik 120 l na lokal,
- dla lokali handlowych i gastronomicznych – 50 l na każde 10 m² powierzchni całkowitej, jednak co najmniej jeden pojemnik 120 l na lokal,
- dla punktów handlowych poza lokalem – 5 l na każdego zatrudnionego, jednak co najmniej jeden pojemnik 120 l na lokal,
- dla zakładów usługowych i produkcyjnych w odniesieniu do pomieszczeń biurowych i socjalnych – pojemnik 120 l na każdych 15 pracowników,
- dla domów opieki społecznej, hoteli, gospodarstw agroturystycznych itp. – 1 l na jedno łóżko jednak co najmniej jeden pojemnik 120 l na każdy punkt.

Poniższa tabela nr 13 przedstawia zestawienie masy odpadów komunalnych odebranych z terenu Gminy Brańszczyk w latach 2015 – 2016.

Tabela nr 13. Masa odpadów komunalnych odebranych z terenu Gminy Brańszczyk w latach 2015 – 2016

Lp.	Kod odpadów	Rodzaj odpadów	Masa odebranych odpadów w poszczególnych latach (Mg)	
			2015 r.	2016 r.
1.	20 03 01	Niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne	1120,4	964,54
2.	20 03 99	Odpady komunalne nie wymienione w innych podgrupach	1,6	177,32
3.	20 01 02	Szkło	4,4	12,58
4.	20 01 39	Tworzywa sztuczne	57	86,70
5.	20 03 07	Odpady wielkogabarytowe	51,9	57,23
6.	20 01 40	Metale	47,5	62,05
7.	20 01 35*	Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21, 20 01 23 zawierające niebezpieczne składniki	1,1	0,70
8.	20 01 01	Papier i tektura	32,4	72,08
9.	20 02 03	Inne odpady nie ulegające biodegradacji	57,2	35,58
10.	15 01 01	Opakowania z papieru i tektury	15,1	23,46
11.	15 01 02	Opakowania z tworzyw sztucznych	6,3	16,40
12.	15 01 05	Opakowania wielomateriałowe	0	0,01
13.	15 01 06	Zmieszane odpady opakowaniowe	307,6	44,03
14.	15 01 07	Opakowania ze szkła	3,8	1,49
15.	17 01 07	Zmieszane odpady z betonu, gruzu ceglanego, odpadowych materiałów ceramicznych i elementy wyposażenia	0	2,70

Źródło: *Sprawozdanie Wójta Gminy z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi za lata 2015 – 2016*

W roku 2017, podobnie jak w latach 2015 – 2016, podmiotem odbierającym odpady komunalne od właścicieli z terenu Gminy Brańszczyk jest MPK PURE HOME Sp. z o.o. Spółka Komandytowa, 07 – 401 Ostrołęka, ul. Kołobrzaska 5. Niesegregowane odpady komunalne odbierane od mieszkańców będą przekazywane do Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych w Ławach ul. Przemysłowa 45. W tabeli nr 14 przedstawiono poziomy recyklingu osiągnięte przez Gminę Brańszczyk w 2016 r.

Tabela nr 14. Poziomy recyklingu odpadów komunalnych odebranych z terenu Gminy Brańszczyk w 2016 r.

Lp.	Rodzaj odpadów poddanych zagospodarowaniu	Poziom recyklingu (%)
1.	recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali tworzyw sztucznych i szkła	24,08
2.	recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych	100,0
3.	ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazanych do składowania	9,92

Źródło: *Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Gminy Brańszczyk za 2016 rok*

W rejestrze działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości z terenu Gminy Brańszczyk funkcjonują obecnie następujące podmioty:

- MPK Sp. z o.o., 07 – 401 Ostrołęka, ul. Kołobrzaska 5,
- Zakład Gospodarki Komunalnej w Ostrowi Mazowieckiej Sp. z o.o., 07 – 300 Ostrow Mazowiecka, ul. Prusa 66
- Usługi Komunalne „KOMGAZ” Mirosław Milczarek, ul. Stefana Okrzei 77A, 07 – 200 Wyszaków,
- Staubach Sp. z o.o., 00 – 102 Warszawa, ul. Marszałkowska 111
- PPHU „Batory” Sp. z o.o., ul. Batorego 9, 05 – 240 Tłuszcz
- Jurant Sp. J. G. Matak, B. Borkowski, ul. Ossowska 73, 05 – 220 Zielonka
- WAB – POL Andrzej Wójcik, ul. Nadgórze 34, 07 – 200 Wyszaków
- Błysk – Bis Sp. z o.o., Szlasy – Złotki 10, 06 – 425 Karniewo
- PARTNER Dariusz Apelski, 03 – 046 Warszawa, ul. Płytowa 1

W latach 2015 – 2016 wydatki na działania w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi kształtowały się odpowiednio: 2015 r. – 561.847,80 zł, 2016 r. – 561.656,16 zł.

W celu realizacji zapisów *Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032* dla terenu Gminy Brańszczyk opracowany został *Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Brańszczyk* (przyjęty uchwałą nr XXXVII/196/09 z dnia 29 czerwca 2009 r.). Według inwentaryzacji wykonanej na terenie gminy ustalono, że w jej granicach stwierdzono 4.409.542,0 kg wyrobów azbestowych. Na dzień sporządzenia niniejszego programu do unieszkodliwienia pozostało jeszcze 3.953.624,0 kg wyrobów azbestowych

W poniższej tabeli nr 15 przedstawiono masę wyrobów azbestowych zinwentaryzowanych na terenie Gminy Brańszczyk oraz masę odpadów pozostałych jeszcze do unieszkodliwienia.

Tabela nr 15. Masa zinwentaryzowanych i pozostałych do unieszkodliwienia na terenie Gminy Brańszczyk wyrobów azbestowych

lp.	Miejscowość	Masa zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych [kg]	Masa wyrobów azbestowych pozostałych do unieszkodliwienia [kg]
1.	Białebloto – Kobyła	86.097	77.341
2.	Białebloto – Kurza	48.092	46.640
3.	Białebloto – Stara Wieś	187.286	183.524
4.	Brańszczyk	417.744	392.161
5.	Budykierz	159.883	148.412
6.	Dalekie – Tartak	116.013	98.237
7.	Dudowizna	137.235	126.302
8.	Knurowiec	108.838	106.319
9.	Niemiry	272.244	251.647
10.	Nowa Wieś	206.843	156.701
11.	Nowe Budy	236.578	217.558
12.	Nowy Brańszczyk	116.098	102.403
13.	Ojcowizna	44.572	40.733
14.	Poręba – Kocęby	156.146	144.728
15.	Poręba Średnia	186.417	181.357
16.	Przyjmy	154.726	151.074
17.	Stare Budy	175.542	149.705
18.	Trzcianka	487.085	432.058
19.	Tuchlin	159.071	158.356
20.	Turzyn	416.585	309.991
21.	Udrzyn	306.637	288.970
22.	Udrzynek	247.368	236.038

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Bazy Azbestowej

Rozdział 3.4. Walory przyrodnicze Gminy Brańszczyk

Według fizyczno – geograficznego podziału Polski¹ Gmina Brańszczyk położona jest w obrębie dwóch mezoregionów. Na północy i w centrum obszaru gminy wchodzi w skład mezoregionu Międzyrzecze Łomżyńskie (część makroregionu Niziny Północnomazowieckiej), położonego w widłach dolin Narwi i Bugu. Na południu – Doliny Dolnego Bugu (część makroregionu Niziny Środkowomazowieckiej). Mezoregion ten stanowi odcinek doliny między Małkinią (na wschód od obszaru), a Kotliną Warszawską.

W części południowej mezoregionu Międzyrzecza Łomżyńskiego rzeźba terenu jest monotonna i płaska. Stanowią ją równiny sandrowe, znaczące liczne przepływy wód roztopowych ku dolinie Bugu. Generalnie piaszczysta wysoczyzna polodowcowa opada stromą krawędzią (do 18 m) ku dolinie Bugu. Dolina Dolnego Bugu charakteryzuje się zróżnicowaną szerokością i obejmuje łąkową terasę zalewową oraz akumulacyjną terasę nadzalewową, lokalnie nadbudowaną zalesionymi wydmami.

W obrębie gminy występują następujące formy morfologiczne:

- *terasa zalewowa doliny Bugu* – na ogół o płaskiej powierzchni (nachylenie do 5 %), wyniesiona ok. 1 – 4 m ponad średni poziom lustra wody w rzece, urozmaicona licznymi oczkami wodnymi oraz licznymi starorzeczami i zagłębieniami o podmokłym i zabagnionym dnie. Powierzchnię terasy budują utwory aluwialne: piaski rzeczne luźne lub średnio zagęszczone z domieszką humusu w partiach stropowych, namuły organiczno – piaszczyste oraz torfy (zwłaszcza w obrębie obniżeń i starorzeczy). Są to utwory słabonośne lub nienośne,
- *terasa nadzalewowa doliny Bugu* – powierzchnia lekko falista (nachylenie do 5 %), wyniesiona ok. 3 – 8 m nad średni poziom lustra wody w rzece, urozmaicona nielicznymi pagórkami wydmowymi i lokalnie starorzeczami (wypełnionymi wodą lub zabagnionymi), oddzielona od dna dolinnego krawędziami erozyjnymi nieciągłymi, lokalnie rozmytymi. Zbudowana z utworów piaszczysto – żwirowych: piasków różnoziarnistych akumulacji rzecznej ze żwirami oraz lokalnie piasków eolicznych. Są to w zasadzie grunty nośne. Jednak płytki poziom wód gruntowych (do 2 m p.p.t.) sprawia, że warunki geologiczno – inżynierskie są na ogół średnio korzystne,
- *pagóry wydmore w obrębie terasy nadzalewowej i wysoczyzny* – formy o różnych kształtach, wysokości względnej średnio ok. 5 – 6 m, miejscami do dochodzącej ok. 8 – 10 m, zbudowane z piasków eolicznych, luźnych, podatnych na przemieszczanie (pokryte lasem, nieliczne zabudowane). Stanowią istotny element podnoszący wartość krajobrazową terenu,

¹ Kondracki J. *Geografia regionalna Polski*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002 r.

- *wysoczyznowa krawędź erozyjna* – północny stok doliny Bugu, stanowiąca najbardziej urozmaiconą i najatrakcyjniejszą w obrębie terenu gminy formę rzeźby. Tworzy stok o zróżnicowanych wysokościach (dochodzących do 5 – 12 m) i nachyleniach (od spadków rzędu 10 – 15 %, do powyżej 15%, a lokalnie stromych, podciętych skarp). Krawędź ta nie jest ciągła, lokalnie zanika w wyniku działania procesów denudacyjnych (rejon Brańszczyka, Udrzynka), miejscami rozcinają ją wąwozy, parowy i krótkie suche doliny oraz ciągi komunikacyjne. Zbudowana jest przeważnie z glin, na niektórych odcinkach z utworów piaszczystych. Powierzchnię skarpy częściowo porasta roślinność wysoka (prywatne lasy), częściowo jest ona zadarniona,
- *wysoczyzna morenowa* – posiada charakter silnie zdenudowanej wysoczyzny polodowcowej przemodelowanej przez wody fluwioglacjalne, które zatarły starsze formy lodowcowe, a następnie akumulowały swoje osady w postaci pokryw sandrowych. Generalnie wysoczyzna nachylona jest ku południowi (ku dolinie Bugu). W części południowej i środkowej ma charakter płaskiej powierzchni (deniwelacje ok. 3 m), a lekko falistej w części północno – zachodniej, północnej i wschodniej (deniwelacje w granicach 3 – 7 m). Spadki terenu w zasadzie nie przekraczają 5 %. Powierzchnię wysoczyznową rozcinają dwie doliny cieków: Tuchełki i Strugi. Materiałem podłoża w obrębie wysoczyzny są głównie utwory wodnolodowcowe, moreny dennej i zastoiskowe: piaski różnoziarniste znacznych miąższości i żwiry oraz piaski z przewagą frakcji drobnych i pylastych, również lokalnie z soczewkami utworów ilastych oraz płyty utworów piaszczysto – mułkowych o właściwościach ilów i glin zwałowych przeważnie piaszczystych, na powierzchni lub podścielających utwory piaszczysto – pylaste. Są to grunty nośne, na ogół przydatne dla zabudowy,
- *boczne doliny* – rozcinają powierzchnię wysoczyznową, tworząc akcent urozmaicenia jej krajobrazu. Pełnią znaczącą rolę odwadniającą powierzchnię terenu, prowadząc cieki stałe i okresowe. Główne z nich, to doliny rzeczek: Strugi i Tuchełki, do których uchodzi szereg bocznych, mniejszych dolin cieków okresowych, bądź aktualnie wykorzystanych przez rowy melioracyjne. Formy te zbudowane są w przewodzie z utworów aluwialnych, namułów organiczno – piaszczystych i torfowych, z wodą gruntową płytko na głębokości 1 – 2 m, okresowo 0 – 1 m, słabonośnych. Są one wykluczone dla zabudowy. Mają natomiast do odegrania w gminie bardzo istotną rolę jako ogniwa w systemie powiązań przyrodniczych.

Obszar Gminy Brańszczyk nie jest zasobny w surowce mineralne – na jej terenie udokumentowano jedno złożę ujęte w *Bilansie zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31.XII.2015 r.*, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2016 r. Jest to złożę kruszywa naturalnego przydatne dla budownictwa drogowego „TRZCIANKA” o zasobach geologicznych,

bilansowych i przemysłowych na poziomie 2.103 tys. ton. Wydobycie objęte jest koncesją wydaną Marszałka Województwa ważna do 31.03.2034 r. i wykorzystywaną przez Przedsiębiorstwo Budowlano – Handlowe, Z. Niziński.

Ponadto na terenie gminy rozpoznane są złoża torfu: w rejonie wsi Białe Błoto, o powierzchni 20 ha oraz w rejonie wsi Udrzynek, o powierzchni 63 ha.

Na podstawie informacji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego oraz Starostwa Powiatowego w Wyszowskie ustalono, iż na terenie Gminy Brańszczyk nie posiadają lokalizacji inne niż „Trzcianka” złoża kopalin objęte koncesją na wydobycie wydaną przez powyższe organy.

Na obszarze Gminy Brańszczyk dominują generalnie gleby słabe (ponad 70% użytków rolnych), wykształcone na podłożu piaszczystym w obrębie wysoczyzny. Ich wartość rolnicza jest dość słaba, należą do kompleksów żytnych słabych i najslabszych (żytnio – łubinowego), lokalnie tylko żytniego dobrego, a w klasyfikacji bonitacyjnej do V lub VI klasy. Występują głównie w północnej, centralnej, a częściowo południowo – zachodniej (fragmenty sołectw: Trzcianka, Turzyn) części obszaru.

Gleby klas średnich IVa i IVb występują w zwartych kompleksach jedynie w południowej części gminy (sołectwa Brańszczyk, Brańszczyk Nowy, Turzyn, Trzcianka, Niemiry, Przyjmy). Mniejsze płaty tych gleb występują w rejonie Udrzyna, Udrzynka, Poręby-Średniej, Dudowizny. Gleby te zajmują ok. 15% ogólnej powierzchni użytków rolnych.

W rejonie Brańszczyka Nowego, Niemirów i Przyjm występują niewielkie płaty gleb chronionych IIIa i b klasy bonitacyjnej (ok. 1,5% ogólnej powierzchni użytków rolnych).

Gmina Brańszczyk w przeważającej części położona jest w zlewni Bugu. Tylko jej północne skrawki należą do zlewni Narwi. Dział wodny III stopnia pomiędzy zlewnią Bugu, a zlewnią Narwi przebiega równoleżnikowo na północy gminy. Teren gminy odwadniany jest więc przez rzekę główną Bug, jej dopływy: Strugę i Tuchelkę oraz ich dopływy i rowy dolin bocznych w obrębie wysoczyzny i terasy nadzalewowej.

Bug jest rzeką nieuregulowaną, dziką, stąd też zarówno szerokość jej koryta, jak i głębokość jest bardzo zmienna i na poszczególnych odcinkach wykazuje znaczne zróżnicowanie. Poza nurtem rzeka jest płytka. Istnieje tu dużo pływicy i piaszczystych łach, które często zarastają roślinnością. Powoduje to zmiany biegu rzeki i w konsekwencji odcięciu starego koryta tworzenie starorzeczy. Z czasem ulegają one zarośnięciu i przekształceniu w pokłady torfu (w czasie geologicznym). Bug charakteryzuje duża zmienność przepływów, ściśle uzależniona od warunków pogodowych. Na wiosnę (w okresie tajenia śniegu) i latem (po obfitych deszczach)

często zdarzają się powodzie. Na terenie gminy najbardziej zagrożone wezbraniem powodziowymi są: Nowe Budy, Stare Budy, Brańszczyk i Brańszczyk – Nakieł (wielkość zatopień ok. 2500 ha, liczba osób zagrożonych ok. 376),

Rzeka Tuchełka na całej swej długości jest uregulowana. Szerokości dna cieków są zmienne i wahają od 0,8 m do 1,2 m, zaś średnia głębokość cieków powinna wynosić ok. 1,5 m. Na rzece zlokalizowane są trzy budowle hydrotechniczne – jazy mające za zadanie piętrzenie wód rzeki w celu prowadzenia nawodnień podsiąkowych na przyległym terenie. Ich lokalizacja jest następująca: km 7 + 510, 4 + 250 i 1 + 757. Rzeka Struga na odcinku 0+000÷0+810 jest ciekami nieuregulowanymi, meandrującymi. Na rzece znajduje się budowla piętrząca – zastawka zlokalizowana w km 1 + 373 o wysokości piętrzenia $\leq 0,9$ m.

Analizowane cieków wodne charakteryzują się niwalnym (śnieżnym) reżimem zasilania, silnie wykształconym z jednym wyraźnym maksimum i jednym minimum w ciągu roku. W odpływie całkowitym słaba przewaga zasilania powierzchniowego (podziemne 35 – 45%, powierzchniowe 55 – 65%).

Rzeki Struga i Tuchełka zostały zaliczone *Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 17 grudnia 2002 r. w sprawie śródlądowych wód powierzchniowych lub ich części stanowiących własność publiczną* (Dz. U. z 2003 r. Nr 16, poz. 149) do śródlądowych wód powierzchniowych stanowiących własność publiczną, istotnych dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa, w stosunku do których wykonywanie praw właścicielskich powierzono Marszałkowi Województwa Mazowieckiego, poz. 391, 433, załącznik nr 2.

Istotnym elementem wód powierzchniowych na terenie gminy są liczne rozlewiska, podmokłe łąki i bagniska, pełniące rolę naturalnych zbiorników retencyjnych.

Wody powierzchniowe stojące reprezentowane są przez kompleks prywatnych obecnie stawów rybnych położonych na terenie lasów państwowych w leśnictwie Jegiel (między Niemirami, a Białymbłotem – Nową Wsią) oraz jedyny w gminie i w całym powiecie zarejestrowany zbiornik retencyjny w centrum miejscowości Brańszczyk, w sąsiedztwie parku zabytkowego, na lewym brzegu rzeki Struga. Jego zadaniem jest retencjonowanie wody w okresie dużych spływów powierzchniowych, dostarczanie wody do nawodnień w okresach suszy oraz funkcja rekreacyjna dla mieszkańców.

Zgodnie z regionalnym podziałem zwykłych wód podziemnych Polski według B. Paczyńskiego – *Atlas hydrogeologiczny Polski – część II. Zasoby, jakość i ochrona zwykłych wód podziemnych*, PIG, 1995 r. analizowany teren leży w całości w obrębie północno – wschodniej części Subregionu Centralnego I₁ Regionu Mazowieckiego I.

Na terenie Gminy Brańszczyk występują trzy czwartorzędowe poziomy wodonośne oraz piętro trzeciorzędowe (nie użytkowane).

Pierwsza warstwa stanowi wody podskórne na ogół na głębokości do 1 – 5 m, o zwierciadle swobodnym, bardzo narażone na zanieczyszczenia pochodzące z powierzchni terenu, również bakteriologiczne. Jest ona praktycznie nieużytkowana, ewentualnie lokalnie czerpią z niej wodę studnie kopane. Drugi poziom wodonośny występuje na głębokości 27 – 41 m p.p.t. Wody te ujmowane są m.in. przez studnie we wsiach Białebloto Kobyla, Udrzyn, Turzyn, Brańszczyk – Rybakówka, Poręba. Są to wody o zwierciadle napiętym, stabilizujące się na głębokości ok. 1 – 10 m. Wydajność ujęć czerpiących z tego poziomu waha się w granicach 32 – 50 m³/ h. Trzeci poziom użytkowy, głębszy występuje na głębokości ok. 50 – 60 m p.p.t. i jest najbardziej zasobny w wodę. Wydajność studni ujmujących wody z tej warstwy waha się w granicach 45 – 73 m³/ h. Są to również wody o zwierciadle napiętym, stabilizujące się na głębokości 1 – 4,5 m. Z tego poziomu korzystają ujęcia w Trzciance, Brańszczyku – Dom Pomocy Społecznej, Budach Nowych.

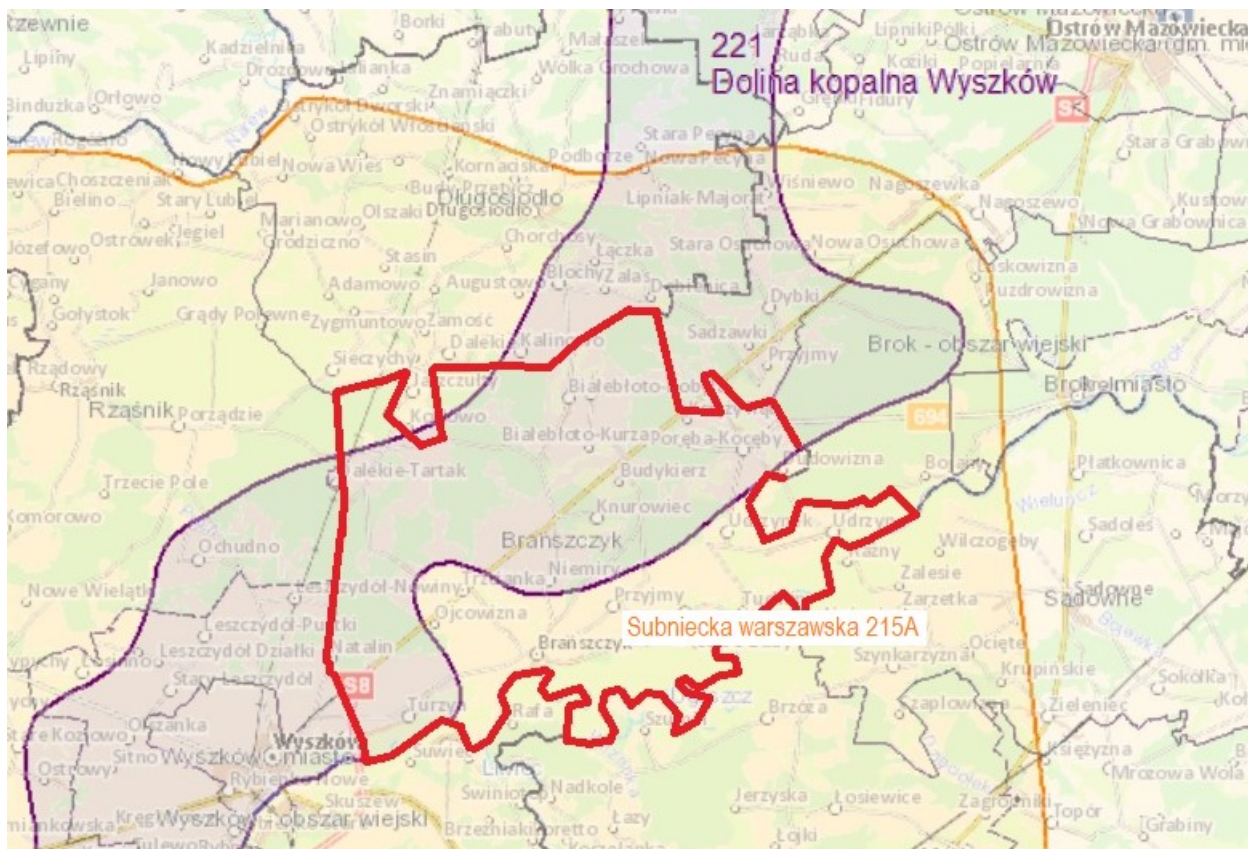
Poziomy wodonośne w utworach czwartorzędowych zbudowane są z piasków różnych frakcji. Miąższość warstwy wodonośnej w ujęciach wodociągowych gminy waha się od około 10 do ok. 35 m. W przypadku wielu ujęć warstwa wodonośna przykryta jest nadkładem utworów nieprzepuszczalnych lub słaboprzepuszczalnych (gliny, ropy), a więc izolowana od ujemnych wpływów z powierzchni terenu.

Gmina Brańszczyk położona jest w granicach dwóch głównych zbiorników wód podziemnych: GZWP nr 221, pod nazwą „Dolina Kopalna Wyszaków” oraz GZWP nr 215A, pod nazwą „Subniecka Warszawska – część centralna”² (rysunek nr 2).

GZWP nr 221 (*„Dokumentacja hydrogeologiczna określająca warunki hydrogeologiczne związku z ustanawianiem obszarów ochronnych Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 221 – Dolina kopalna Wyszaków”* (Kubiczek i zespół, 2013 r.) stanowi zbiornik porowy o warstwie wodonośnej w utworach czwartorzędowych, o średniej głębokości ujęć ok. 100 m i łącznej powierzchni 369 km². Jakość wód zakwalifikowana została w II klasie jakości. Moduł jednostkowy zasobów dyspozycyjnych wynosi 28,1 m³/d x km², zaś szacunkowe zasoby dyspozycyjne – 10.387 m³/ d. Podatność zbiornika na antropopresję – na przeważającym obszarze średnio i mało podatny, bardzo mało podatny, lokalnie podatny i bardzo podatny.

² Kleczkowski A, *Mapa obszarów głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP) w Polsce wymagających szczególnej ochrony*, Kraków 1990 r.

Rysunek nr 3. Lokalizacja na terenie Gminy Brańszczyk głównych zbiorników wód podziemnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://epsh.pgi.gov.pl/epsh/>

Cała gmina leży w obrębie GZWP nr 215A (nieudokumentowany). Jest to zbiornik porowy, o warstwie wodonośnej w utworach triasowych i średniej głębokości ujęć ok. 180 m. Ze względu na naturalne zabezpieczenia od wpływów z powierzchni, nie jest on objęty strefą ochrony. Jest to piętro wodonośne nie użytkowane przez ujęcia funkcjonujące na terenie gminy.

Według geobotanicznej regionalizacji Polski (J. M. Matuszkiewicz) Gmina Brańszczyk położona jest w Krainie Północnomazowiecko – Kurpiowskiej, na pograniczu dwóch okręgów geobotanicznych: Puszcza Biała i Dolina Dolnego Bugu. Mapa potencjalnej roślinności naturalnej Polski (J. M. Matuszkiewicz) wyznacza na terenie gminy następujące, główne typy potencjalnych zbiorowisk roślinnych:

- kontynentalny bór mieszany (Quercus robur – Pinetum) obejmujący swym zasięgiem znaczącą część terenu gminy,
- grąd subkontynentalny (Tilia cordata – Carpinetum betuli),
- łąg jesionowo – olszowe (Fraxino – Alnetum) – występujący głównie w dolinach rzek,
- łąg wierzbowo – topolowy (Salici – Populetum) – występujący głównie w dolinach rzek.

Obecnie dominującymi typami siedliskowymi lasu na terenie Gminy Brańszczyk są bór mieszany świeży, bór świeży, las świeży i las mieszany świeży. W obniżeniach dolinnych dominują olsy i las wilgotny. Najcenniejszymi drzewostanami są tu drzewostany sosnowe (szczególnie na terenach Lasów Państwowych). Występuje tu cenny rodzimy ekotyp sosny z pierwotnych lasów Puszczy Białej.

Cenną grupę roślinności stanowią zbiorowiska roślinności źródłiskowej, wodnej, bagiennej i łąkowej, towarzyszącej licznym strugom, rowom i rzekom. Dominują tu siedliska łąkowe i grądowe z olchą, wierzbą i topolą oraz rozległe obszary łąk poprzetykane kępami zieleni krzewiastej. W zagłębieniach bezodpływowych wykształciły się torfowiska niskie.

Szczególny charakter pod względem intensywności szaty roślinnej ma dolina Bugu, która stanowi fragment rozległych, zwartych kompleksów leśno – łąkowych. W dnie dolinnych dominują rozległe łąki, zarośla łąkowe, lokalnie niezwykle cenne pod względem walorów przyrodniczych – lasy olchowe. Będąc ciekawym obiektem krajobrazowym spełniają również istotną rolę retencyjną oraz ostoi ptactwa i zwierząt.

Rozdział 3.5. Jakość środowiska przyrodniczego

Na terenie Gminy Brańszczyk jeden z elementów środowiska przyrodniczego poddany jest cyklicznym badaniom monitoringowym w zakresie jakości – są to wody podziemne. Dla pozostałych elementów środowiska podstawowym źródłem danych o ich potencjalnej jakości stanowią dane dla najbliższych punktów pomiarowych, prezentowane w raportach Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Warszawie. Poniżej wymieniono opracowania, z których przytoczono dane:

- *Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2006 r.*, Raport Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Warszawa 2007
- *Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2016 r.*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, 2017 r.
- *Jakość i zagrożenia wód powierzchniowych w województwie mazowieckim*, Raport Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Warszawa 2002 r.
- *Monitoring rzek w roku 2008*, www.wios.warszawa.pl
- *Monitoring rzek w roku 2011*, www.wios.warszawa.pl
- *Monitoring rzek w latach 2010 – 2016*, www.wios.warszawa.pl
- *Monitoring stanu chemicznego oraz ocena stanu jednolitych części wód podziemnych w dorzeczach w latach 2015 – 2018*, www.mjwp.gios.gov.pl/
- *Monitoring hałasu komunikacyjnego w 2014 roku*, www.wios.warszawa.pl

- *Monitoring pól elektromagnetycznych w 2014 roku*, www.wios.warszawa.pl
- *Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2009*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa 2010 r.
- *Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2015*, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, 2016 r.
- *Monitoring Chemizmu Gleb Ornych Polski w latach 2005 – 2007*, Instytut Ochrony Środowiska, Warszawa, 2008 r.

Jakość wód powierzchniowych i podziemnych

Zagrożeniem dla wód powierzchniowych i podziemnych na terenie Gminy Brańszczyk jest przede wszystkim działalność rolnicza. Są to zagrożenia charakterystyczne dla terenów produkcji rolnej, wynikające ze stosowania nawozów i środków ochrony roślin. Szkodliwe substancje infiltrują do gleby, a następnie do wód powierzchniowych. Środki chemiczne mogą także spływać powierzchniowo.

Potencjalne zagrożenia dla wód podziemnych związane jest z zagrożeniami przemysłowymi, takimi jak obiekty wytwarzające duże ilości ścieków czy obiekty składowe i magazynowe gromadzące substancje trujące (stacje paliw), które mogą przenikać do wód.

Dodatkowymi niekorzystnymi czynnikami wpływającymi na stan wód podziemnych są tzw. liniowe ogniska zanieczyszczeń, szczególnie droga krajowa, której eksploatacja powoduje zanieczyszczenia substancjami ropopochodnymi i produktami spalania, zasolenie w okresie zimowym i stwarzające zagrożenie awaryjnymi wyciekami transportowych substancji.

Największe zagrożenie jakościowe dla wód, zarówno powierzchniowych, jak i podziemnych wynika z bardzo słabo rozwiniętej infrastruktury. W chwili obecnej sieć kanalizacji sanitarnej na terenie gminy jest słabo rozwinięta, a wykorzystywane przez gospodarstwa domowe asenizacyjne zbiorniki na ścieki często użytkowane są niezgodnie z prawem (w praktyce oznacza to, że nie mają one charakteru bezodpływowego).

W przypadku rzeki Bug istotne znaczenie dla jakości wód prowadzonych przez nią ma ponadlokalny i transgranicznego transportu zanieczyszczeń.

Na dzień sporządzenia niniejszego programu na terenie Gminy Brańszczyk, w ramach działań Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, nie są realizowane cykliczne badania jakości wód powierzchniowych.

W latach 1994 – 1995 na terenie Gminy Brańszczyk, na 46,2 km biegu rzeki, w ramach monitoringu podstawowego na rzece funkcjonował punkt pomiarowy, umożliwiający

kontrolę i gromadzenie danych na temat stanu i jakości wód. Charakterystykę wód w powyższym punkcie pomiarowym w Brańszczyku przedstawia tabela nr 16.

Tabela nr 16. Klasy czystości rzeki Bug w punkcie pomiarowym w Brańszczyku w latach 1994 – 1995

Metoda badań	Parametry decydujące o otrzymanej klasie czystości 1994 r.	Parametry decydujące o otrzymanej klasie czystości 1995 r.
<i>stężenia gwarantowanych o prawdopodobieństwie P – 90</i>	NON Tlen rozpuszczony BZT 5 Miano Coli	NON Azot azotynowy Chlorofil „a”
<i>metoda CUGW</i>	NON Tlen rozpuszczony Miano Coli	NON Azot azotynowy Chlorofil „a”

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych www.wios.warszawa.pl oraz www.gios.gov.pl

Obecnie monitoring wód powierzchniowych prowadzony jest w jednolitych częściach wód powierzchniowych (JCW), z których każda oznacza oddzielny i znaczący element wód powierzchniowych, taki jak: jezioro, sztuczny zbiornik wodny, strumień, rzeka lub ich części (tabela nr 17). W tabeli nr 18 przedstawiono wyniki ostatnich badań monitoringowych (2007 r.) dla konkretnych punktów pomiarowo – kontrolnych na rzece Bug, zlokalizowanych w sąsiedztwie Gminy Brańszczyk.

Na terenie Gminy Brańszczyk nie zidentyfikowano obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenia azotem pochodzenia rolniczego (OSN).

Tabela nr 17. Ocena jakości wód rzeki Bug w najbliższych położonych punktach pomiarowo – kontrolnych w stosunku do Gminy Brańszczyk w roku 2008

Nazwa punktu pomiarowo – kontrolnego	Km	Gmina	Powiat	Klasa ogólna	Wyniki pomiarów wskaźników i substancji, które zdecydowały o jakości rzek w poszczególnych punktach pomiarowych				
					nazwa wskaźnika	jednostka	stężenie		
							średnioroczne	maksymalne	minimalne
Punkt pomiarowy powyżej Gminy Brańszczyk									
Glina Nadbużna	93,0	Małkinia	ostrowski	non	zawiesina ogólna	mg/l	25,67	66	6
					BZT5	mg O ₂ /l	4,425	10	1,8
					azot amonowy	mg N/l	0,748	1,29	0,44
					niezjon. amoniak	mg NH ₃ /l	0,0356	0,11	0,0015
					azotyny	mg NO ₂ /l	0,053	0,076	0,013
					fosfor ogólny	mg PO ₄ /l	0,634	0,858	0,429
chlor całk. pozostały	mg HOCl/l	0,207	0,28	0,14					
Punkty pomiarowe poniżej Gminy Brańszczyk									
Wyszków	33,0	Wyszków	wyszkowski	non	BZT5	mg O ₂ /l	4,55	9	2
					azot amonowy	mg N/l	0,751	1,33	0,38
					niezjon. amoniak	mg NH ₃ /l	0,0314	0,12	0,0013
					azotyny	mg NO ₂ /l	0,048	0,076	0,013
					fosfor ogólny	mg PO ₄ /l	0,651	0,920	0,398
					chlor całk. pozostały	mg HOCl/l	0,0196	0,05	0,011
Barcice	15,2	Somianka	wyszkowski	non	BZT5	mg O ₂ /l	4,35	8	1,9
					azot amonowy	mg N/l	0,726	1,32	0,37
					niezjon. amoniak	mg NH ₃ /l	0,0292	0,11	0,0011
					azotyny	mg NO ₂ /l	0,05	0,076	0,013
					fosfor ogólny	mg PO ₄ /l	0,628	0,950	0,368
					chlor całk. pozostały	mg HOCl/l	0,0204	0,045	0,011
miedź	mg Cu/l	0,0124	0,1258	0,001					

Źródło: *Monitoring rzek w 2008 r.*, www.wios.warszawa.pl

Tabela nr 18. Zestawienie ocen jednolitych części wód powierzchniowych w 2015 r.

Kod jednolitej części Wód	Nazwa ocenianej jednolitej części wód	Nazwa punktu pomiarowo – kontrolnego	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów hydromorfologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych	Klasa elementów fizykochemicznych - substancje szczególnie szkodliwe	Stan/ potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Stan ogólny wód
Punkt pomiarowy powyżej Gminy Brańszczyk									
Bug od Kołodziejki do Broku	PLRW200021266759	Bug – Głina Nadbużna (ppk brzegowy)	IV	II	PSD	II	słaby	dobry	zły
Punkty pomiarowe poniżej Gminy Brańszczyk									
Bug od Broku do dopł. z Sitna	PLRW200021266979	Bug – Wyszków	IV	II	PSD	II	słaby	dobry	zły
Bug od dopł. z Sitna do ujścia	PLRW20002126699	Bug – Barcice (ppk brzegowy)	IV	II	PSD	II	słaby	dobry	zły

Źródło: *Monitoring rzek w 2010 – 2015 r.*, www.wios.warszawa.pl

Wyjaśnienia:

I – stan bardzo dobry/ potencjał maksymalny

II – stan/ potencjał dobry

III – stan/ potencjał umiarkowany

IV – stan/ potencjał słaby

V – stał/ potencjał zły

PSD – poniżej stanu/ poniżej potencjału (klasa elementów fizykochemicznych)

PSD – przekroczone stężenia średnioroczne i maksymalne (stan chemiczny)

PSD śr – przekroczone stężenia średnioroczne (stan chemiczny)

PSD max – przekroczone stężenia maksymalne (stan chemiczny)

Na terenie Gminy Brańszczyk prowadzone są cykliczne badania jakości zwykłych wód podziemnych w ramach krajowego monitoringu w otworze obserwacyjno – pomiarowym nr 1020 w ujęciu czwartorzędowym na terenie Zakładu Specjalnego dla Przewlekłe Chorych w Brańszczyku. Wyniki ostatnich badań prezentuje poniższa tabel nr 19.

Tabela 19. Ocena jakości wód podziemnych w 2007 r., 2010 r. i 2012 r.

Stratygrafia	Q			
Głębokość do stropu warstwy	55,3 m			
Klasa wód w roku	2007	2010	2012	2016
	III	III	III	II
Wskaźniki w zakresie stężeń odpowiadających wodzie o niskiej jakości	Fe	-	-	-

Źródło: *Monitoring jakości wód podziemnych w województwie mazowieckim w 2012 r.*, *Monitoring jakości wód podziemnych w województwie mazowieckim w 2016 r.*, www.wios.warszawa.pl

Wyjaśnienia:

- I – woda o bardzo dobrej jakości
- II – woda dobrej jakości
- III – woda zadowalającej jakości
- IV – woda niezadowalającej jakości
- V – woda złej jakości

Monitoring wód podziemnych prowadzony jest również dla w jednolitych częściach wód powierzchniowych (JCWP). Gmina Brańszczyk zlokalizowana jest w granicach jednolitej części wód podziemnych nr 55, której położenie przedstawia poniższy rysunek nr 4.

Struktura JCWPd 55 jest złożona z czterech poziomów wodonośnych rozdzielonych utworami trudnoprzepuszczalnymi. Każdy z tych poziomów charakteryzuje się nieco innym układem stref zasilania i drenażu. W utworach czwartorzędu wody krążą w systemie zamkniętym w obrębie zlewni (lokalny system krążenia). W utworach paleogenu i neogenu wody dopływają lateralnie spoza obszaru JCWPd.

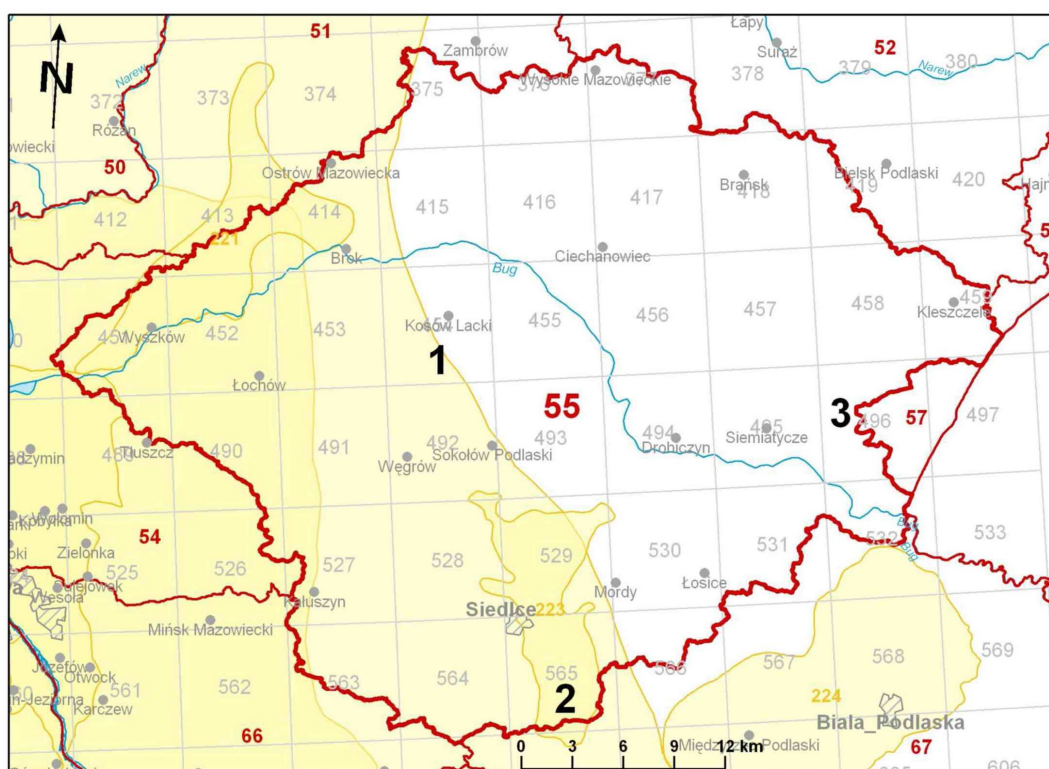
Poziom przypowierzchniowy Q1 jest praktycznie nie izolowany od powierzchni terenu, co umożliwia jego infiltracyjne zasilanie. Strefy zasilania są związane z działami wód powierzchniowych. Natomiast wody podziemne są drenowane przez rzeki. System krążenia wód poziomu przypowierzchniowego ma charakter wybitnie lokalny.

Poziomy wodonośne Q2 i Q3 są izolowane od powierzchni terenu, zatem ich zasilanie zachodzi na drodze przesączania się wód przez utwory trudnoprzepuszczalne oraz za pośrednictwem sąsiednich poziomów wodonośnych. Natomiast drenowane są przez większe ciek

powierzchniowe o głęboko wciętych dolinach rzecznych np. Bug. Obydwa te poziomy są w lokalnej łączności hydraulicznej. Lokalnie piaski poziomu czwartorzędowego Q3 są w bezpośrednim kontakcie z osadami paleogenu i neogenu, tworząc wspólny poziom wodonośny.

Poziom wodonośny Pg–Ng jest zasilany przez przesączanie się wód z piętra czwartorzędowego oraz infiltrację wód opadowych na wychodniach piasków miocenu i oligocenu poza obszarem jednostki. Generalnie wody tego poziomu płyną w kierunku północno-wschodnim do strefy drenażowej, jaką prawdopodobnie stanowi rzeka Bug.

Rysunek nr 4. Lokalizacja jednolitej części wód podziemnych nr 55

Źródło: <http://www.psh.gov.pl/publikacje/Jcwpd>

Według opracowania Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska *Monitoring stanu chemicznego oraz ocena stanu jednolitych części wód podziemnych w dorzeczach w latach 2012 – 2014* jakość wód badanych w ramach powyższych JCWPd określić należy jako „dobra”.

Jakość powietrza atmosferycznego

Warunki aerasanitarne na terenie Gminy Brańszczyk stanowią wypadkową emisji pochodzenia lokalnego i napływowego. W najbliższym sąsiedztwie Gminy Brańszczyk głównym emitorem zanieczyszczeń atmosferycznych są zakłady znajdujące się w mieście Wyszków, gmina Wyszków (ze względu na przewagę wiatrów zachodnich nawiewane w kierunku gminy).

Podstawowymi, lokalnymi źródłami zanieczyszczenia powietrza na terenie gminy są przede wszystkim małe obiekty produkcyjno – usługowe, instytucje użyteczności publicznej i gospodarstwa indywidualne, wyposażone w lokalne kotłownie (prawie 90% lokalnych kotłowni na cele grzewcze wykorzystuje paliwa stałe) oraz źródła komunikacyjne. Na terenie gminy brak jest większych obiektów przemysłowych, które mogłyby w istotny sposób wpływać na pogorszenie stanu czystości powietrza.

Na terenie Gminy Brańszczyk nie jest prowadzony monitoring jakości powietrza atmosferycznego. Badania takie prowadzone są na poziomie powiatów oraz w strefach, przez służby Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska. Obecnie powiat wyszkowski, w obrębie którego położona jest Gmina Brańszczyk, nie stanowi odrębnej strefy, lecz wchodzi w skład strefy mazowieckiej (PL1404). Poniżej, w tabeli nr 20, przedstawiono wyniki badań z lat wcześniejszych, wykonane jeszcze bezpośrednio dla obszaru powiatu wyszkowskiego.

Tabela nr 20. Emisja zanieczyszczeń do powietrza na terenie powiatu wyszkowskiego w roku 2006

Lp.	Rodzaj zanieczyszczenia	Typ źródła	Wielkość emisji [Mg/ rok]
1.	dwutlenek siarki (SO ₂)	punktowe	124,80
2.	tlenki azotu (NO _x)	punktowe	137,34
3.	tlenek węgla (CO)	punktowe	31,60
4.	pył zawieszony PM 10	punktowe	9,22
5.	dwutlenek siarki (SO ₂)	powierzchniowe	197,27
6.	tlenki azotu (NO _x)	powierzchniowe	106,37
7.	tlenek węgla (CO)	powierzchniowe	263,11
8.	pył zawieszony PM 10	powierzchniowe	871,58
9.	dwutlenek siarki (SO ₂)	liniowe	22,31
10.	tlenki azotu (NO _x)	liniowe	287,20
11.	tlenek węgla (CO)	liniowe	461,65
12.	pył zawieszony PM 10	liniowe	222,55

Źródło: *Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2006 r.* Raport Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Warszawa 2007 r.

Na podstawie *Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 2 sierpnia 2012 r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza* (Dz. U. z 2012 r., poz. 914) na terenie kraju wydzielono strefy, w których dokonywane są coroczne badania jakości powietrza. Powiat wyszkowski nie stanowi odrębnej strefy, lecz wchodzi w skład strefy mazowieckiej (PL1404).

Klasyfikację strefy mazowieckiej (w skład której wchodzi powiat wyszkowski), według danych zawartych w *Rocznej ocenie jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2016*, WIOŚ w Warszawie, 2017 r. prezentują poniższe tabele.

Tabela nr 21. Klasyfikacja terenu powiatu wyszkowskiego (wchodzącego w skład strefy mazowieckiej) z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia

Rodzaj zanieczyszczenia		Symbol klasy dla obszaru strefy nie obejmującego obszarów ochrony uzdrowiskowej
dwutlenek siarki	1 h	A
	24 h	A
	wynikowa	A
dwutlenek azotu	1 h	A
	rok	A
	wynikowa	A
pył PM10	24 h	C
	rok	C
	wynikowa	C
tlenek węgla	wynikowa	A
benzen	wynikowa	A
ołów PB (PM10)	8 h	A
	wynikowa	A
arsen As (PM10)	rok	A
kadm Cd (PM10)	rok	A
nikiel Ni (PM10)	rok	A
benzo(a)piren B/a/P(PM10)	rok	C
ozon O ₃	poziom docelowy	C
	poziom celu długoterminowego	D2

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2016. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa 2017 r.

Tabela nr 22. Klasyfikacja terenu powiatu wyszkowskiego z uwzględnieniem kryteriów określonych w celu ochrony roślin

Substancja		Symbol klasy dla obszaru strefy
dwutlenek siarki		A
dwutlenek azotu		A
ozon (AOT40)	poziom docelowy	A
	poziom celu długoterminowego	D2

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2016. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa 2017 r.

W tabeli nr 23 przedstawiono statystyki wyników modelowania matematycznego emisji dla wybranych zanieczyszczeń powietrza – średnie, średnioroczne wartości dla Gminy Brańszczyk.

Tabela nr 23. Statystyki wyników modelowania matematycznego emisji dla wybranych zanieczyszczeń dla terenu Gminy Brańszczyk w roku 2016

	Uśrednione wartości [rok]
PM 10	20,7
PM 2,5	16,2
B(a)P	1,5
NO ₂	12,3

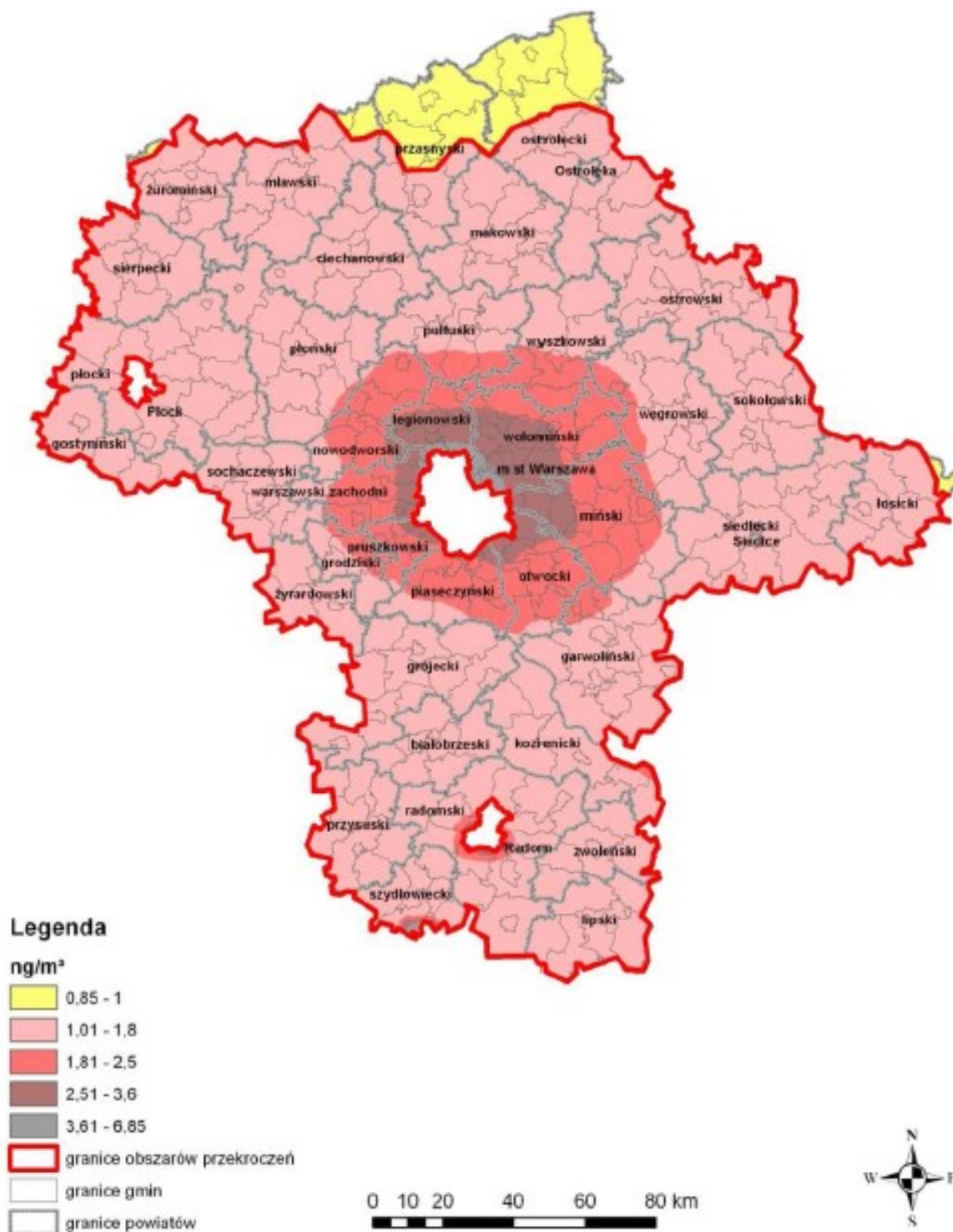
Źródło: *Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim – raport za rok 2016*. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Warszawa 2017 r.

W celu poprawy jakości sanitarnej powietrza atmosferycznego na terenie strefy mazowieckiej Sejmik Województwa Mazowieckiego dnia 25 listopada 2013 r. podjął uchwałę nr 184/13 w sprawie *Programu ochrony powietrza dla stref województwa mazowieckiego, w których został przekroczony poziom docelowy benzo(a)pirenu w powietrzu*.

Jednym z jego celów jest redukcja wielkości emisji powierzchniowej na poziomi poszczególnych powiatów. Niezbędna wielkość redukcji emisji benzo(a)pirenu ze źródeł powierzchniowych dla strefy mazowieckiej to 80% i wynosi blisko 11.700 kg/ rok. W przypadku powiatu wyszkowskiego wymaganą wielkość redukcji emisji B(a)P oszacowano na poziomie 280,6 kg/ rok, co oznacza, że w 2024 r. emisja B(a)P powinna wynosić 70,2 kg/ rok.

Poniżej przedstawiono rozkład stężeń średniorocznych B(a)P w 2012 r. na terenie strefy.

Rysunek nr 5. Rozkład stężeń średniorocznych B(a)P w 2012 r. na terenie strefy mazowieckiej

Źródło: Programu ochrony powietrza dla stref województwa mazowieckiego, w których został przekroczony poziom docelowy benzo(a)pirenu w powietrzu

W celu zmniejszenia ryzyka wystąpienia przekroczeń poziomów docelowego i alarmowego ozonu w powietrzu oraz ograniczenia skutków i czasu trwania tych przekroczeń Sejmik Województwa Mazowieckiego podjął *Uchwałę Nr 119/15 z dnia 23 listopada 2015 r. w sprawie planu działań krótkoterminowych dla strefy mazowieckiej, której istnieje ryzyko*

wystąpienia przekroczenia poziomu alarmowego i docelowego ozonu w powietrzu. Na podstawie przeprowadzonych badań ustalono, że na terenie powiatu wyszkowskiego:

- liczba dni w ciągu 2014 r., w których maksimum dobowe ze stężeń ozonu 8h średnich kroczących przekroczyło wartość $120 \mu\text{g}/\text{m}^3$ wyniosła do 6 do 10,
- średnia liczba dni w latach 2012 – 2014, w których maksimum dobowe ze stężeń ozonu 8h średnich kroczących przekroczyło wartość $120 \mu\text{g}/\text{m}^3$ wyniosła od 11 do 15 w części południowej powiatu, zaś od 6 do 11 w części północnej powiatu (w tej części znajdowała się Gmina Brańszczyk).

Biorąc pod uwagę charakter zagospodarowania terenu Gminy Brańszczyk, niskie uprzemysłowienie, moc i rozmieszczenie źródeł zanieczyszczenia powietrza oraz wysoką lesistość (mimo zakwalifikowania strefy mazowieckiej do klasy C dla B/a/P (PM10) oraz klasy D2 dla ozonu O_3) stan sanitarny powietrza atmosferycznego określić należy jako dobry.

Na terenie gminy funkcjonują dwa podmioty gospodarcze posiadające

- 1) Przedsiębiorstwo Budowy i Utrzymania Dróg Spółka z o.o., ul. Brokowska 37, Ostrów Mazowiecka – wytwórnia mas bitumicznych w m. Trzcianka, Gmina Brańszczyk (*posiada decyzję Starosty Wyszkowskiego na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza obowiązująca do 31 sierpnia 2019 r.*)
- 2) „TADEX” Tadeusz Wiśniewski, Turzyn 108, Gmina Brańszczyk – linia uboju bydła (*posiada decyzję Starosty Wyszkowskiego na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza obowiązująca do 31 maja 2019 r.*)

Jakość klimatu akustycznego

Za główne źródła hałasu na terenie gminy należy uznać szlaki komunikacyjne (drogi, w dalszej kolejności lokalne źródła hałasu w postaci zakładów usługowych i produkcyjnych).

Głównym czynnikiem degradującym klimat akustyczny terenu opracowania jest hałas komunikacyjny, emitowany przez środki transportu drogowego. Największy hałas występuje przy głównych drogach przelotowych, których ranga (droga krajowa) jest adekwatna do obciążenia transportowego. Nasilenie hałasu ze źródeł komunikacyjnych zależy od natężenia ruchu, stanu technicznego pojazdów i dróg.

Drugim czynnikiem wpływającym na ogólny poziom klimatu akustycznego jest hałas przemysłowy. Problem, choć rozpatrywany w lokalnej skali, stwarzają małe zakłady przetwórcze, rzemieślnicze, takie jak: tartaki, stolarnie, blacharstwo samochodowe i inne zlokalizowane w pobliżu lub wręcz pomiędzy zabudową mieszkaniową lub mieszkaniowo – letniskową. Badania wielkości emisji takich zakładów prowadzone są interwencyjnie, bez stałego monitoringu.

Na terenie gminy nie były i nie są prowadzone cykliczne badania jakości klimatu akustycznego. Także na terenie powiatu wyszkowskiego brak jest stałego punktu monitoringu emisji hałasu do środowiska, w związku z czym ocena zagrożenia środowiska w tym zakresie nie jest możliwa. Mając jednak na względzie aktualne zagospodarowanie terenu gminy oraz liczbę i rozmieszczenie antropogenicznych źródeł hałasu można wnioskować, że na terenie gminy nie występują znaczące przekroczenia poziomów hałas (pomijając sąsiedztwo drogi krajowej, dla sąsiedztwa której występują przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu rzędu: 13 – 14 dB w dzień i 20 – 21 dB w nocy).

Źródło hałasu na terenie gminy stanowią także drobne zakłady usługowo – produkcyjne, obiekty użyteczności publicznej oraz sezonowo maszyny rolnicze pracujące na polach. Lokalnie wpływ na klimat akustyczny ma również linia kolejowa relacji Warszawa – Wyszaków – Ostrołęka (powodującej emisję hałasu o przekroczeniach dopuszczalnych poziomów – powyżej 10 dB).

Także na terenie powiatu wyszkowskiego brak jest stałego punktu monitoringu emisji hałasu do środowiska, w związku z czym ocena zagrożenia środowiska w tym zakresie nie jest możliwa. Ostatnie badania wykonano w 2014 r. W m. Wyszaków przy ulicy Pułtuskiej 66A oszacowano na podstawie pomiarów, że długookresowe średnie poziomy dźwięku wynoszą:

- dla pory nocy LN 61,5 dB,
 - dla pory dzień – wieczornie – nocnej LDWN 67,6 dB
- i przekraczają poziomy dopuszczalne LN = 50 dB, LDWN = 60 dB.

Emisja pól elektromagnetycznych

Na terenie Gminy Brańszczyk nie są prowadzone cykliczne pomiary emisji pól elektromagnetycznych do środowiska, w związku z czym ocena ich wpływu na stan środowiska oraz jakość życia lokalnej społeczności nie jest możliwa. Główne źródło pól elektromagnetycznych stanowią: urządzenia elektryczne wykorzystywane przez człowieka, sieci energetyczne oraz pojedyncze obiekty radiokomunikacyjne. W tabeli nr 24 przedstawiono lokalizację ważniejszych źródeł emisji promieniowania elektromagnetycznego na terenie gminy.

Tabela nr 24. Ważniejsze źródła emisji pól elektromagnetycznych na terenie Gminy Brańszczyk

Lp.	Nazwa urządzenia nadawczego	Lokalizacja obiektu
1.	Stacja bazowa telefonii komórkowej	Białebloto – Kurza
2.	Stacja bazowa telefonii komórkowej	Nowa Wieś
3.	Stacja bazowa telefonii komórkowej	Dalekie Tartak, ul. Puszczy Białej
4.	Stacja bazowa telefonii komórkowej x 2	Poręba Kocęby
5.	Stacja bazowa telefonii komórkowej x 2	Knurówiec

6.	Stacja bazowa telefonii komórkowej	Trzcianka
7.	Stacja bazowa telefonii komórkowej	Turzyn
8.	Stacja bazowa telefonii komórkowej	Brańszczyk, ul. Przyjemna

Źródło: dane Starostwa Powiatowego w Wyszkowie

Na terenie Gminy Brańszczyk nie były i nie są prowadzone cykliczne pomiary natężenia pól elektromagnetycznych. W poniższej tabeli nr 25 przedstawiono ostatnie wyniki pomiarów pól elektromagnetycznych przeprowadzone na terenie powiatu wyszkowskiego.

Tabela nr 25. Wyniki pomiarów pól elektromagnetycznych na terenie powiatu wyszkowskiego

Lokalizacja punktu pomiarowego	Data pomiaru	Zakres częstotliwości pomiaru	
		0,1 – 1.000 MHz	1 – 3.000 MHz
Wyszków, ul. Gen. J. Sowińskiego 46	07.2015	-	0,28
	09.2012	-	0,32
	09.2012	0,33	0,32
	04.2009	0,14	< 0,8
Głuchy	05.2014	-	< 0,2
	05.2011	-	< 0,2
	07.2008	< 0,05	< 0,8

Źródło: *Monitoring pól elektromagnetycznych w 2015 roku*, www.wios.warszawa.pl

Na podstawie powyższych pomiarów można przypuszczać, że aktualnie w miejscach dostępnych dla ludności na terenie Gminy Brańszczyk nie występują pola elektromagnetyczne o natężeniach wyższych od dopuszczalnych.

Jakość gleb

- Zagrożeniami dla gleb na terenie Gminy Brańszczyk mogą być:
 - intensyfikacja i chemizacja produkcji rolnej (wzrost nawożenia, stosowanie pestycydów),
 - wprowadzanie monokultur uprawowych,
 - zanik lokalnych odmian roślin uprawnych i ras zwierząt hodowlanych,
 - wzmożone procesy erozyjne,
 - wprowadzanie do gleb ścieków komunalnych i przemysłowych,
 - powstawanie dzikich wysypisk odpadów komunalnych,
 - emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych,
 - posypywanie nawierzchni dróg solami powodujące nadmierne zasolenie gleb wzdłuż dróg.

Obecnie na terenie gminy największe zagrożenie dla gleb stanowi działalność rolnicza. Są to zagrożenia charakterystyczne dla terenów produkcji rolnej tj. zanieczyszczenie pestycydami, zmiany fizyko – chemiczne gleb, postępująca degradacja i spadek żyzności. Produkcja rolna nie rzadko wymaga zastosowania nawozów w celu osiągnięcia zadowalających plonów. Z upływem czasu, na skutek zmian fizyko – chemicznych gleby niemalże całkowicie tracą swoje pierwotne właściwości a uzyskanie określonych plonów wymaga coraz większej ingerencji w środowisko glebowe. Na niektórych polach (sporadycznie) nie stosuje się płodozmianu, który umożliwia uzyskanie żyzności gleby oraz stanowi mało inwazyjną metodę zwalczania chwastów.

Degradacja gleb może następować wskutek: nadmiernego zakwaszenia oraz zubożenia w podstawowe składniki pokarmowe roślin: fosfor, potas, magnez, zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi. W wyniku niekorzystnych zmian rzeźby terenu, gleb, warunków wodnych i szaty roślinnej następują procesy degradacji – obniżenia się wartości użytkowej gruntu lub dewastacji – całkowitej utraty wartości użytkowej gruntu. Przyczyną zachodzących zmian może być działalność przemysłowa, agrotechniczna, bytowa człowieka lub działanie sił przyrody (pożary, susze, erozja).

Zagrożeniem dla gleb jest powierzchniowa erozja wietrzna i wodna. Erozja wietrzna występuje głównie na obszarach gleb lekkich, zawierających znaczne ilości frakcji pyłowych, zaś zagrożenie gleb erozją wodną dotyczy głównie terenów o dużych różnicach wysokości (np. na stokach) oraz sąsiedztwa cieków. Erozję gleb przyspiesza działalność człowieka poprzez niszczenie szaty roślinnej, nieprawidłową uprawę gruntów i dobór roślin uprawnych, odwadnianie bagien itp.

Wpływ na stan (jakość) gleb ma również transport, który nasilony jest szczególnie przy drodze krajowej – gleby w ich sąsiedztwie ulegają systematycznej degradacji. Wywołana jest ona kumulacją w glebie toksycznych związków chemicznych pochodzących ze spalin oraz pyłów ścieranych opon i nawierzchni jezdni.

Degradacji gleb sprzyja również znaczne rozdrobnienie gospodarstw i rozproszona zabudowa mieszkaniowa, powodująca również zaburzenia w funkcjonowaniu środowiska przyrodniczego, tj. zmiany w lokalnych ciągach ekologicznych, eliminacja zadrzewień i zakrzewień śródpolnych stanowiących ostoję drobnej zwierzyny.

Na terenie Gminy Brańszczyk nie są prowadzone badania jakości gleb. Badaniem właściwości agrochemicznych gleb na terenie województwa mazowieckiego zajmuje się Stacja Chemiczno – Rolnicza w Warszawie – Wesołej. Badania te prowadzone są jednak wyłącznie na poziomie powiatu, niestety na terenie powiatu wyszkowskiego nie jest zlokalizowany punkt monitoringu chemizmu gleb ornych, prowadzonego przez Instytut Upraw, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (najbliższe punkty położone są na terenie Gminy Rzekuń w m. Laskowiec oraz Gminy Małkinia Górna w m. Zawisty Podleśne). Ostatnie informacje dotyczące właściwości agrochemiczne gleb na terenie powiatu wyszkowskiego dostępne są dla roku

2007 i w następujący sposób charakteryzują gleby powiatu (według raportu WIOŚ, *Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2007 r.*):

- 1) *odczyn* – 81 – 100 % gleb bardzo kwaśnych i kwaśnych,
- 2) *potrzeby wapnowania* – 61 – 80 % gleb o potrzebach wapnowania koniecznych i potrzebnych,
- 3) *zasobność w fosfor* – 21 – 40 % gleb o bardzo niskiej i niskiej zawartości fosforu,
- 4) *zasobność w potas* – 61 – 80 % gleb o bardzo niskiej i niskiej zawartości potasu,
- 5) *zasobność w magnez* – 41 – 60 % gleb o bardzo niskiej i niskiej zawartości magnezu.

Poważne awarie i zagrożenia naturalne

Na terenie Gminy Brańszczyk nie posiadają lokalizacji zakłady dużego oraz zwiększonego ryzyka wystąpienia awarii. Ryzyko poważnej awarii na terenie gminy wiąże się głównie z realizacją transportu toksycznych środków chemicznych. Przez tereny gminy przechodzi droga o znaczeniu krajowym, charakteryzująca się dużym udziałem transportu ciężkiego. Awarie i katastrofy w transporcie mogą spowodować wydostanie się na zewnątrz substancji toksycznych i niebezpiecznych o właściwościach palnych i wybuchowych (przewóz amoniaku, kwasów, chloru, dwutlenku siarki, gazów płynnych, etyliny, olejów opałowych i napędowych). Na terenie gminy znajdują się stacje paliw pł

ywnych i gazowych (w m. Trzcianka oraz m. Turzyn), która stwarza również nadzwyczajne zagrożenie dla środowiska.

Wśród naturalnych zagrożeń na terenie Gminy Brańszczyk jako najważniejsze wymienić należy: występowanie powodzi, silne (huraganowe) wiatry czy nadmierne opady deszczu lub śniegu – w ostatnim czasie obserwuje się natężenie częstotliwości gwałtownych opadów deszczu, które powodują podtopienia dróg, piwnic, zniszczenia upraw rolnych, ale także susze – długotrwała susza niesie za sobą również ogromne ryzyko wystąpienia pożarów.

Na terenie Gminy Brańszczyk wszystkie linie energetyczne są liniami napowietrznymi. Wśród przyczyn awarii sieci energetycznych (zerwanie linii przesyłowych lub uszkodzenia stacji transformatorowych) wymienić przede wszystkim należy: wpływy atmosferyczne (wichury, podtopienia, oblodzenia), katastrofy budowlane, nieumyślną lub celową działalność człowieka.

Jako mało prawdopodobne do wystąpienia określono: zagrożenia radiacyjne, chemiczne, biologiczne, zagrożenia wystąpieniem katastrofy drogowej, budowlanej, lotniczej, zagrożenia terrorystyczne, protestami społecznymi.

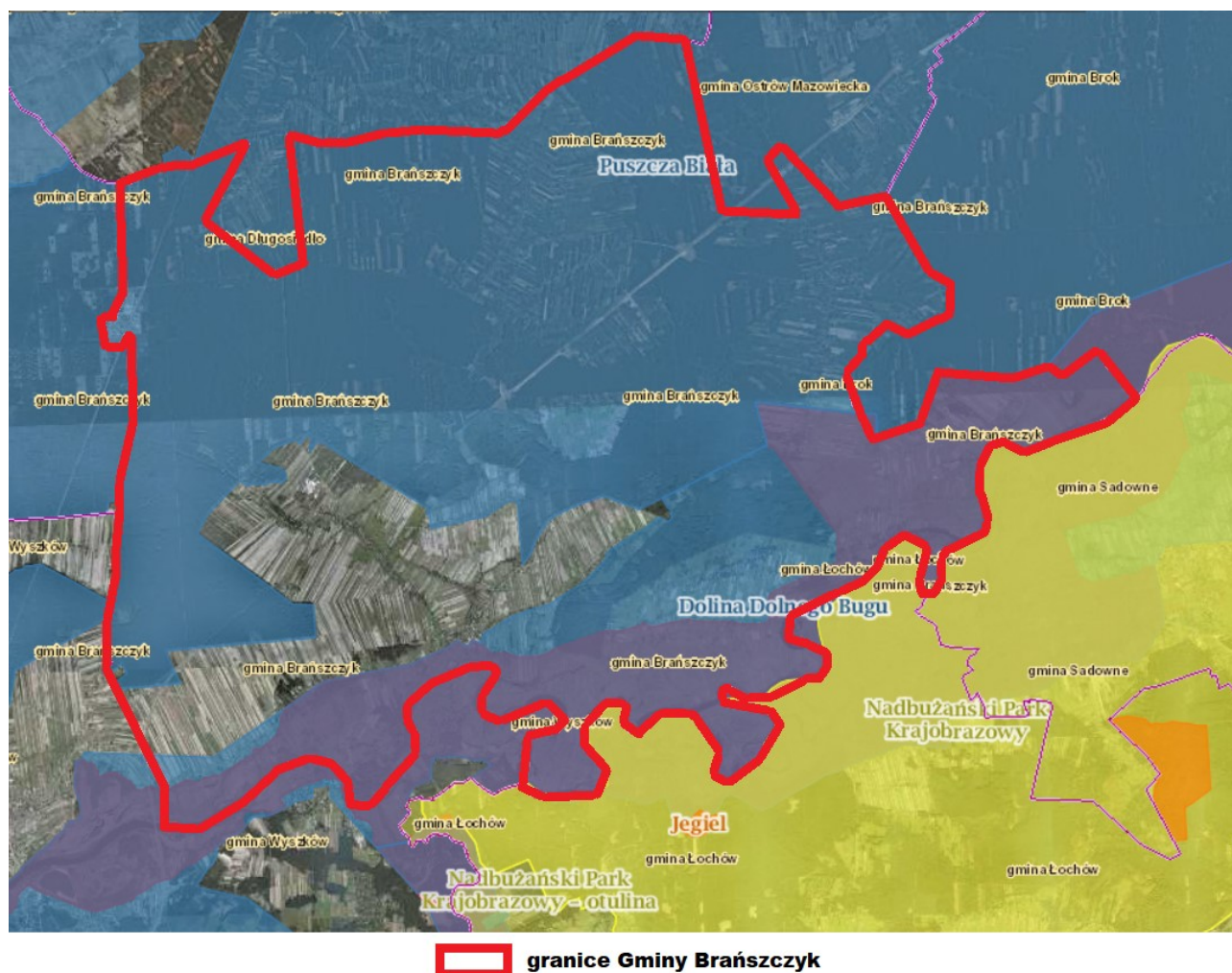
Rozdział 3.6. Ochrona przyrody

Na terenie Gminy Brańszczyk posiadają lokalizację następujące obszary i obiekty chronione na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. z 2015 r., poz. 1651 z późn. zm.). Są to:

- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków „Dolina Dolnego Bugu” (PLB 140001),
- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków „Puszcza Biała” (PLB 140007),
- Obszar Ochrony Siedliskowej „Ostoja Nadbużańska” (PLB140011),
- użytki ekologiczne oraz pomniki przyrody.

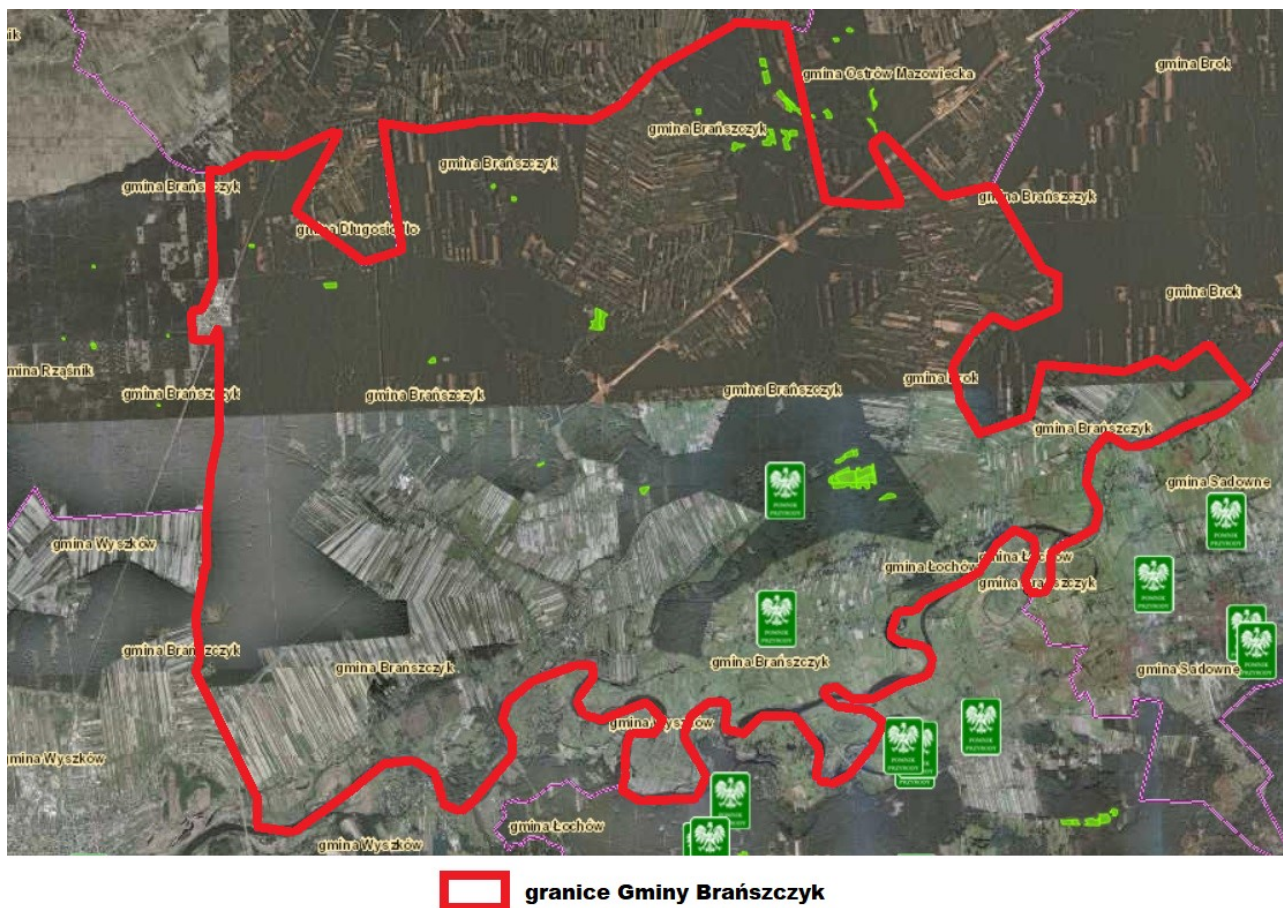
Poniższe rysunki nr 6 i 7 obrazują lokalizację powyższych obszarów i obiektów na terenie Gminy Brańszczyk. W dalszej kolejności przedstawiono ich krótką charakterystykę.

Rysunek nr 6. Lokalizacja obszarów NATURA 2000 na terenie Gminy Brańszczyk

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

Rysunek nr 7. Lokalizacja obszarów użytków ekologicznych na terenie Gminy Brańszczyk

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

W tabeli nr 26 przedstawiono charakterystykę obszarów NATURA 2000 na terenie gminy (w załączeniu mapy obrazujące lokalizację powyższych obszarów na terenie gminy). Obszary te wyznaczone zostały *Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 5 września 2007 r., zmieniającym rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000* (Dz. U. Nr 179, poz. 1275), powiększony *Rozporządzeniem Ministra Środowiska z 27 października 2008 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000* (Dz. U. Nr 198, poz. 1226). Aktualnie obowiązującym aktem prawnym dla Obszaru jest *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków* (Dz. U. Nr 25, poz. 133).

Tabela nr 26. Obszary NATURA 2000 na terenie Gminy Brańszczyk

Lp.	Kod i nazwa obszaru	Typ obszaru	Powierzchnia na terenie powiatu wyszkowskiego (ha)	Powierzchnia na terenie gminy (ha)
1.	Dolina Dolnego Bugu (PLB140001)	obszar specjalnej ochrony ptaków	13.414,1	4.480,9
2.	Puszcza Biała (PLB140007)		31.031,1	9.742,3
3.	Ostoja Nadbużańska (PLB140011)	obszary ochrony siedliskowej	7.698,1	3.209,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. Nr 25, poz. 133 z późn. zm.) oraz danych Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Warszawie

Gmina Brańszczyk położona jest także na terenie obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”, utworzonego w 1988 r., którego zadaniem jest realizacja i promowanie idei ekorozwoju, tj. harmonijnego rozwoju społeczno – gospodarczego obszaru wraz z racjonalnym wykorzystaniem walorów środowiska przyrodniczego i zasobów kulturowych. Rozwój obszaru powinien odbywać się poprzez:

- racjonalne wykorzystanie i gospodarowanie zasobami i walorami przyrody, niedopuszczające do ich degradacji i zubożenia,
- rozwój rolnictwa ekologicznego i lokalne przetwórstwo wysokiej jakości produktów rolnych, ziół i produktów pszczelarskich,
- turystykę specjalistyczną, wypoczynek, lecznictwo sanatoryjne,
- racjonalne gospodarowanie wodą,
- energooszczędne inwestowanie z wykorzystaniem lokalnych źródeł,
- gospodarkę leśną uwzględniającą środowiskową funkcję lasów,
- kultywowanie i ochronę różnorodności kulturowej.

Obszar NATURA 2000 Dolina Dolnego Bugu

Dolina Dolnego Bugu (PLB140001) stanowi obszar typu J – OSO, częściowo przecinający się z SOO. Terytorialnie powiązany jest z obszarem Ostoja Nadbużańska (PLH 140011) oraz z obszarem Puszcza Biała (PLB 140007).

W obrębie Doliny Dolnego Bugu nie posiadają lokalizacji siedliska wymienione w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej. Stanowi ona natomiast cenny kompleks nadrzecznych lasów o zachowanym charakterze naturalnym, oraz szereg zbiorowisk roślinnych związanych z siedliskami wilgotnymi. Występują tu liczne stanowiska rzadkich gatunków roślin.

Analizowany obszar NATURA 2000 stanowi ostoję ptasią o randze europejskiej E 51. Występuje tu co najmniej 38 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 13 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Dolina Dolnego Bugu stanowi bardzo ważną ostoję ptaków wodno – błotnych. Jedno z nielicznych w Polsce stanowisk lęgowych gadożera. Do niedawna jedno z nielicznych w Polsce stanowisk kulona. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej następujących gatunków ptaków: bączek (PCK), bocian czarny, brodziec piskliwy, cyranka, czajka, czapla siwa, krwawodziób, gadożer (PCK), kszczyk, kulik wielki (PCK), płaskonos, podróżniczek (PCK), rybitwa białoczelna (PCK), rybitwa czarna, rybitwa rzeczna, rycyk, sieweczka rzeczna, sieweczka obrożna (PCK), zimorodek. W stosunkowo wysokim zagęszczeniu (C7) występują tu: bocian biały, kania czarna, derkacz, wodnik i samotnik. Niestety brak jest danych o ptakach w okresie pozalęgowym.

Cenny kompleks nadrzecznych lasów o zachowanym charakterze naturalnym, oraz szereg zbiorowisk roślinnych związanych z siedliskami wilgotnymi. Stanowiska rzadkich gatunków roślin.

Przedmiotami ochrony na terenie Doliny Dolnego Bugu są: bocian biały *Ciconia ciconia*, derkacz *Crex crex*, sieweczka rzeczna *Charadrius dubius*, rycyk *Limosa limosa*, krwawodziób *Tringa tetanus*, brodziec piskliwy *Actitis hypoleucos*, rybitwa rzeczna *Sterna hirundo*.

Ponadto na analizowanym Obszarze zidentyfikowano następujące gatunki wymienione w załączniku II do Dyrektywy Rady 92/ 43/ EWG. Są to: boleń pospolity (*Aspius aspius*), głowacz białopłetwy (*Cottus gobio*), kiełb białopłetwy (*Gobio albipinnatus*), koza pospolita (*Cobitis taenia*), koza złotawa (*Sabanejewia aurata*), piskorz (*Misgurnus fossilis*), różanka pospolita (*Rhodeus sericeus amarus*), kumak nizinny (*Bombina bombina*), żółw błotny (*Emys orbicularis*), bóbr europejski (*Castor fiber*), wydra europejska (*Lutra lutra*).

Na terenie obszaru występują gatunki roślin wymienione w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/ 43/ EWG – starodub łąkowy (*Angelica palustris*), sasanka otwarta (*Pulsatilla patens*), leniec bezpodkwiatowy (*Thesium ebracteatum*).

Obszar NATURA 2000 *Puszcza Biała*

Przyrodniczo analizowany obszar powiązany jest z następującymi obszarami NATURA 2000: Dolina Dolnego Bugu (PLB 140001), Dolina Dolnej Narwi (PLB 140014) oraz Ostoja Nadbużańska (PLH 140011).

Puszcza Biała obejmuje jeden z największych kompleksów leśnych na Mazowszu, położony w widłach Bugu i Narwi, a jego zachodnia granica opiera się o Zalew Zegrzyński, utworzony u zbiegu obu rzek. Teren zdominowany jest przez suche siedliska porośnięte sośninami w średnim wieku, a lokalnie występują drzewostany dębowo – grabowe, jesionowo – olszowe i olszowe. Niektóre fragmenty zbiorowisk leśnych mają zachowany prawie naturalny charakter.

Puszcza Biała porasta płaską wysoczyznę morenową, której monotonną rzeźbę urozmaicają jedynie nieliczne wzniesienia wydymowe oraz doliny niewielkich cieków, z których największy jest dopływ Bugu – Brok. W pobliżu szosy z Wyszkowa do Ostrowi Mazowieckiej oraz w rejonie Stawinogi nad Zalewem Zegrzyńskim znajdują się kompleksy zarastających stawów rybnych.

Obszar stanowi ostoję ptasią o randze europejskiej. Występuje tu co najmniej 29 gatunków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 13 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). W okresie lęgowy analizowany obszar zasiedla co najmniej 1% krajowej populacji następujących gatunków: bocian czarny, kraska (PCK), lelek. Istnieje niejasna informacja o gnieźdzeniu się dzierzby rudogłowej w 1993 r., później nie potwierdzona. Na jej obszarze zidentyfikowano występowanie jednego gatunku ssaków wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/ 43/ EWG – jest to wilk (*Canis lupus*). Na terenie analizowanego obszaru nie zidentyfikowano występowania płazów i gadów oraz bezkręgowców wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/ 43/ EWG. Na terenie Puszczy Białej nie występują gatunki roślin wymienione w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/ 43/ EWG.

Analizowany obszar NATURA 2000 – Puszcza Biała stanowi również ostoję ptaków o znaczeniu międzynarodowym – PL058 Puszcza Biała (*Biala Forest*), kryteria BirdLife International: C1, C6. Gatunkami ptaków, których liczebność kwalifikuje Puszcze Białą do międzynarodowych ostoi ptaków to: *derkacz, lelek, kraska oraz świergotek polny*.

Jako przedmioty ochrony, dla których ochrony wyznaczono obszar specjalnej ochrony ptaków Puszcza Biała, traktuje się następujące gatunki ptaków: bocian czarny (*Ciconia nigra*), błotniak łąkowy (*Circus pygargus*), lelek (*Caprimulgus europaeus*), dudek (*Upupa epops*), dzięcioł czarny (*Dryocopus martius*), lerka (*Lullula arborea*), świergotek polny (*Anthus campestris*), jarzębatka (*Sylvia nisoria*), derkacz (*Crex crex*), gąsiorek (*Lanius collurio*), kobuz (*Falco subbuteo*).

Obszar NATURA 2000 Ostoja Nadbużańska

Stanowi obszar mający znaczenie dla Wspólnoty, zaakceptowany decyzją Komisji Europejskiej z dnia 10 stycznia 2011 r. (numer aktu normatywnego C (2010) 9669), funkcjonalnie powiązany jest z obszarami NATURA 2000 – Dolina Dolnego Bugu (PLB 140001), Dolina Dolnej Narwi (PLB 140014) oraz Ostoja Nadbużańska (PLH 140011).

Ostoja obejmuje ok. 260 km odcinek doliny Bugu od ujścia Krzny do Jeziora Zegrzyńskiego. Większość doliny pokrywają suche, ekstensywnie użytkowane pastwiska. Obszary bagienne są usytuowane głównie przy ujściach rzek, dopływów Bugu oraz wokół pozostałych fragmentów dawnych koryt rzecznych. Koryto Bugu jest w większości nie zmienione przez

człowieka, pozostały tu liczne, piaszczyste wyspy, nagie lub porośnięte wierzbowymi lub topolowymi łągami nadrzecznymi, z dobrze rozwiniętymi zaroślami wierzbowymi. Pierwsza terasa rzeki obfituje w starorzecza, zróżnicowana pod względem wielkości, głębokości i stopnia porośnięcia przez roślinność wodną. Do ostoji włączony jest także kompleks lasów liściastych między miejscowościami Drażniew i Platerów. Lasy zajmują niecałe 20% obszaru. Dominują siedliska nieleśne: łąki i pastwiska oraz uprawy rolnicze.

Szczególnie cenny jest kompleks nadrzecznych lasów o zachowanym naturalnym charakterze oraz szereg zbiorowisk łąkowych i związanych z siedliskami wilgotnymi, typowo wykształconych na dużych powierzchniach. 16 rodzajów siedlisk z tego obszaru znajduje się w Załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Stwierdzono tu występowanie 21 gatunków z II Załącznika Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Jest to jeden z najważniejszych obszarów dla ochrony ichtiofauny w Polsce. Obejmuje ona 10 gatunków ryb z II Załącznika Dyrektywy Rady 92/43/EWG, z koza złotawą i kiełbkiem białopłetwym. Stanowiska rzadkich gatunków roślin w tym 2 gatunki z II Załącznika Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Bogata fauna bezkręgowców, m.in. interesujące gatunki pająków (*Agyneta affinis*, *A. saxatilis*, *Chocorna picinus*, *Enoplognatha thoracica*, *Enophrys aequipes*, *Hahnia halveola*, *Iberina candida*, *Leptyphantès flavipes*, *Styloctetor stativus*). Obszar ma również duże znaczenie dla ochrony ptaków.

Przedmiotem ochrony na obszarze są następujące siedliska przyrodnicze:

- *kod 2330* – wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi – 61,25 ha,
 - *kod 3150* – starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nymmpheion*, *Potamion* – 683,25 ha,
 - *kod 3270* – zalewane muliste brzegi rzek,
 - *kod 4030* – suche wrzosowiska – 3,66 ha,
 - *kod 6120* – ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe – 95,081 ha,
 - *kod 6210* – murawy kserotermiczne – 0,248 ha,
 - *kod 6410* – zmiennowilgotne łąki trzęślicowe – 80,38 ha,
 - *kod 6430* – ziołorośla górskie i ziołorośla nadrzeczne,
 - *kod 6440* – łąki selemicowe – 568,78 ha,
 - *kod 6510* – niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie,
 - *kod 9170* – grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny,
 - *kod 91E0** – łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe,
 - *kod 91F0* – łągowe lasy dębowo – wiązowo – jesionowe,
 - *kod 91I0** – ciepłolubne dąbrowy,
 - *kod 91T0* – sosnowy bór chrobotkowi,
- oraz gatunki roślin i zwierząt:

- leniec bezpodkwiatkowy (*Thesium ebracteatum*)
- sasanka otwarta (*Pulsatilla patens*)
- starodub łąkowy (*Ostericum palustre*)
- skójka gruboskorupowa (*Unio krassus*)
- czerwонецzyk nieparek (*Lycaena dispar*)
- szlaczkoń szafraniec (*Colias myrmidone*)
- jelonek rogacz (*Lucanus cervus*)
- pachnica dębowa (*Osmoderma eremita*)
- boleń (*Aspius aspius*)
- różanka (*Rhodeus sariceaus amarus*)
- piskorz (*Misgurnus fossilis*)
- koza (*Cobitis taenia*)
- koza złotawa (*Sabanejewia aurata*)
- głowacz białopłetwy (*Cottus gobio*)
- kumak nizinny (*Bombina bombina*)
- traszka grzebieniasta (*Triturus cristatus*)
- wydra (*Lutra lutra*)
- bóbr europejski (*Castor fiber*)

Użytki ekologiczne

Użytki ekologiczne to zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk, jak naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne „oczka wodne”, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nie użytkowanej roślinności, starorzecza, skarpy, itp. Na terenie Gminy Brańszczyk zlokalizowane jest 35 użytków ekologicznych o ogólnej powierzchni 61.68 ha. Ich charakterystykę prezentuje tabela nr 27.

Tabela nr 27. Użytki ekologiczne na terenie Gminy Brańszczyk

Lp.	Nr porządkowy rejestru województwa mazowieckiego	Powierzchnia (ha)	Opis
1.	241	0,30	Tereny bagienne porośnięte na obrzeżach sitowiem, łożą i olszą
2.	242	1,01	Tereny bagienne porośnięte na obrzeżach sitowiem, łożą i olszą
3.	243	0,46	Tereny bagienne porośnięte na obrzeżach sitowiem, łożą i olszą
4.	244	0,50	Tereny bagienne porośnięte na obrzeżach sitowiem, łożą i olszą
5.	245	0,37	Nieużytek pokopalniany, porośnięty dziewanną, wiesiołkiem, nostrzykiem

6.	246	1,18	Nie użytek pokopalniany porośnięty olszami, brzożami, leszczynami z oczkami wodnymi
7.	247	1,35	Tereny bagienne porośnięte na obrzeżach sitowiem, łożą i olszą
8.	248	6,48	Łąka porośnięta roślinnością charakterystyczną dla wilgotnych obszarów (wiele gatunków z rodziny storczykowatych)
9.	249	0,35	Tereny bagienne porośnięte na obrzeżach sitowiem, łożą i olszą
10.	250	0,87	Tereny bagienne porośnięte na obrzeżach sitowiem, łożą i olszą
11.	251	0,72	Tereny bagienne porośnięte na obrzeżach sitowiem, łożą i olszą
12.	252	4,79	Tereny bagienne porośnięte na obrzeżach sitowiem, łożą i olszą
13.	253	0,36	Zbiornik wodny
14.	254	3,71	Łąka porośnięta turzycą i innymi roślinami bagiennymi
15.	255	1,45	Tereny bagienne porośnięte na obrzeżach sitowiem, łożą i olszą
16.	256	1,25	Tereny bagienne porośnięte na obrzeżach sitowiem, łożą i olszą
17.	257	1,41	Pastwisko nieużytkowe, zabagnione
18.	258	5,12	Tereny bagienne porośnięte na obrzeżach sitowiem, łożą i olszą
19.	259	2,35	Tereny podmokłe z dużą ilością roślin chronionych (z rodziny storczykowatych)
20.	260	0,56	Tereny podmokłe z dużą ilością roślin chronionych (z rodziny storczykowatych)
21.	261	3,53	Tereny podmokłe z dużą ilością roślin chronionych (z rodziny storczykowatych)
22.	262	0,18	Tereny podmokłe z dużą ilością roślin chronionych (z rodziny storczykowatych)
23.	263	2,17	Tereny podmokłe z dużą ilością roślin chronionych (z rodziny storczykowatych)
24.	264	1,89	Tereny bagienne porośnięte na obrzeżach sitowiem, łożą i olszą
25.	268	3,29	Tereny bagienne porośnięte na obrzeżach sitowiem, łożą i olszą
26.	269	1,25	Tereny bagienne porośnięte na obrzeżach sitowiem, łożą i olszą
27.	270	3,50	Tereny bagienne porośnięte na obrzeżach sitowiem, łożą i olszą
28.	271	1,90	Tereny podmokłe z dużą ilością roślin chronionych (z rodziny storczykowatych)
29.	272	0,74	Tereny bagienne porośnięte na obrzeżach sitowiem, łożą i olszą
30.	576	1,15	Tereny podmokłe z dużą ilością roślin chronionych
31.	577	1,79	Tereny podmokłe z dużą ilością roślin chronionych
32.	578	1,43	Tereny podmokłe z dużą ilością roślin chronionych
33.	579	0,32	Tereny podmokłe z dużą ilością roślin chronionych
34.	580	2,68	Tereny podmokłe z dużą ilością roślin chronionych
35.	581	1,27	Tereny podmokłe z dużą ilością roślin chronionych

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia Nr 72 Wojewody Mazowieckiego z dnia 8 lipca 2007 r. w sprawie użytków ekologicznych na terenie województwa mazowieckiego (Dz. U. Woj. Maz. Nr 175, poz. 5572 z późn. zm.)

Pomniki przyrody

W Gminie Brańszczyk zlokalizowane jest 9 pomników przyrody. Ich charakterystykę przedstawia poniższa tabela nr 28. Obecnie obowiązującym aktem prawnym sankcjonującym powyższe obiekty jest *Rozporządzenie nr 23 Wojewody Mazowieckiego z dnia 31 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie powiatu wyszkowskiego* (Dz. Urz. Woj. Maz. Nr 124, poz. 3638).

Tabela nr 28. Pomniki przyrody na terenie Gminy Brańszczyk

Lp.	Nazwa pomnika	Lokalizacja	Charakterystyka
1.	dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	nadleśnictwo – Wyszków m-ce – Stare Budy, działka pryw. – K. Wiśniewski	obwód – 441 cm, wysokość – 25 m
2.	lipa drobnolistna (<i>Tilia mordata</i>)	nadleśnictwo – Wyszków leśnictwo – Knurowiec	obwód – 295 cm, wysokość – 25 m
3.	dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	nadleśnictwo – Wyszków leśnictwo – Tuchlin	obwód – 445 cm, wysokość – 28 m
4.			obwód – 365 cm, wysokość – 25 m
5.			obwód – 398 cm, wysokość – 23 m
6.			obwód – 460 cm, wysokość – 26 m
7.			obwód – 292 cm, wysokość – 16 m
8.			obwód – 387 cm, wysokość – 25 m
9.	grupa drzew – 2 szt. dąb szypułkowy (<i>Quercus robur</i>)	nadleśnictwo – Wyszków leśnictwo – Jegiel	obwód – 480 cm, 455 cm wysokość – 25 m, 18 m
10.	grupa drzew – 2 szt. modrzew polski (<i>Larix polonica</i>)	nadleśnictwo – Wyszków leśnictwo – Dalekie	obwód – 315 cm, 265 cm wysokość – 31 m, 27 m

Źródło: załącznik do Rozporządzenia nr 23 Wojewody Mazowieckiego z dnia 31 lipca 2009 r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie powiatu wyszkowskiego (Dz. Urz. Woj. Maz. Nr 124, poz. 3638)

Ochrona pomników została ustanowiona ze względu na potrzebę zachowania wartości przyrodniczych, krajobrazowych, naukowych, kulturowych i historycznych.

Zakres ochrony drzew w granicach lokalizacji obejmuje zasięg korony i systemu korzeniowego nie mniejszy niż w promieniu 15 metrów od zewnętrznej krawędzi pnia drzewa. Rozporządzeniem ustala się możliwość dokonywania zabiegów pielęgnacyjno – zabezpieczających, zgodnych z ogólnie przyjętymi zasadami chirurgii drzew w stosunku do tworów przyrody żywej oraz zabiegów ochronnych w celu przywrócenia naturalnego stanu w stosunku do tworów przyrody nieożywionej.

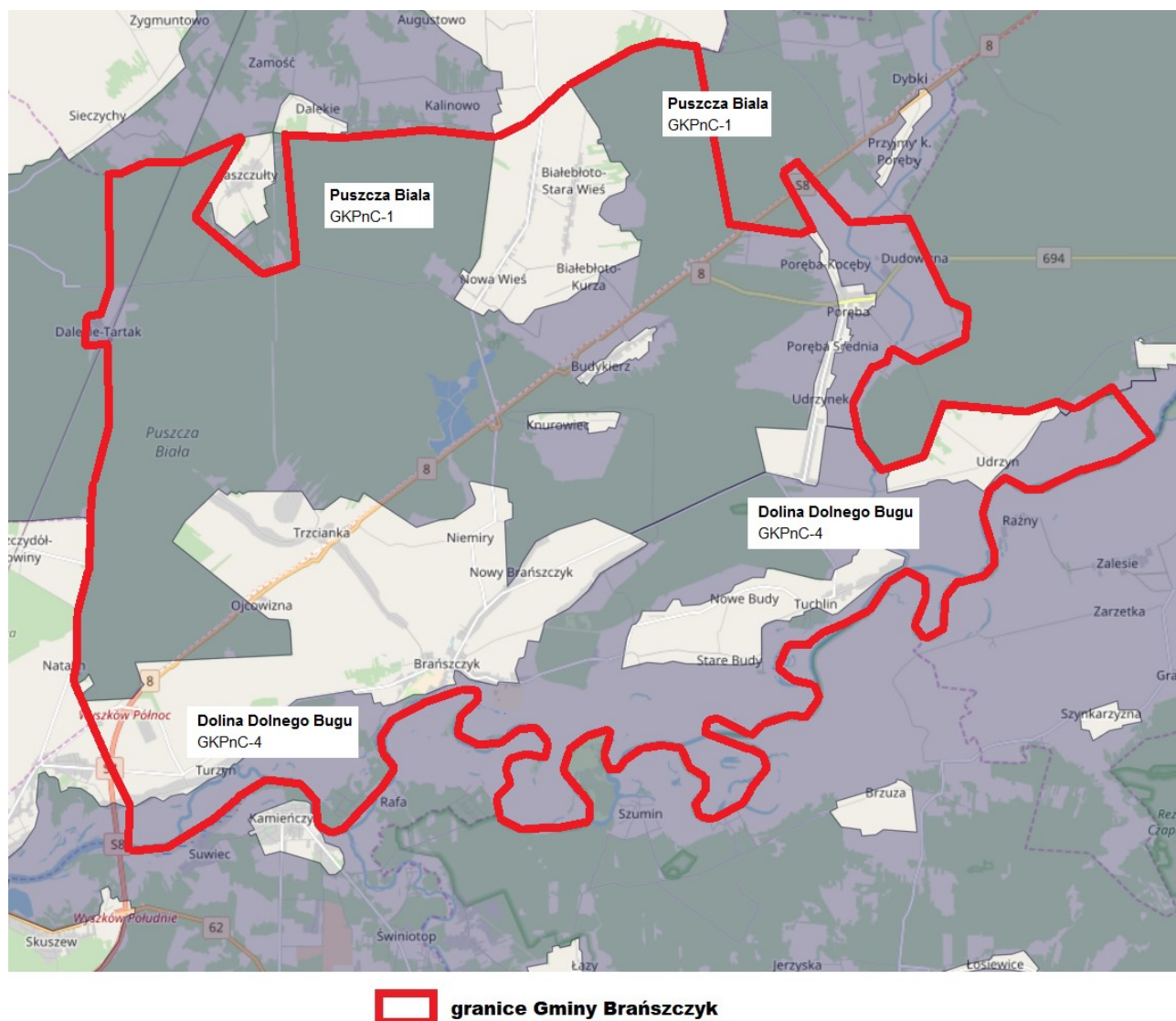
Korytarze ekologiczne

Przez obszar Gminy Brańszczyk, ze względu na jej topografię oraz wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe przebiegają korytarze ekologiczne. Są to korytarze tworzone przez główne rzeki i ich doliny oraz lądowe korytarze migracyjne.

Do pierwszej grupy zaliczyć należy korytarz wyznaczony wzdłuż osi rzeki Bug – tworzony przez jej dolinę o randze międzynarodowej. Na terenie gminy wskazać należy również lokalne korytarze ekologiczne w dolinach rzeki Tuchelka i Struga. Drugie – biegną w głównej mierze skrajami dużych kompleksów leśnych.

Rozkład korytarzy ekologicznych zinventaryzowanych na terenie Gminy Brańszczyk na rok 2012 prezentuje rysunek nr 8.

Rysunek nr 8. Lokalizacja korytarzy ekologicznych na terenie Gminy Brańszczyk

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://mapa.korytarze.pl/>, Jędrzejewski W., Nowak S., Stachura K., Skierczyński M., Mysłajek R. W., Niedziałkowski K., Jędrzejewska B., Wójcik J. M., Zalewska H., Pilot M., Górny M., Kurek R.T., Ślusarczyk R. *Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce*, Zakład Badania Ssaków PAN, Białowieża 2011 r.

Na terenie Gminy Brańszczyk zlokalizowane są dwa korytarze ekologiczne – Dolina Dolnego Bugu (GKPnC-4) oraz Puszcza Biała (GKPnC-1), wchodzące w skład Głównego Korytarza Północno – Centralnego (KPnC), który rozpoczyna się w Puszczy Białowieskiej, przechodzi przez Lasy Mielnickie, dolinę Bugu, Puszcze Białą, gdzie rozdziela się na dwa główne odgałęzienia. Jedno prowadzi do Lasów Włocławskich poprzez Puszcze Kurpiowską i Górznieńsko – Lidzbarski Park Krajobrazowy, a drugie dochodzi do Lasów Włocławskich

poprzez Puszcę Kampinoską i dolinę Wisły, skąd przez Puszcę Bydgoską, Lasy Sarbskie, Puszcę Notecką i Lasy Lubuskie idzie do Parku Narodowego Ujście Warty.

Rozdział 4. Analiza SWOT oraz wnioski z diagnozy stanu

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych metod diagnozy sytuacji (stanu), w jakiej znajduje się wspólnota samorządowa. Służy porządkowaniu i segregacji informacji, dzięki czemu stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia danej jednostki samorządu terytorialnego, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Metoda SWOT ma szczególne znaczenie w analizie strategicznej – stanowi ona kompleksową metodę służącą do badania otoczenia organizacji i analizy jej wnętrza.

Czynniki mające wpływ na bieżący i przyszły rozwój samorządu lokalnego podzielić należy na: **zewnętrzne** w stosunku do gminy oraz mające charakter uwarunkowań **wewnętrznych**, wywierające **negatywny** wpływ oraz mające wpływ **pozytywny**.

Ze skrzyżowania tych dwóch podziałów powstają cztery kategorie czynników: zewnętrzne pozytywne, czyli **szanse**, zewnętrzne negatywne, czyli **zagrożenia**, wewnętrzne pozytywne, czyli **mocne strony** oraz wewnętrzne negatywne, czyli **słabe strony**.

Słabe i mocne strony to cechy stanu obecnego, szanse i zagrożenia – zjawiska przyszłe (spodziewane). Słabe i mocne strony to czynniki, na które społeczność lokalna ma wpływ planistyczny i zarządczy, szanse i zagrożenia – czynniki obiektywne, na które społeczność lokalna nie ma bezpośredniego wpływu sprawczego.

Przedstawiona poniżej analiza powstała w oparciu o zdiagnozowany powyżej stan środowiska przyrodniczego oraz infrastruktury technicznej służącej jego ochronie, przy czym zgodnie z *Wytycznych do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska* została wykonana dla każdego z dziesięciu obszarów interwencji.

Tabela nr 29. Analiza SWOT dla obszaru interwencji nr 1: ochrona klimatu i jakości powietrza

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • brak lokalizacji na terenie gminy zakładów przemysłowych mogących mieć znaczący wpływ na jakość sanitarną powietrza atmosferycznego • pojawiające się odnawialne źródła energii • wzrost liczby realizowanych termomodernizacji budynków komunalnych i mieszkalnych 	<ul style="list-style-type: none"> • słabe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii • wysoki udział niskiej emisji w ogólnym zanieczyszczeniu powietrza • przewaga tradycyjnych, nieekologicznych źródeł ciepła opartych na węglu kamiennym • niekontrolowane spalanie odpadów
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • rozwój energetyki odnawialnej • wzrost świadomości społecznej w zakresie zapobiegania zanieczyszczeniom powietrza • dostępność środków finansowych na realizację działań służących ochronie powietrza, w tym na montaż instalacji odnawialnych źródeł energii • uchwalony Program gospodarki niskoemisyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> • napływ zanieczyszczeń powietrza spoza terenu gminy • wzrost liczby pojazdów na drogach przebiegających przez teren gminy

Tabela nr 30. Analiza SWOT dla obszaru interwencji nr 2: zagrożenie hałasem

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • brak lokalizacji na terenie gminy zakładów przemysłowych mogących mieć znaczący wpływ na jakość klimatu akustycznego • brak dróg o znaczącym udziale transportu ciężkiego • modernizacja dróg lokalnych 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost natężenia ruchu w sąsiedztwie zwartej zabudowy mieszkaniowej • rozwój usług tartacznych oraz innych działalności produkcyjnych w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej • brak monitoringu hałasu na terenie gminy • zły stan nawierzchni dróg potęgujący emisję hałasu
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • zmniejszenie natężenia hałasu komunikacyjnego poprzez stosowanie cichych nawierzchni • nasadzenia pasów zieleni wzdłuż źródeł hałasu • optymalne rozmieszczenie zabudowy zgodnie z prawidłowo opracowanym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego gminy umożliwiające zmniejszenie narażenia na hałas wśród mieszkańców • monitorowanie poziomu hałasu wzdłuż ciągów komunikacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> • rozbudowa drogi krajowej S8 do parametrów drogi ekspresowej • pogarszający się stan nawierzchni dróg przy jednoczesnym wzroście liczby pojazdów • rozwój działalności usługowo – produkcyjnej w obrębie zabudowy mieszkaniowej • brak środków finansowych na inwestycje zmierzające do poprawy stanu środowiska akustycznego

Tabela nr 31. Analiza SWOT dla obszaru interwencji nr 3: pola elektromagnetyczne

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • brak przekroczeń poziomów dopuszczalnych pól elektromagnetycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • lokalizacja masztów telefonii komórkowej i linii wysokiego napięcia na terenie gminy
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • stała kontrola istniejących oraz planowanych inwestycji mogących emitować promieniowanie elektromagnetyczne 	<ul style="list-style-type: none"> • wzmacnianie istniejących pól elektromagnetycznych przez nowe emitery

Tabela nr 32. Analiza SWOT dla obszaru interwencji nr 4: gospodarowania wodami

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> wysoki stopień zwodociągowania terenu gminy sprawne stacje uzdatniania wody wysoka jakość wód podziemnych 	<ul style="list-style-type: none"> niekontrolowane spływy powierzchniowej z pól brak punktów monitoringu jakości wód powierzchniowych niska retencyjność zlewni zagrożenie powodziowe
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> wzrost świadomości społecznej w zakresie oszczędnego korzystania z zasobów wodnych oraz ich ochrony wprowadzania w dokumentach planistycznych granic obszarów zagrożenia powodzią wzrastający stopień skanalizowania gminy oraz rosnące zainteresowanie budową przydomowych oczyszczalni ścieków 	<ul style="list-style-type: none"> rozwój sieci osadniczej, infrastruktury technicznej i rolnictwa skutkujący zwiększonym poborem wody, większą produkcją ścieków i zwiększonym spływem powierzchniowym z pól uprawnych wysokie koszty budowy sieci kanalizacyjnej brak monitoringu jakości wód

Tabela nr 33. Analiza SWOT dla obszaru interwencji nr 5: gospodarka wodno – ściekowa

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> wysoki stopień zwodociągowania terenu gminy nowoczesna oczyszczalnia ścieków sprawne stacje uzdatniania wody 	<ul style="list-style-type: none"> niski stopień skanalizowania na terenie gminy brak kanalizacji deszczowej duża ilość zbiorników bezodpływowych, ryzyko ich nieszczelności brak prawidłowego oczyszczenia ścieków bytowych w obszarach dominacji zabudowy letniskowej brak zainteresowania budową przydomowych oczyszczalni ścieków
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> wzrastający stopień skanalizowania gminy oraz rosnące zainteresowanie budową przydomowych oczyszczalni ścieków inwentaryzacja oraz kontrola szczelności zbiorników bezodpływowych możliwość pozyskania dofinansowań na cele inwestycji w zakresie gospodarki wodno – ściekowej 	<ul style="list-style-type: none"> słabo rozwinięta sieć kanalizacyjna mogąca skutkować wzrostem ilości ścieków odprowadzanych bezpośrednio do środowiska bez poddania ich procesom oczyszczania zanieczyszczenie wód i gleb spowodowane nieszczelnymi zbiornikami bezodpływowymi

Tabela nr 34. Analiza SWOT dla obszaru interwencji nr 6: zasoby geologiczne

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> brak 	<ul style="list-style-type: none"> pokłady kruszyw naturalnych na terenie gminy
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> możliwość pozyskania środków finansowych na rekultywację i rewitalizację terenów zdegradowanych 	<ul style="list-style-type: none"> niewłaściwa rekultywacja tworzenie dzikich wysypisk w obrębie wyrobisk poeksploatacyjnych

Tabela nr 35. Analiza SWOT dla obszaru interwencji nr 7: gleby

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> niski współczynnik degradacji niski stopień zanieczyszczenia gleb metalami ciężkimi (tzw. poziom naturalny) brak czynnych składowisk odpadów na terenie gminy 	<ul style="list-style-type: none"> niski udział gleb wysokiej jakości (klasy I i II) presja rolnictwa: negatywne oddziaływania nawożenia, środków ochrony roślin, produkcji zwierzęcej zaśmiecanie lasów i przydrożnych rowów powoduje zanieczyszczenie gleb
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ograniczanie nierolniczego i nieleśnego przeznaczenia gleb promowanie racjonalnego stosowanie środków chemicznych i biologicznych w produkcji rolnej, przeciwerozyjnych zabiegów uprawnych i innych dobrych praktyk rolniczych kontrola i powstrzymanie nielegalnego wydobycia złóż, zwłaszcza na terenach chronionych, a także rekultywacja wyrobisk po zakończonym wydobyciu przywracanie leśnego charakteru gruntom, które go utraciły, oraz prowadzenie zalesień likwidacja istniejących dzikich wysypisk odpadów i zapobieganie powstawaniu nowych 	<ul style="list-style-type: none"> rosnące zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego rosnące zanieczyszczenia przy szlakach komunikacyjnych niewłaściwe praktyki rolne, w tym intensyfikacja rolnictwa, w tym również hodowli zwierząt gospodarczych powstawanie dzikich wysypisk odpadów, dalsze zaśmiecanie lasów i rowów przydrożnych brak środków finansowych na inwestycje związane z ochroną powierzchni ziemi

Tabela nr 36. Analiza SWOT dla obszaru interwencji nr 8: gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> wszyscy mieszkańcy objęci systemem selektywnej zbiórki odpadów funkcjonujący punkt selektywnej zbiórki odpadów podjęcie działań w celu oczyszczenia gminy z azbestu, pozyskiwanie środków z zewnątrz stosunkowo niewielkie ilości odpadów związanych z działalnością przemysłową brak na terenie gminy składowiska odpadów komunalnych ogranicza ryzyko wystąpienia zanieczyszczenia środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> niska świadomość ekologicznej społeczności w temacie gospodarki odpadami – spalanie odpadów w paleniskach domowych, zaśmiecanie rowów i lasów brak składowiska odpadów na terenie gminy wiąże się z koniecznością transportu, który generuje koszty i stanowi obciążenie dla środowiska niski stopień eliminacji ze strumienia odpadów komunalnych odpadów o charakterze niebezpiecznym niski poziom zagospodarowania odpadów ulegających biodegradacji (inny niż składowanie)
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> edukacja ekologiczna mieszkańców zwiększenie stopnia odzysku materiałów ze strumienia odpadów komunalnych selektywna zbiórka odpadów u źródła częsty odbiór odpadów mogący ograniczyć nielegalne pozbywanie się ich oraz spalanie w domowych piecach edukacja ekologiczna w zakresie właściwego postępowania z różnego rodzaju odpadami oraz system motywowania względami ekonomicznymi pozyskiwanie środków zewnętrznych na cele gospodarki odpadami, w szczególności na usuwanie azbestu rozwój technologii służących recyklingowi odpadów 	<ul style="list-style-type: none"> spalanie odpadów w przydomowych kotłowniach wzrost masy odpadów związanych z ruchem turystycznym rosnące koszty gospodarowania odpadami niewystarczające fundusze na poprawę sytuacji w zakresie gospodarki odpadami w przypadku braku środków zewnętrznych

Tabela nr 37. Analiza SWOT dla obszaru interwencji nr 9: zasoby przyrodnicze

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> występowanie na terenie gminy obszarów o wysokiej wartości zachowanej przyrody o niskim stopniu degradacji bogate zasoby fauny i flory występowanie na terenie gminy korytarza ekologicznego 	<ul style="list-style-type: none"> niewłaściwe metody prowadzenia gospodarki rolnej niekontrolowany ruch turystyczny, w tym rozwój zabudowy letniskowej w obrębie doliny rzeki Narew systematyczny wzrost ruchu drogowego utrudniającego migrację zwierzętom brak szczegółowej inwentaryzacji przyrodniczej brak środków finansowych na inwestycje związane z ochroną przyrody
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> ograniczenie zanieczyszczeń wód, gleb oraz powietrza pochodzących ze źródeł lokalnych wzrost świadomości i wrażliwości lokalnej społeczności w temacie ochrony przyrody możliwość uzyskania dopłat rolno – środowiskowych opracowani planów ochrony dla obszarów NATURA 2000 zidentyfikowanych na terenie gminy możliwość pozyskania dodatkowych środków finansowych, służących realizacji przedsięwzięć sprzyjających ochronie przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> silna penetracja lasów przez człowieka, w tym intensywny rozwój turystyki zmiana stosunków wodnych (osuszanie, melioracja) zaniechanie koszenia (na obszarach monitorowanego cennych przyrodniczo) lub też jego intensyfikacja, często połączona z podsiewaniem użytkowych gatunków traw nielegalne pozostawianie odpadów w lasach

Tabela nr 38. Analiza SWOT dla obszaru interwencji nr 10: zagrożenie poważnymi awariami

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> brak w okolicy zakładów zwiększonego lub dużego ryzyka zagrożenia poważną awarią brak obszarów zagrożonych ruchami mas ziemnych funkcjonowanie ochotniczej i państwowej straży pożarnej 	<ul style="list-style-type: none"> występowanie katastrof naturalnych - suszy, powodzi i silnych wiatrów, stanowiących zagrożenie dla życia i zdrowia mieszkańców oraz ich mienia transport materiałów niebezpiecznych przez teren powiatu z zatajeniem przez przewoźnika zagrożenia
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> opracowanie metod postępowania w razie wystąpienia zdarzeń kwalifikowanych jako poważne awarie zwiększenie świadomości społeczeństwa na temat postępowania w przypadku wystąpienia poważnej awarii rozwój i wdrażanie zarządzania środowiskowego modernizacja systemu ratowniczo – interwencyjnego na poziomie gminy, powiatowym, wojewódzkim i krajowym zwiększone środki przeznaczane na ratownictwo 	<ul style="list-style-type: none"> zdarzenia losowe przy ciągach komunikacyjnych (wypadki, rozszczelnienia) zmiany klimatu i związane z tym nieprzewidziane zjawiska pogodowe typu wichury lub tornada oraz susze brak wystarczających środków finansowych na potrzeby systemu ratowniczo – interwencyjnego

Źródło: opracowanie własne

Na podstawie przedstawionych powyżej informacji o stanie środowiska na terenie Gminy Brańszczyk sporządzono listę najpilniejszych problemów ekologicznych oraz proponowane sposoby rozwiązania (tabela nr 39).

Tabela nr 39. Najpilniejsze problemów środowiskowych na terenie Gminy Brańszczyk oraz sposoby ich rozwiązywania

Problem ekologiczny	Ogólne metody w zakresie przeciwdziałania problemowi
Obszar interwencji nr 1: ochrona klimatu i jakości powietrza	
Niska emisja spowodowana dużą ilością indywidualnych źródeł ciepła opalanych węglem	Ograniczanie niskiej emisji poprzez modernizację źródeł ciepła i zmianę paliwa na niskoemisyjne
Spalanie odpadów w domowych piecach	Zaostrzenie nadzoru nad gospodarowaniem odpadami przez gospodarstwa domowe
Wzrost liczby samochodów i natężenia ruchu drogowego	Dostosowanie systemu transportowego do poziomu wykorzystania dróg
Niski stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii	Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii
Obszar interwencji nr 2: zagrożenie hałasem	
Wzrost natężenia ruchu drogowego, szczególnie na terenach zwartej zabudowy mieszkaniowej	Dostosowanie systemu transportowego do poziomu wykorzystania dróg
Niska jakość części dróg gminnych	Bieżąca modernizacja dróg
Obszar interwencji nr 3: pola elektromagnetyczne	
Wzrost zagęszczenia rozproszonych źródeł promieniowania elektromagnetycznego	Ochrona przed polami elektromagnetycznymi
Obszar interwencji nr 4: gospodarowania wodami	
Niska jakość wód powierzchniowych	Budowa infrastruktury służącej ochronie wód
Zwiększenie zużycia wody w sektorze komunalnym	Edukacja ekologiczna
Okresowe występowanie suszy oraz niska retencyjność zlewni	Utrzymywanie w należyтым stanie istniejących systemów melioracyjnych oraz budowa zbiorników retencyjnych
Obszar interwencji nr 5: gospodarka wodno – ściekowa	
Nieuregulowana gospodarka ściekowa (brak sieci kanalizacyjnej oraz nieszczelne zbiorniki bezodpływowe)	Budowa sieci kanalizacyjnych i przydomowych oczyszczalni ścieków
Obszar interwencji nr 6: zasoby geologiczne	
brak	-
Obszar interwencji nr 7: gleby	
Dziki wysypiska odpadów	Oczyszczanie terenu
Zanieczyszczenia pochodzenia rolniczego	Edukacja rolników
Obszar interwencji nr 8: gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	
Niski wskaźnik selektywnej zbiórki odpadów niebezpiecznych oraz ulegających biodegradacji występujących w strumieniu odpadów komunalnych	Doskonalenie systemu selektywnej zbiórki odpadami oraz powszechna edukacja
Obszar interwencji nr 9: zasoby przyrodnicze	
Nadmierna penetracja obszarów cennych przyrodniczo, połączona z brakiem poszanowania wartości przyrodniczych	Wzrost świadomości ekologicznej oraz zwiększenie kontroli nad obszarami chronionymi
Brak akceptacji społecznej dla tworzenia nowych form ochrony przyrody	Wzrost świadomości ekologicznej
Obszar interwencji nr 10: zagrożenie poważnymi awariami	
Ryzyko występowanie katastrof naturalnych – suszy, powodzi i silnych wiatrów, stanowiących zagrożenie dla życia i zdrowia mieszkańców oraz ich mienia	Utrzymywanie w gotowości systemu zapobiegawczo – interwencyjno – ratunkowego

Źródło: opracowanie własne

Rozdział 5. Cele, działania i zadania Programu ochrony środowiska

Mianem *celu* określić należy stan pozytywny, który chcemy osiągnąć w planowanym okresie dla rozwiązania określonego problemu. Można tworzyć dowolnie, w sensie ilości poziomów, rozbudowaną *hierarchię celów*, która jest graficznym przedstawieniem założonych relacji pomiędzy poszczególnymi celami i ich poszczególnymi poziomami, tj. cel niższego rzędu jest środkiem do osiągnięcia celu wyższego rzędu. Zdecydowana większość dokumentów strategicznych stosuje następujący podział celów:

- *cel główny* – najczęściej utożsamiany z wizją,
- *cele strategiczne (dlugookresowe, obszary interwencji)* – są bezpośrednio związane z celem głównym,
- *cele operacyjne (krótkookresowe)* – każdy z tych celów wiąże się bezpośrednio z celem strategicznym,
- *działania* – to uszczegółowienia celów operacyjnych, ale ważne jest, że są to raczej grupy projektów, a nie konkretne projekty i zadania – dlatego działania możemy zaliczyć jeszcze do poziomu planowania strategicznego,
- *zadania* – są elementem wdrożenia strategii, choć należy zauważyć, że niektóre zespoły decydują się wprowadzić ten element również do dokumentu strategii (w formie „proponowanych projektów”, „kluczowych projektów”), w takim jednak przypadku zazwyczaj zawarte są tu hasła, nie szczegółowe dane na temat projektów.

Biorąc pod uwagę zapisy obowiązujących obecnie dokumentów lokalnych (w szczególności Strategii Rozwoju Gminy), aktualny stan środowiska oraz potrzeby w zakresie jego ochrony, a także chęć kontynuowania założeń wcześniejszego Programu ochrony środowiska główny celem polityki ekologicznej Gminy Brańszczyk zdefiniowano w sposób następujący:

Ochrona i właściwe kształtowanie środowiska przyrodniczego jako podstawa wysokiej jakości życia i bezpieczeństwa ekologicznego mieszkańców Gminy Brańszczyk

Według *Wytycznych do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska* cele, działania i zadania z zakresu ochrony środowiska powinny być realizowane w następujących obszarach interwencji (w okresie programowania niniejszego dokumentu, tj. w latach 2017 – 2024):

OBSZARY INTERWENCJI:

OBSZAR 1 – *Ochrona klimatu i jakości powietrza*

OBSZAR 2 – *Zagrożenia hałasem*

OBSZAR 3 – *Pola elektromagnetyczne*

OBSZAR 4 – *Gospodarowanie wodami*

OBSZAR 5 – *Gospodarka wodno – ściekowa*

OBSZAR 6 – *Zasoby geologiczne*

OBSZAR 7 – *Gleby*

OBSZAR 8 – *Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawania odpadów*

OBSZAR 9 – *Zasoby przyrodnicze*

OBSZAR 10 – *Zagrożenia poważnymi awariami*

Dla poszczególnych obszarów interwencji wyznaczono cele operacyjne i działania, uwzględniające również zagadnienia horyzontalne dotyczące adaptacji do zmian klimatu, określone w *Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030* oraz zagadnienia horyzontalne, określone w dokumencie *Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.”*

Poniższe cele wpisują się, choć zawsze nie w sposób literalny, w cele strategiczne i operacyjne wyznaczone w *Strategii Rozwoju Gminy Brańszczyk na lata 2015 – 2020* oraz *Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Wyszowskiego na lata 2017 – 2020 z perspektywą do 2024 r.* i w *Programie ochrony środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2022 r.*

CELE OPERACYJNE DO OBSZARU INTERWENCJI 1:

- 1) Ochrona powietrza, w tym ograniczenie oddziaływania energetyki
- 2) Wspieranie inwestycji w odnawialne źródła energii

CELE OPERACYJNE DO OBSZARU INTERWENCJI 2:

- 1) Ograniczenie uciążliwości systemu komunikacyjnego
- 2) Ograniczenie uciążliwości obiektów produkcyjnych

CELE OPERACYJNE DO OBSZARU INTERWENCJI 3:

- 1) Ochrona środowiska lokalnego przed promieniowaniem elektromagnetycznym

CELE OPERACYJNE DO OBSZARU INTERWENCJI 4 i 5:

- 1) Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi
- 2) Ochrona przed powodzią i suszą

- 3) Poprawa jakości wód oraz zapewnienie dostępu do czystej wody dla lokalnej społeczności

CELE OPERACYJNE DO OBSZARU INTERWENCJI 6:

- 1) Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi

CELE OPERACYJNE DO OBSZARU INTERWENCJI 7:

- 1) Ochrona powierzchni ziemi

CELE OPERACYJNE DO OBSZARU INTERWENCJI 8:

- 1) Racjonalna gospodarka odpadami

CELE OPERACYJNE DO OBSZARU INTERWENCJI 9:

- 1) Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami przyrodniczymi

CELE OPERACYJNE DO OBSZARU INTERWENCJI 10:

- 1) Transport substancji niebezpiecznych
- 2) Przeciwdziałanie poważnym awariom
- 3) Zapobieganie i naprawa szkód w środowisku
- 4) Ochrona przed osuwiskami
- 5) Ochrona przeciwpożarowa

W tabeli nr 40 przedstawiono harmonogram celów oraz działania, których realizacja ma przyczynić się do osiągnięcia celu polityki ekologicznej gminy. Jako „jednostki realizacyjne” przytoczono podmioty, które mogą mieć realny wpływ na realizację poszczególnych celów. Przyjęto również założenie, że poszczególne jednostki realizują określone działania w ramach swoich ustawowych kompetencji oraz granicach własności.

W tabeli 41 przedstawiono harmonogram realizacji zadań gminy z uwzględnieniem głównych zagrożeń (ryzyka) oraz szacunkowych kosztów ich realizacji (dla lat 2017 – 2020), zaś w tabeli 42 zadania inwestycyjne, które Gmina Brańszczyk przewiduje zrealizować w celu osiągnięcia głównego celu polityki ekologicznej.

Zaznaczyć należy, że na obecnym etapie, uwzględniając możliwości finansowe gminy oraz prognozowane możliwości pozyskania środków zewnętrznych nie dla wszystkich obszarów interwencji określono konkretne zadania inwestycyjne. Dodać również należy, że nie dla wszystkich działań, na niniejszym etapie opracowania dokumentu, istnieje możliwość określenia kosztów ich realizacji.

Tabela nr 40. Harmonogram działań Programu ochrony środowiska dla Gminy Brańszczyk na lata 2017 – 2020, z perspektywą do 2024 r.

Lp.	Cele operacyjne (krótkoterminowe)	Działania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania	Lata realizacji
OBSZAR INTERWENCJI NR 1: OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA					
1.	Poprawa efektywności energetycznej	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	gmina	środki własne jednostki, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, POI i Ś, RPOWM, IEE Elena, kredyty preferencyjne i komercyjne	2018 – 2021
2.		Wdrażanie zapisów Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Brańszczyk			
3.		Wymiana oświetlenia na energooszczędne w budynkach użyteczności publicznej oraz wzdłuż dróg lokalnych	gmina, powiat, zarządcy dróg		
4.		Budowanie świadomości społecznej w zakresie zwiększenia efektywności energetycznej	gmina, powiat		
5.	Ograniczanie emisji powierzchniowej	Likwidacja konwencjonalnych źródeł ciepła lub ich wymiana na inne o większej sprawności i mniejszej emisji	gmina, powiat, gminne jednostki organizacyjne, podmioty gospodarcze, mieszkańcy	budżet gminy, WFOŚ i GW, NFOŚ i GW, POI i Ś, RPOWM, środki własne przedsiębiorców i mieszkańców	2018 – 2025
6.		Zwiększanie na terenie gminy udziału ekologicznych źródeł energii elektrycznej i ciepłej			zadanie ciągłe
7.		Modernizacja i rozbudowa sieci gazowej wraz z podłączeniem nowych odbiorców	zarządcy siecią, podmioty gospodarcze, mieszkańcy		środki własne zarządców sieci, przedsiębiorców i mieszkańców, kredyty i pożyczki, dotacje
8.	Ograniczanie emisji zanieczyszczeń ze źródeł komunikacyjnych	Modernizację, przebudowę i rozbudowę dróg lokalnych	gmina, powiat, zarządcy dróg	budżet gminy, fundusze zarządców dróg, WFOŚ i GW, NFOŚ i GW, POI i Ś, RPOWM	zadanie ciągłe
9.		Budowa spójnego systemu ścieżek rowerowych			
OBSZAR INTERWENCJI NR 2: ZAGROŻENIE HAŁASEM					
1.	Poprawa klimatu akustycznego na terenie gminy	Modernizacja i poprawa stanu dróg na terenie gminy	zarządcy dróg	środki własne jednostki, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, POI i Ś, RPOWM, kredyty	zadanie ciągłe
2.		Wprowadzenie do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy zapisów pozwalających na oddzielenie potencjalnych źródeł hałasu od terenów zamieszkałych	gmina	środki własne jednostki	

Lp.	Cele operacyjne (krótkoterminowe)	Działania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania	Lata realizacji
3.	Poprawa klimatu akustycznego na terenie gminy	Dążenie do ograniczenia hałasu na terenach, gdzie jest on odczuwalny jako dokuczliwy i uciążliwy, szczególnie na terenach gęstej zabudowy mieszkalnej	zarządcy dróg, wójt, starosta, podmioty gospodarcze	budżet gminy, budżet powiatu, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, POI i Ś, RPOWM, kredyty, środki własne przedsiębiorców	zadanie ciągłe
4.		Utrzymanie aktualnego poziomu hałasu na terenach, gdzie sytuacja akustyczna jest korzystna			
5.		Prowadzenie kampanii edukacyjnych w zakresie szkodliwości hałasu oraz promowanie rozwiązań przyczyniających się do jego redukcji	gmina, powiat, organizacje pozarządowe		
OBSZAR INTERWENCJI NR 3: POLA ELEKTROMAGNETYCZNE					
1.	Ochrona środowiska przed promieniowaniem elektromagnetycznym	Wprowadzenie do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy zapisów pozwalających na bezpieczną dla lokalnej społeczności lokalizację źródeł ewentualnego ponadnormatywnego promieniowania elektromagnetycznego	gmina	środki własne jednostki	zadanie ciągłe
2.		Prowadzenie przez organy ochrony środowiska ewidencji źródeł wytwarzających pola elektromagnetyczne	Wójt, Burmistrz, Starosta, Marszałek		
OBSZAR INTERWENCJI NR 4: GOSPODAROWANIE WODAMI					
1.	Poprawa stan jakościowego i ilościowego wód powierzchniowych i podziemnych	Racjonalne wykorzystanie wód podziemnych na cele komunalne i przemysłowe oraz rolnicze	gmina, powiat, podmioty gospodarcze, mieszkańcy	środki własne jednostki	zadanie ciągłe
2.		Kształtowanie właściwych zachowań społecznych poprzez propagowanie konieczności oszczędzania wody oraz prawidłowe postępowanie ze ściekami komunalnymi	samorząd wojewódzki, gmina, powiat, NGO, placówki oświatowe	środki własne jednostki, WFOŚ i GW	
3.		Prowadzenie ewidencji i kontrola zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków	gmina	środki własne jednostki, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, POI i Ś, RPOWM	2018 – 2021
4.	Ochrona przed powodzią oraz suszą	Wyznaczanie i wprowadzanie do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy, decyzji o warunkach zabudowy i innych dokumentów strategicznych granic obszarów zagrożenia powodzią oraz ustaleń planów zarządzania ryzykiem powodziowym	gmina, w uzgodnieniu z RZGW	środki własne jednostki	zadanie ciągłe

Lp.	Cele operacyjne (krótkoterminowe)	Działania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania	Lata realizacji
5.	Ochrona przed powodzią oraz suszą	Poprawa stanu istniejącej infrastruktury przeciwpowodziowej	WZM i UW, RZGW, gmina	środki własne jednostki, WFOŚ i GW, POI i Ś, PROW	zadanie ciągłe
6.		Realizacja działań technicznych i nietechnicznych służących zwiększaniu retencyjności zlewni na terenach leśnych, rolniczych i zurbanizowanych	WZM i UW, gmina, powiat, spółki wodne, RZGW	środki własne jednostki, WFOŚ i GW, POI i Ś, PROW	zadanie ciągłe
OBSZAR INTERWENCJI NR 5: GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA					
1.	Sprawny i funkcjonalny system wodociągowy	Kontynuacja budowy, rozbudowy i modernizacji sieci wodociągowej	gmina	środki własne jednostki, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, POI i Ś, RPOWM	zadanie ciągłe
2.		Bieżąca konserwacja i modernizacja stacji uzdatniania wody w celu optymalizacji zaopatrzenia mieszkańców gminy w wodę			
3.		Działania edukacyjne promujące cele i zasady oszczędnego użytkowania wody		środki własne jednostki, granty	
4.		Podłączanie budynków do istniejących sieci wodociągowej	gmina, podmioty gospodarcze, osoby prywatne	środki własne jednostki, kredyty preferencyjne i komercyjne	
5.	Rozwój i dostosowanie systemu gospodarowania ściekami dla potrzeb ludności	Kontynuacja budowy, rozbudowy i modernizacji sieci kanalizacyjnej	gmina	środki własne jednostki, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, POI i Ś, RPOWM	zadanie ciągłe
6.		Budowa, rozbudowa i modernizacja urządzeń służących do oczyszczania ścieków komunalnych			
7.		Budowa kanalizacji deszczowej na terenach zurbanizowanych			2018 – 2021
8.		Podłączanie budynków do istniejących sieci kanalizacyjnych	gmina, podmioty gospodarcze, osoby prywatne	środki własne jednostki, kredyty preferencyjne i komercyjne	zadanie ciągłe
9.		Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach, dla których budowa sieci kanalizacyjnej jest nieuzasadniona technicznie bądź ekonomicznie		środki własne jednostki, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, POI i Ś, RPOWM	2018 – 2021
10.		Prowadzenie kontroli przestrzegania przez podmioty warunków odprowadzania ścieków do środowiska	powiat, WIOŚ, RZGW	środki własne jednostki	zadanie ciągłe

Lp.	Cele operacyjne (krótkoterminowe)	Działania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania	Lata realizacji
OBSZAR INTERWENCJI NR 6: ZASOBY GEOLOGICZNE					
1.	Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi	Ograniczenie nielegalnej eksploatacji kopalin	Starosta	środki własne jednostki	zadanie ciągłe
OBSZAR INTERWENCJI NR 7: GLEBY					
1.	Zachowanie funkcji środowiskowych i gospodarczych gleb	Wykorzystywanie gruntów zgodnie z przeznaczeniem, klasą bonitacją i stopniem zanieczyszczenia	Starosta, Wójt, ODR, podmioty gospodarcze, podmioty odpowiedzialne za rekultywację	środki własne jednostki, RPOWM, PROW, WFOŚ i GW	zadanie ciągłe
2.		Ochrona gruntów rolnych przed zmianą zagospodarowania poprzez uwzględnienie ich przeznaczenia w dokumentach planistycznych	gmina, województwo	środki własne jednostki	
OBSZAR INTERWENCJI NR 8: GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW					
1.	Doskonalenie systemu gospodarowania odpadami z sektora komunalnego	Doskonalenie systemu selektywnej zbiórki odpadów	gmina, przedsiębiorcy, mieszkańcy	środki własne jednostki, WFOŚ i GW, POI i Ś, RPOWM	2017 – 2020
2.		Doskonalenie gospodarki odpadami w celu osiągnięcia poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia frakcji: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła z odpadów komunalnych w wysokości minimum 40% ich masy do 2020 r.			
3.		Wdrożenie do końca 2021 r. systemu selektywnego odbioru odpadów zielonych i bioodpadów			
4.		Likwidacja nielegalnych miejsc składowania odpadów komunalnych	gmina, właściciele gruntów	środki własne jednostki, WFOŚ i GW	zadanie ciągłe
5.		Doskonalenie systemu gospodarki osadami ściekowymi celem ograniczenia ich oddziaływania na środowisko	gmina		
6.		Doskonalenie systemu selektywnej zbiórki odpadów niebezpiecznych z sektora komunalnego	samorząd wojewódzki, gmina, powiat, NGO, placówki oświatowe		
7.		Upowszechnianie ekonomicznych i ekologicznych korzyści selektywnego zbierania odpadów			

Lp.	Cele operacyjne (krótkoterminowe)	Działania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania	Lata realizacji
8.	Doskonalenie systemu gospodarowania odpadami z sektora komunalnego	Gromadzenie informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest w Bazie Azbestowej	gmina, samorząd wojewódzki	środki własne jednostki, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, RPOWM, kredyty BOŚ, budżetu państwa (w ramach „Konkursu Azbest”)	do 2032 r.
9.		Usuwanie wyrobów zawierających azbest	gmina, powiat, właściciele obiektów	środki własne jednostki, NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, RPOWM, kredyty BOŚ, budżetu państwa (w ramach „Konkursu Azbest”)	do 2032 r.
10.		Wprowadzenie katalogu kryteriów środowiskowych do zamówień publicznych, m.in. celem ograniczenia kosztów eksploatacji produktów oraz ich utylizacji	samorząd wojewódzki, gmina, powiat	środki własne jednostki	zadanie ciągłe
OBSZAR INTERWENCJI NR 9: ZASOBY PRZYRODNICZE					
1.	Zrównoważone zarządzanie i użytkowanie zasobów przyrody i krajobrazem	Ochrona terenów przyrodniczo cennych oraz ich właściwe zagospodarowanie	RDOŚ, samorząd województwa, gmina, powiat, nadleśnictwo, właściciele gruntów	środki własne jednostki, POI i Ś, RPOWM, LIFE+	zadanie ciągłe
2.		Zachowanie ciągłości terenów otwartych, ciągów ekologicznych i cieków wodnych			
3.		Planowanie przestrzenne uwzględniające na równi potrzeby inwestorów, mieszkańców oraz środowiska przyrodniczego	gmina, samorząd województwa	środki własne jednostki	zadanie ciągłe
4.		Rozwój turystyki i rekreacji z uwzględnieniem pojemności środowiska	gmina, prywatni inwestorzy, właściciele gruntów	środki własne jednostki, WFOŚ i GW, POI i Ś, środki własne inwestorów i właścicieli gruntów	2017 – 2020
5.		Wsparcie rolnictwa ekologicznego oraz wdrażania programów rolno – środowiskowych	gmina, ODR, AR i MR	środki własne jednostki	zadanie ciągłe
6.		Egzekwowanie wymogów ochrony przyrody w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy oraz innych dokumentach strategicznych	gmina		
7.		Prowadzenie działań edukacyjnych zwiększających świadomość społeczeństwa w zakresie potrzeb i właściwych metod ochrony przyrody	samorząd wojewódzki, gmina, powiat, RDOŚ, NGO, RDLP		

Lp.	Cele operacyjne (krótkoterminowe)	Działania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania	Lata realizacji
8.	Racjonalne użytkowanie zasobów leśnych	Racjonalne użytkowanie zasobów leśnych	nadleśnictwa, właściciele lasów	środki własne jednostki	zadanie ciągłe
9.		Przeznaczanie nowych terenów pod zalesienia (z uwzględnieniem warunków przyrodniczo – krajobrazowych) poprzez odpowiednie zapisy w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminny	gmina, samorząd województwa		
OBSZAR INTERWENCJI NR 10: ZAGROŻENIE POWAŻNYMI AWARIAMI					
1.	Zmniejszanie zagrożenia wystąpienia poważnej awarii oraz minimalizacji skutków w przypadku jej wystąpienia	Przeciwdziałanie wystąpieniu poważnych awarii poprzez kontrolę instalację stwarzających możliwość ich wystąpienia oraz poprzez uwzględnianie odpowiednich zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz decyzjach środowiskowych	gmina, WIOŚ, Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej, przedsiębiorstwa	środki własne jednostki	zadanie ciągłe
2.		Wprowadzenie do miejscowego planu zagospodarowania gminy zapisów zakazujących lokalizacji inwestycji mogących znacząco negatywnie oddziaływać na środowisko na terenach narażonych na niebezpieczeństwo powodzi	gmina		
3.		Doposażenie straży pożarnej w sprzęt ratownictwa chemiczno – ekologicznego	KW PSP		
4.	Ochrona przeciwpożarowa	Modernizacja i wyposażenie jednostek straży pożarnych	powiat, gmina, KW PSP	środki własne jednostki, WFOŚ i GW, POI i Ś	
5.		Kształtowanie właściwych zachowań społecznych w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom pożarowym w lasach	KW PSP, jednostki OSP, powiat, gmina, RDLP	środki własne jednostki, WFOŚ i GW	

Tabela nr 41. Harmonogram działań własnych gminy z uwzględnieniem szacunkowych kosztów i ryzyka realizacji

Lp.	Działania	Szacunkowe koszty realizacji działań			
		2017	2018	2019	2020
OBSZAR INTERWENCJI NR 1: OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA					
1.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	na niniejszym etapie brak danych dotyczących kosztów realizacji koniecznych działań			
2.	Wdrażanie zapisów Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Brańszczyk	25.400.000,0			
3.	Wymiana oświetlenia na energooszczędne w budynkach użyteczności publicznej oraz wzdłuż dróg lokalnych	200.000,0			
4.	Budowanie świadomości społecznej w zakresie zwiększenia efektywności energetycznej	koszty administracyjne i osobowe w ramach bieżącej działalności			
5.	Likwidacja konwencjonalnych źródeł ciepła lub ich wymiana na inne o większej sprawności i mniejszej emisji (dotyczy obiektów gminnych)	na niniejszym etapie brak danych dotyczących kosztów realizacji koniecznych działań			
6.	Modernizację, przebudowę i rozbudowę dróg lokalnych				
7.	Budowa spójnego systemu ścieżek rowerowych				

Ryzyka realizacji działań:

- brak wystarczających środków finansowych na realizację zadań
- brak wystarczających przepisów prawnych oraz impulsów ekonomicznych wymuszających zmianę stanu aktualnego
- nierzetelni wykonawcy i przedłużające się terminy budowy
- przedłużające się terminy uzyskania stosownych decyzji administracyjnych
- pogarszająca się kondycja ekonomiczna społeczeństwa, powodująca brak możliwości inwestowania w modernizację źródeł ciepła i wykorzystanie paliwa gorszej jakości
- konieczność znaczącej przebudowy systemów c.o. i c.w.u. w obiektach przewidzianych do modernizacji
- konieczność wykonania audytów energetycznych
- brak efektywnej współpracy pomiędzy organami samorządu i podmiotami wyznaczonymi do realizacji zadań
- ograniczone zasoby osobowe uniemożliwiające prowadzenie działań informacyjno – edukacyjnych i kontrolnych
- niska świadomość bądź niechęć użytkowników

Lp.	Działania	Szacunkowe koszty realizacji działań			
		2017	2018	2019	2020
OBSZAR INTERWENCJI NR 2: ZAGROŻENIE HAŁASEM					
1.	Modernizacja i poprawa stanu dróg na terenie gminy	na niniejszym etapie brak danych dotyczących kosztów realizacji koniecznych działań			
2.	Wprowadzenie do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy zapisów pozwalających na oddzielenie potencjalnych źródeł hałasu od terenów zamieszkałych	koszty administracyjne i osobowe w ramach bieżącej działalności			
3.	Dążenie do ograniczenia hałasu na terenach, gdzie jest on odczuwalny jako dokuczliwy i uciążliwy, szczególnie na terenach gęstej zabudowy mieszkalnej	na niniejszym etapie brak danych dotyczących kosztów realizacji koniecznych działań			
4.	Utrzymanie aktualnego poziomu hałasu na terenach, gdzie sytuacja akustyczna jest korzystna				
5.	Prowadzenie kampanii edukacyjnych w zakresie szkodliwości hałasu oraz promowanie rozwiązań przyczyniających się do jego redukcji				

Ryzyka realizacji działań:

- brak wystarczających środków finansowych na realizację zadań
- brak wystarczających przepisów prawnych oraz impulsów ekonomicznych wymuszających zmianę stanu aktualnego
- przedłużające się terminy uzyskania stosownych decyzji administracyjnych
- nierzetelni wykonawcy i przedłużające się terminy budowy
- brak wystarczających działań ze strony podmiotów odpowiedzialnych za drogi wojewódzkie i powiatowe
- ograniczone zasoby osobowe uniemożliwiające prowadzenie działań kontrolnych

Lp.	Działania	Szacunkowe koszty realizacji działań			
		2017	2018	2019	2020
OBSZAR INTERWENCJI NR 3: POLA ELEKTROMAGNETYCZNE					
1.	Wprowadzenie do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy zapisów pozwalających na bezpieczną dla lokalnej społeczności lokalizację źródeł ewentualnego ponadnormatywnego promieniowania elektromagnetycznego	koszty administracyjne i osobowe w ramach bieżącej działalności			

Ryzyka realizacji działań:

- brak pełnej wiedzy o skutkach długotrwałego oddziaływania pól elektromagnetycznych

- ograniczone zasoby osobowe

Lp.	Działania	Szacunkowe koszty realizacji działań			
		2017	2018	2019	2020
OBSZAR INTERWENCJI NR 4: GOSPODAROWANIE WODAMI					
1.	Racjonalne wykorzystanie wód podziemnych na cele komunalne i przemysłowe oraz rolnicze	koszty administracyjne i osobowe w ramach bieżącej działalności			
2.	Kształtowanie właściwych zachowań społecznych poprzez propagowanie konieczności oszczędzania wody oraz prawidłowe postępowanie ze ściekami komunalnymi				
3.	Prowadzenie ewidencji i kontrola zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków				
4.	Wyznaczanie i wprowadzanie do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy, decyzji o warunkach zabudowy i innych dokumentów strategicznych granic obszarów zagrożenia powodzią oraz ustaleń planów zarządzania ryzykiem powodziowym				

Ryzyka realizacji działań:

- brak wystarczających środków finansowych na realizację zadań
- brak wystarczających przepisów prawnych wymuszających zmianę stanu aktualnego
- ponadlokalne zanieczyszczenia wód powierzchniowych
- pogłębiające się zmiany stosunków wodnych wywołane zmianami klimatycznymi
- coraz częstsze występowanie suszy
- nierzetelni wykonawcy i przedłużające się terminy budowy
- brak akceptacji społecznej dla wdrażanych zmian
- ograniczone zasoby osobowe uniemożliwiające prowadzenie działań informacyjno – edukacyjnych

Lp.	Działania	Szacunkowe koszty realizacji działań			
		2017	2018	2019	2020
OBSZAR INTERWENCJI NR 5: GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA					
1.	Kontynuacja budowy, rozbudowy i modernizacji sieci wodociągowej	300.000,0			

Lp.	Działania	Szacunkowe koszty realizacji działań			
		2017	2018	2019	2020
2.	Bieżąca konserwacja i modernizacja stacji uzdatniania wody w celu optymalizacji zaopatrzenia mieszkańców gminy w wodę	700.000,0			
3.	Działania edukacyjne promujące cele i zasady oszczędnego użytkowania wody	na niniejszym etapie brak danych dotyczących kosztów realizacji koniecznych działań			
4.	Kontynuacja budowy, rozbudowy i modernizacji sieci kanalizacyjnej	1.300.000,0			
5.	Budowa, rozbudowa i modernizacja urządzeń służących do oczyszczania ścieków komunalnych	zależnie od zakresu prac modernizacyjnych koniecznych do przeprowadzenia			
6.	Budowa kanalizacji deszczowej na terenach zurbanizowanych	na niniejszym etapie brak danych dotyczących kosztów realizacji koniecznych działań			
7.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach, dla których budowa sieci kanalizacyjnej jest nieuzasadniona technicznie bądź ekonomicznie	120.000,0			

Ryzyka realizacji działań:

- brak wystarczających środków finansowych na realizację zadań
- brak wystarczających przepisów prawnych oraz impulsów ekonomicznych wymuszających zmianę stanu aktualnego
- nierzetelni wykonawcy i przedłużające się terminy budowy
- przedłużające się terminy uzyskania stosownych decyzji administracyjnych
- pogarszająca się kondycja ekonomiczna społeczeństwa, powodująca brak możliwości inwestowania w modernizację źródeł ciepła i wykorzystanie paliwa gorszej jakości
- konieczność modernizacji bądź przebudowy infrastruktury wodno – kanalizacyjnej w obiektach
- brak efektywnej współpracy pomiędzy organami samorządu i podmiotami wyznaczonymi do realizacji zadań
- ograniczone zasoby osobowe uniemożliwiające prowadzenie działań informacyjno – edukacyjnych
- niska świadomość bądź niechęć użytkowników

Lp.	Działania	Szacunkowe koszty realizacji działań			
		2017	2018	2019	2020
OBSZAR INTERWENCJI NR 6: ZASOBY GEOLOGICZNE					
1.	brak planowanych działań w zakresie kompetencji gminy				

Lp.	Działania	Szacunkowe koszty realizacji działań			
		2017	2018	2019	2020
OBSZAR INTERWENCJI NR 7: GLEBY					
1.	Ochrona gruntów rolnych przed zmianą zagospodarowania poprzez uwzględnienie ich przeznaczenia w dokumentach planistycznych	na niniejszym etapie brak danych dotyczących kosztów realizacji koniecznych działań			

Ryzyka realizacji działań:

- brak wystarczających środków finansowych na realizację zadań
- brak wystarczających przepisów prawnych wymuszających zmianę stanu aktualnego
- brak impulsów ekonomicznych do zainicjowania zmian
- brak efektywnej współpracy pomiędzy organami samorządu i podmiotami wyznaczonymi do realizacji zadań
- brak wystarczającej kontroli nad działaniami prowadzonymi przez podmioty gospodarcze
- ograniczone zasoby osobowe uniemożliwiające prowadzenie działań informacyjno – edukacyjnych
- niska świadomość bądź niechęć użytkowników

Lp.	Działania	Szacunkowe koszty realizacji działań			
		2017	2018	2019	2020
OBSZAR INTERWENCJI NR 8: GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW					
1.	Doskonalenie systemu selektywnej zbiórki odpadów	koszty administracyjne i osobowe w ramach bieżącej działalności oraz koszty zbierania i ostatecznego zagospodarowania odpadów, oszacowane na podstawie lat wcześniejszych na poziomie ok. 700.000,0 na rok			
2.	Doskonalenie gospodarki odpadami w celu osiągnięcia poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia frakcji: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła z odpadów komunalnych w wysokości minimum 40% ich masy do 2020 r.				
3.	Wdrożenie do końca 2021 r. systemu selektywnego odbioru odpadów zielonych i bioodpadów				

Lp.	Działania	Szacunkowe koszty realizacji działań			
		2017	2018	2019	2020
4.	Likwidacja nielegalnych miejsc składowania odpadów komunalnych	na niniejszym etapie brak danych dotyczących kosztów realizacji koniecznych działań			
5.	Doskonalenie systemu gospodarki osadami ściekowymi celem ograniczenia ich oddziaływania na środowisko				
6.	Doskonalenie systemu selektywnej zbiórki odpadów niebezpiecznych z sektora komunalnego				
7.	Upowszechnianie ekonomicznych i ekologicznych korzyści selektywnego zbierania odpadów	koszty administracyjne i osobowe w ramach bieżącej działalności			
8.	Gromadzenie informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest w Bazie Azbestowej				
9.	Usuwanie wyrobów zawierających azbest	-	150.000,0		
10.	Wprowadzenie katalogu kryteriów środowiskowych do zamówień publicznych, m.in. celem ograniczenia kosztów eksploatacji produktów oraz ich utylizacji	koszty administracyjne i osobowe w ramach bieżącej działalności			

Ryzyka realizacji działań:

- rosnące koszty gospodarowania odpadami
- brak wystarczających środków finansowych na realizację zadań
- brak wystarczających przepisów prawnych wymuszających zmianę stanu aktualnego
- brak impulsów ekonomicznych do zainicjowania zmian
- brak efektywnej współpracy pomiędzy organami samorządu i podmiotami wyznaczonymi do realizacji zadań
- ograniczone zasoby osobowe uniemożliwiające prowadzenie działań informacyjno – edukacyjnych
- konsumpcyjny tryb życia oraz niska świadomość bądź niechęć użytkowników
- brak wystarczającej kontroli nad działaniami prowadzonymi przez wytwórców odpadów
- brak wystarczającej infrastruktury służącej realizacji odzysku i recyklingu odpadów

Lp.	Działania	Szacunkowe koszty realizacji działań			
		2017	2018	2019	2020
OBSZAR INTERWENCJI NR 9: ZASOBY PRZYRODNICZE					
1.	Ochrona terenów przyrodniczo cennych oraz ich właściwe zagospodarowanie	na niniejszym etapie brak danych dotyczących kosztów realizacji koniecznych działań			
2.	Planowanie przestrzenne uwzględniające na równi potrzeby inwestorów, mieszkańców oraz środowiska przyrodniczego				
3.	Rozwój turystyki i rekreacji z uwzględnieniem pojemności środowiska				
4.	Wsparcie rolnictwa ekologicznego oraz wdrażania programów rolno – środowiskowych	koszty administracyjne i osobowe w ramach bieżącej działalności			
5.	Egzekwowanie wymogów ochrony przyrody w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy oraz innych dokumentach strategicznych				
6.	Prowadzenie działań edukacyjnych zwiększających świadomość społeczeństwa w zakresie potrzeb i właściwych metod ochrony przyrody				
7.	Przeznaczanie nowych terenów pod zalesienia (z uwzględnieniem warunków przyrodniczo – krajobrazowych) poprzez odpowiednie zapisy w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminny				

Ryzyka realizacji działań:

- brak wystarczających środków finansowych na realizację zadań
- brak wystarczających przepisów prawnych wymuszających zmianę stanu aktualnego
- brak impulsów ekonomicznych do zainicjowania zmian
- brak szczegółowych inwentaryzacji przyrodniczych
- brak efektywnej współpracy pomiędzy organami samorządu i podmiotami wyznaczonymi do realizacji zadań
- niska świadomość bądź niechęć użytkowników
- ograniczone zasoby osobowe uniemożliwiające prowadzenie działań informacyjno – edukacyjnych bądź kontrolnych
- brak wystarczającej kontroli nad działaniami podmiotów prowadzących działalność na obszarach prawnie chronionych
- rosnąca presja na obszary cenne przyrodniczo

Lp.	Działania	Szacunkowe koszty realizacji działań			
		2017	2018	2019	2020
OBSZAR INTERWENCJI NR 10: ZAGROŻENIE POWAŻNYMI AWARIAMI					
1.	Przeciwdziałanie wystąpieniu poważnych awarii poprzez kontrolę instalację stwarzających możliwość ich wystąpienia oraz poprzez uwzględnianie odpowiednich zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz decyzjach środowiskowych	koszty administracyjne i osobowe w ramach bieżącej działalności			
2.	Wprowadzenie do miejscowego planu zagospodarowania gminy zapisów zakazujących lokalizacji inwestycji mogących znacząco negatywnie oddziaływać na środowisko na terenach narażonych na niebezpieczeństwo powodzi				
3.	Modernizacja i wyposażenie jednostek straży pożarnych	na niniejszym etapie brak danych dotyczących kosztów realizacji koniecznych działań			
4.	Kształtowanie właściwych zachowań społecznych w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom pożarowym w lasach	koszty administracyjne i osobowe w ramach bieżącej działalności			

Ryzyka realizacji działań:

- brak wystarczających środków finansowych na realizację zadań
- brak wystarczających przepisów prawnych wymuszających zmianę stanu aktualnego
- brak impulsów ekonomicznych do zainicjowania zmian
- brak efektywnej współpracy pomiędzy organami samorządu i podmiotami wyznaczonymi do realizacji zadań
- ograniczone zasoby osobowe uniemożliwiające prowadzenie działań informacyjno – edukacyjnych bądź kontrolnych

Tabela nr 42. Zadania inwestycyjne Gminy Brańszczyk przewidziane do realizacji na lata
2017 – 2020

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Lata realizacji	Źródła finansowania	Nakłady do poniesienia [zł]
OBSZAR INTERWENCJI NR 1: OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA				
1.	Rozbudowa i modernizacja oświetlenia ulicznego	2017 – 2020	Gmina	200.000,0
2.	Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	2017 – 2020	środki własne Gminy, inwestorów, UE	15.000.000,0
3.	Promocja odnawialnych źródeł z energii (OZE) w energetyce ciepłej gospodarstw domowych	2017 – 2020	Urząd Gminy i partnerzy, środki UE	8.000.000,0 2.400.000,0
4.	Gazyfikacja gminy Brańszczyk	2017 – 2020	środki zakładu gazowniczego, mieszkańcy, przedsiębiorcy	brak danych
OBSZAR INTERWENCJI NR 2: ZAGROŻENIE HAŁASEM				
1.	brak konkretnych działań inwestycyjnych			
OBSZAR INTERWENCJI NR 3: POLA ELEKTROMAGNETYCZNE				
1.	brak konkretnych działań inwestycyjnych			
OBSZAR INTERWENCJI NR 4: GOSPODAROWANIE WODAMI				
1.	brak konkretnych działań inwestycyjnych			
OBSZAR INTERWENCJI NR 5: GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA				
1.	Budowa i rozbudowa kanalizacji sanitarnej wraz z przykanalikami	2017 – 2020	WFOŚ i GW, Gmina	1.300.000,0 (pożyczka 100%)
2.	Rozbudowa sieci wodociągowej w gminie	2017 – 2020	Gmina	300.000,0
3.	Modernizacja stacji uzdatniania wody na terenie gminy	2017 – 2020	WFOŚ i GW, Gmina	700.000 (pożyczka 100%)
4.	Promowanie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków	2017 – 2020	W ramach bieżącej działalności Urzędu Gminy, WFOŚ i GW	120.000,0 (100% pożyczka)
OBSZAR INTERWENCJI NR 7: GLEBY				
1.	brak konkretnych działań inwestycyjnych			
OBSZAR INTERWENCJI NR 8: GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW				
1.	Gospodarka odpadami (dział 900, rozdział 90002, § 4300)	2017	budżet gminy	658.000,0
2.	Usuwanie i unieszkodliwianie materiałów zawierających azbest	2018 – 2020	środki własne, WFOŚ i GW	150.000,0
OBSZAR INTERWENCJI NR 9: ZASOBY PRZYRODNICZE				
1.	brak konkretnych działań inwestycyjnych			
OBSZAR INTERWENCJI NR 10: ZAGROŻENIE POWAŻNYMI AWARIAMI				
1.	brak konkretnych działań inwestycyjnych			

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy

Uwaga: Mimo, iż dla wybranych obszarów interwencji na dzień sporządzenia niniejszego *Programu* nie zdefiniowano konkretnych zadań inwestycyjnych nie jest to jednak tożsame z faktem braku podejmowania przez samorząd gminny działań w powyższym zakresie.

Rozdział 6. System finansowania i realizacji Programu ochrony środowiska

Rozdział 6.1. Źródła finansowania

Na tle standardów krajów Unii Europejskiej system finansowania działań z zakresu ochrony i zarządzania środowiskiem w Polsce należy generalnie ocenić pozytywnie. Ma on cechy systemu zintegrowanego o ukształtowanych podstawach prawnych, ekonomicznych i organizacyjnych. Stanowi on podstawowy instrument realizacji polityki ochrony środowiska oraz regionalnych i lokalnych programów ochrony środowiska. System ten charakteryzują następujące cechy:

- trwałe, prawnie zagwarantowane źródła środków pieniężnych na finansowanie ochrony środowiska, głównie opłaty i kary o stawkach indeksowanych z tytułu inflacji,
- dominujący (około 90%) udział środków pozabudżetowych,
- stały wzrost efektywności wykorzystania środków finansowych w wyniku coraz szerszego wykorzystywania mechanizmów rynkowych,
- konsekwentne podporządkowanie systemu finansowania priorytetom polityki ekologicznej na poziomie państwa, regionu i gminy,
- rosnący wpływ organizacji pozarządowych (samorządowych, pozarządowych organizacji ekologicznych) na mechanizmy i kierunki wykorzystania publicznych środków na ochronę środowiska,
- ścisłe powiązania pomiędzy systemem zarządzania ochroną środowiska (ministerstwo, urząd wojewody, państwowa inspekcja ochrony środowiska i władze samorządowe) a podstawowymi elementami systemu finansowania,
- istotne związki merytoryczne, informacyjne oraz rosnąca koordynacja poszczególnych segmentów systemu finansowania, przejawiająca się m.in. we współdziałaniu w kształtowaniu i doskonaleniu zasad i kryteriów finansowania, wspólnym finansowaniu strategicznych projektów ekologicznych, podejmowaniu wspólnych inwestycji lub związków kapitałowych, np. między funduszami ekologicznymi a bankami.

Wybór i stosowanie określonej formy finansowania ochrony środowiska, zależy w praktyce od trzech najważniejszych czynników:

- rodzaju przedsięwzięcia (działalność inwestycyjna, edukacja itp.),
- statusu wnioskodawcy w przypadku pozyskiwania środków ze źródeł zewnętrznych (samorząd, przedsiębiorstwo, organizacje pozarządowe, osoby fizyczne itp.),
- rodzaju instytucji finansującej (bank, budżet, fundacje itp.).

Realizacja działań i przedsięwzięć zapisanych w niniejszym programie obejmować będzie następujące koszty finansowe:

- 1) *administracyjne* – sprowadzają się do kosztów ponoszonych na monitorowanie realizacji programu. Z kosztów osobowych należałoby wymienić te, które mogą być związane ze zwiększeniem ilości zatrudnionych pracowników zajmujących się ochroną środowiska. Będą także obejmowały koszty związane z wydatkami na promocję, uczestnictwo w sympozjach, seminariach, targach czy zakup fachowej literatury,
- 2) *edukacyjne* – na które złożą się głównie nakłady na doprowadzenie do zwiększenia świadomości proekologicznej i to zarówno w realizowanych programach edukacyjnych w szkołach jak i akcjach edukacyjnych kierowanych do pozostałej części społeczności przy okazji realizacji inwestycji. Należy do nich też zaliczyć wydatki na nagrody w konkursach organizowanych w celach edukacyjnych,
- 3) *inwestycyjne* – będą najistotniejszą pozycją w realizacji projektów. Muszą obejmować wydatki na przygotowanie inwestycji niezbędnych do jego realizacji i uzyskania wymiernych efektów.

Polski system finansowania ochrony środowiska przewiduje wykorzystanie następujących form finansowania: *pożyczki i kredyty, dotacje* (tzw. granty) i *subwencje właściwe, środki własne, obligacje, w tym obligacje komunalne oraz leasing finansowy i operacyjny*. Do podstawowych źródeł finansowania zadań zapisanych w programach ochrony środowiska zaliczyć należy: *fundusze celowe* (tzw. ekologiczne), *środki własne podmiotów gospodarczych, środki budżetów samorządów terytorialnych, środki własne ludności i środki społeczne, środki budżetu państwa, środki sektora bankowego oraz pomoc zagraniczną* (środki funduszy i programów pomocowych).

Realizacja zadań wymienionych w *Programie* wymaga koncentracji znacznych środków w krótkim czasie. Zakłada się stosowanie takich metod realizacji poszczególnych zadań *Programu*, które charakteryzują się uzyskaniem optymalnych efektów ekologicznych i ekonomicznych. Cel ten zostanie osiągnięty poprzez sporządzanie analiz finansowo – ekonomicznych oraz ekologicznych każdego z zadań. Taki tryb postępowania pozwoli na wybór optymalnych rozwiązań technicznych, organizacyjnych i finansowych. Zakłada się, że profesjonalne planowanie zadań ochrony

środowiska, umożliwi osiągnięcie odpowiednich wskaźników finansowych i ekonomicznych, a co za tym idzie – dofinansowanie z dostępnych instrumentów finansowych Unii Europejskiej. Priorytetem *Programu* jest pozyskanie jak największego ich udziału w realizacji poszczególnych działań. Poniżej przedstawiono krótką charakterystykę źródeł finansowania działań służących szeroko pojętej ochronie środowiska, z których możliwość skorzystania posiada Gmina Brańszczyk.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Ze środków NFOŚ i GW o dofinansowanie mogą ubiegać się podmioty (jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorstwa, instytucje i urzędy, szkoły wyższe i uczelnie, jednostki organizacyjne ochrony zdrowia, organizacje pozarządowe tj.: fundacje, stowarzyszenia, administracja państwowa oraz osoby fizyczne) oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej w celu finansowania przedsięwzięć.

Fundusz udziela dofinansowania w formie: dotacji, pożyczek, pożyczek płatniczych, kredytów udzielanych ze środków NFOŚ i GW przez banki, dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek, umorzenia. Środki finansowe dostępne są na realizację działań w dziedzinie:

- ochrony powietrza
- ochrony powierzchni ziemi
- ochrony wód i gospodarki wodnej
- edukacji ekologicznej
- ochrony przyrody i krajobrazu
- nadzwyczajnych zagrożeń środowiska

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie

WFOŚ i GW wspiera działania prośrodowiskowe w zasięgu regionu. Co roku określana jest lista zadań priorytetowych przewidzianych do dofinansowania, obejmuje ona następujące działania dziedzinowe:

- ochrona wód
- gospodarka wodna
- ochrona powietrza
- likwidacja niskich emisji szczególnie na obszarach cennych przyrodniczo
- ochrona ziemi
- ochrona przyrody
- edukacja ekologiczna
- przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska

Pomoc finansową ze środków WFOŚ i GW można uzyskać poprzez: oprocentowane pożyczki, dotacje oraz nagrody na działalność na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Dofinansowanie w formie pożyczki udzielonej ze środków WFOŚ i GW na realizację przedsięwzięcia o charakterze modernizacyjnym, inwestycyjnym oraz polegającym na zakupie środków trwałych i wyposażenia wynosi do 80% kosztów całkowitych zadania. W przypadku jednostek gminnych i gmin oraz jednostek powiatowych i powiatów oprocentowanie pożyczek nie może być mniejsze niż 2%, a dla pozostałych beneficjentów 3,5%.

WFOŚ i GW udziela także dotacji w wysokości 100% kosztów kwalifikowanych proekologicznych zadań nieinwestycyjnych z zakresu: edukacji ekologicznej, ochrony przyrody, opracowania opinii, ocen oraz badań naukowych, monitoringu środowiska i tworzenia systemów kontrolno – pomiarowych, likwidacji skutków oraz zapobiegania poważnym awariom, zadrzewień i zalesień oraz 50% kosztów całkowitych zadań inwestycyjnych i modernizacyjnych.

Środki z Konkursu Azbest

Ministerstwo Rozwoju wspiera realizację zadań wynikających z „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032”. Co roku ogłasza konkurs na dofinansowanie działań związanych z usuwaniem azbestu. Konkurs skierowany jest do jednostek samorządu terytorialnego. Oferty można było składać na zadania w bloku 2 – działania edukacyjno – informacyjne oraz w bloku 3 – w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest, na opracowywanie programów usuwania takich wyrobów, wykonanie lub aktualizację ich inwentaryzacji.

Koniecznym warunkiem uzyskania dotacji jest udział własny w wysokości 20% wartości zadania oraz wybranie podwykonawcy zadania na etapie składania oferty.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

AR i MR udziela dopłat do upraw roślin energetycznych oraz kredytów na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w rolnictwie, przetwórstwie rolno – spożywczym i usługach dla rolnictwa. Dopłaty są przeznaczone dla producentów rolniczych, którzy prowadzą plantację wierzby lub róży bezkolcowej, wykorzystywanych na cele energetyczne. O kredyt mogą ubiegać się osoby fizyczne posiadające pełną zdolność do czynności prawnych, osoby prawne, jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej.

Bank Ochrony Środowiska S.A.

BOŚ udziela kredytów m.in. na zakup lub montaż urządzeń służących ochronie środowiska, przedsięwzięcia z zakresu termomodernizacji. Kredyty udzielane są również we współpracy z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Beneficjentami mogą być właściciele lub zarządcy budynków, jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorcy.

Bank Gospodarstwa Krajowego

BGK udziela kredytów przeznaczonych na częściowe sfinansowanie przygotowanych przez gminy i ich związki projektów inwestycji komunalnych przewidzianych do współfinansowania z funduszy Unii Europejskiej. Przewiduje też premie termomodernizacyjne za przedsięwzięcia, w wyniku których następuje zmniejszenie rocznego zapotrzebowania na energię dostarczaną do budynków.

Programy Operacyjne Województwa Mazowieckiego na lata 2014 – 2020

Szczególnie istotnym źródłem finansowania planowanych przez Gminę Brańszczyk działań mogą okazać się Fundusze Europejskie na lata 2014 – 2020. Z budżetu polityki spójności na lata 2014 – 2020 Polska otrzyma 82,5 mld euro, czyli 349 miliardów złotych. Środki te będzie można zainwestować m.in. w badania naukowe i ich komercjalizację, kluczowe połączenia drogowe (autostrady, drogi ekspresowe), rozwój przedsiębiorczości, transport przyjazny środowisku (kolej, transport publiczny), cyfryzację kraju (szerokopasmowy dostęp do internetu, e – usługi administracji) czy włączenie społeczne i aktywizację zawodową. Komisja Europejska zatwierdziła wszystkie 22 programy (6 krajowych i 16 regionalnych).

Fundusze na mazowiecki regionalny program operacyjny stanowią około 60 proc. alokacji dla tego regionu i wynoszą 2.087,9 mln euro. Pozostałe 40 proc. środków z funduszy strukturalnych z puli dla Mazowsza, tj. 1,7 mld euro dostępne będzie dla beneficjentów z tego regionu w programach krajowych.

Dotacje w latach 2014 – 2020 w ramach RPO dla województwa mazowieckiego dostępnych będą na realizację trzech głównych celów strategicznych:

- **Rozwój konkurencyjnej gospodarki regionu opartej na innowacyjności, przedsiębiorczości, chłonnym rynku pracy i zrównoważonych zasobach.** Wsparcie dla innowacyjnej przedsiębiorczości regionu opartej na wiedzy i efektywnym wykorzystaniu zasobów prowadzące do zwiększenia chłonności regionalnego rynku pracy. Wzrost działalności badawczej i rozwojowej w przedsiębiorczości w celu podniesienia konkurencyjności regionu w skali kraju i Europy.
- **Przeciwdziałanie dysproporcjom regionalnym prowadzące do zwiększenia chłonności regionalnego rynku pracy poprzez wyrównywanie dostępu do zatrudnienia, włączenie społeczne i edukację.** Zwiększenie chłonności regionalnego rynku pracy, wyrównywanie dostępu do zatrudnienia, włączenie społeczne i edukacja w regionie opierają się na wsparciu grup defaworyzowanych, a także na ukierunkowaniu zatrudnienia na włączenie społeczne.

Ponadto, znaczącą rolę odgrywają działania służące dostosowaniu edukacji do potrzeb rynku pracy. Powyższe przedsięwzięcia wpłyną na wzrost wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego Mazowsza, a tym samym zwiększenie spójności i konkurencyjności regionu.

- **Wsparcie działań wzmacniających zrównoważony rozwój środowiska na Mazowszu.** Rozwój gospodarczy nie może dokonywać się kosztem środowiska naturalnego, dlatego istotnym celem rozwoju Mazowsza jest wsparcie wzrostu efektywności energetycznej, większe wykorzystanie źródeł odnawialnych, co przyczyni się do zmniejszania emisji CO₂ i realizacji zobowiązań wynikających z pakietu klimatyczno-energetycznego. W RPO WM 2014-2020 nacisk na emisyjność nie jest tak duży jak na rozwój przedsiębiorczości i spójność, gdyż cel ten Mazowsze w znacznym stopniu osiągnie poprzez zaangażowanie Funduszu Spójności.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Program Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020 to krajowy program wspierający gospodarkę niskoemisyjną, ochronę środowiska, przeciwdziałanie i adaptację do zmian klimatu, transport i bezpieczeństwo energetyczne. Środki unijne z programu przeznaczone zostaną również w ograniczonym stopniu na inwestycje w obszary ochrony zdrowia i dziedzictwa kulturowego.

Cel główny *Program, czyli Wsparcie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów i przyjaznej środowisku oraz sprzyjającej spójności terytorialnej i społecznej* wynika z jednego z trzech priorytetów *Strategii Europa 2020*, którym jest wzrost zrównoważony rozumiany jako wspieranie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej, w której cele środowiskowe są dopełnione działaniami na rzecz spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej. Poniżej przedstawiono osie priorytetowe:

OŚ PRIORYTETOWA I: Zmniejszenie emisyjności gospodarki

OŚ PRIORYTETOWA II: Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu

OŚ PRIORYTETOWA III: Rozwój sieci drogowej TEN-T i transportu multimodalnego

OŚ PRIORYTETOWA IV: Infrastruktura drogowa dla miast

OŚ PRIORYTETOWA V: Rozwój transportu kolejowego w Polsce

OŚ PRIORYTETOWA VI: Rozwój niskoemisyjnego transportu zbiorowego w miastach

OŚ PRIORYTETOWA VII: Poprawa bezpieczeństwa energetycznego

OŚ PRIORYTETOWA VIII: Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury

OŚ PRIORYTETOWA IX: Wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia

OŚ PRIORYTETOWA X: Pomoc techniczna

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka

Rolą POIG jest wsparcie rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw oraz konkurencyjności polskiej gospodarki. W ramach programu dotowane będą projekty innowacyjne w skali kraju lub na

poziomie międzynarodowym. Mają być one związane głównie z zastosowaniem nowych rozwiązań technologicznych, produktów, usług czy organizacji. POIG, ma ułatwić dostęp do finansowania innowacyjnych przedsięwzięć podejmowanych przez małe i średnie przedsiębiorstwa, ponadto ma zachęcić firmy do prowadzenia działalności badawczo – rozwojowej, transferu rozwiązań z sektora nauki do biznesu.

Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego

Norweski Mechanizm Finansowy działa w dziedzinie ochrona środowiska, w tym środowiska ludzkiego, poprzez dofinansowanie m.in. redukcji zanieczyszczeń i promowania odnawialnych źródeł energii, promowania zrównoważonego rozwoju poprzez lepsze wykorzystanie i zarządzanie zasobami, ochrony kulturowego dziedzictwa europejskiego, rozwoju zasobów ludzkich. Wysokość udzielanego dofinansowania to 60% całkowitych kosztów kwalifikowalnych zadania. Wyjątki stanowi przypadek gdy 15% lub więcej całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu będzie współfinansowane z budżetu państwa lub budżetu jednostek samorządu terytorialnego. Wtedy finansowe wsparcie dla reszty kosztów kwalifikowanych projektu może sięgać nawet do 85% kosztów kwalifikowalnych zadania.

Europejski Fundusz Efektywności Energetycznej

EFEE (z ang. *European Energy Efficiency Fund*) będzie pomagał krajom członkowskim w wypełnieniu celów pakietu klimatyczno – energetycznego. O jego powstaniu zdecydowały w grudniu 2010 r. Parlament Europejski i Rada UE. EFEE zapewni w szczególności instrumenty finansowe na publiczne projekty z zakresu efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii, które będą realizowane na terenie Unii Europejskiej. Będzie to jeden z najważniejszych instrumentów dla rozwoju zrównoważonej energetyki, wspierający inwestycje w dwojaki sposób: albo bezpośrednio je finansując, albo wspierając je poprzez instytucje finansowe. Planuje się także zaangażować kapitał prywatny.

Program dla Europy Środkowej

Głównym celem Programu dla Europy Środkowej jest wzmocnienie spójności terytorialnej, promowanie wewnętrznej integracji oraz poprawa konkurencyjności obszaru Europy Środkowej. W ramach Programu wyróżnione są 4 obszary priorytetowe:

Priorytet 1. Wspieranie innowacyjności na obszarze Europy Środkowej

Priorytet 2. Poprawa zewnętrznej i wewnętrznej dostępności obszaru Europy Środkowej

Priorytet 3. Odpowiedzialne korzystanie ze środowiska

Priorytet 4. Poprawa konkurencyjności oraz atrakcyjności miast i regionów.

Dofinansowanie kosztów kwalifikowanych w ramach Programu dla Europy Środkowej to 85% całkowitej kwoty projektu.

Program PolSEFF2

PolSEFF2 jest drugą edycją Polskiego Programu Finansowania Zrównoważonej Energii opracowanego przez Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, który jest realizowany w ramach Programu Priorytetowego Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i przy wsparciu Unii Europejskiej.

PolSEFF2 jest linią kredytową o wartości 200 milionów EURO, która za pośrednictwem banków uczestniczących ma być rozdysponowana w formie kredytów małym i średnim przedsiębiorstwom na finansowanie inwestycji poprawiających ich efektywność energetyczną. Projekty inwestycyjne kwalifikujące się do programu można podzielić na dwie grupy:

- *projekty w poprawę Efektywności Energetycznej*: inwestycje w wyposażenie, systemy i procesy umożliwiające beneficjentom zmniejszenie zużycia energii pierwotnej i/lub końcowego zużycia energii elektrycznej lub paliw, lub innej formy energii. Powyższe inwestycje muszą charakteryzować się Wskaźnikiem Oszczędności Energii minimum 20%,
- *projekty termomodernizacyjne budynków*: inwestycje w działania w zakresie efektywności energetycznej w budynkach komercyjnych, mieszkaniowych lub administracyjnych, podlegających certyfikacji energetycznej oraz związane z nimi inwestycje w odnawialne źródła energii. Powyższe inwestycje muszą charakteryzować się Wskaźnikiem Oszczędności Energii minimum 30%.

Ogólne warunki finansowania projektów inwestycyjnych w ramach programu:

- finansowanie tylko w formie kredytu, który może stanowić do 100% inwestycji,
- finansowanie maksymalnie w wysokości do 1 miliona EURO z wyłączeniem inwestycji bazujących na urządzeniach z listy LEME (Lista Zakwalifikowanych Materiałów i Urządzeń) (do 250.000 EURO),
- finansowanie odbywa się wyłącznie za pośrednictwem Banków Uczestniczących w programie i zgodnie z określonymi przez te instytucje zasadami i procedurami,
- kredyt nie może być przeznaczony na spłatę istniejącego kredytu.

Inicjatywa JESSICA

Wspólne Europejskie Wsparcie na rzecz Trwałych Inwestycji na Obszarach Miejskich (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas) jest programem, którego celem jest rozwijanie potencjału ekonomicznego obszarów miejskich. Dofinansowanie, które można uzyskać w ramach przedsięwzięcia, przeznaczane jest na rewitalizację miast, podejmowanie działań

mających pozytywny wpływ na ożywienie gospodarcze w regionie, modernizowanie obszarów zdegradowanych.

Beneficjentami programu mogą zostać przedsiębiorcy, czyli podmioty prawa handlowego, jak również osoby fizyczne, które we własnym imieniu i na własny rachunek podejmują się prowadzenia działalności gospodarczej. Wniosek o dotację mogą złożyć jednostki samorządu terytorialnego, które z kolei samodzielnie, bądź w ramach partnerstwa publiczno – prywatnego będą realizowały projekty, przyczyniające się do rozwoju regionu.

Program LIFE +

Instrument finansowy Unii Europejskiej funkcjonujący od 2007 roku. Zastąpił poprzednio funkcjonujący, podobny instrument LIFE. LIFE+ finansuje w 50 – 75% projekty z zakresu ochrony środowiska i przyrody, w tym w szczególności projekty dotyczące ochrony sieci Natura 2000. Obecny Program LIFE – program działań na rzecz środowiska i klimatu, obejmujący perspektywę finansową 2014 – 2020, jest kontynuacją instrumentu finansowego LIFE+ funkcjonującego w latach 2007 – 2013. Podobnie, jak w przypadku LIFE, LIFE +został podzielony na trzy tematyczne komponenty:

LIFE + Przyroda i różnorodność biologiczna

LIFE+ Polityka i zarządzanie w zakresie ochrony środowiska

LIFE+ Informacja i komunikacja

W Polsce, od 2008 roku rolę Krajowej Instytucji Wdrażającej oraz Krajowego Punktu Kontaktowego dla Instrumentu LIFE+ pełni Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

ELENA – Inteligentna Energia – Program dla Europy

Instrument o nazwie ELENA (z ang. *European Local Energy Assistance*) finansuje pomoc techniczną na opracowanie i wdrożenie dużych programów inwestycyjnych. ELENA ma przyspieszyć mobilizację funduszy na duże inwestycje w efektywność energetyczną i odnawialne źródła energii na poziomie lokalnym. Cel ten realizowany jest poprzez udzielanie władzom lokalnym, regionalnym, bądź innym instytucjom publicznym niezbędnego wsparcia finansowego, a opcjonalnie także merytorycznego, w zakresie kompleksowego planowania inwestycji. Pośrednio beneficjentem instrumentu mogą być również przedsiębiorstwa realizujące zadania jednostek publicznych na zasadzie koncesji lub w formule usług energetycznych. Priorytetem tego instrumentu są działania w obszarze szeroko pojętej efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii, w tym także sektora transportu. Programy inwestycyjne mogą

obejmować modernizację budynków publicznych, prywatnych, oświetlenia ulicznego, sygnalizacji świetlnej, sieci ciepłowniczej, wymianę floty transportowej oraz infrastruktury gminnej.

Rozdział 6.2. Zarządzanie Programem ochrony środowiska

Zarządzanie środowiskiem odbywa się na kilku szczeblach. W odniesieniu do terenu gminy zarządzanie środowiskiem jest realizowane przez samorząd gminny, powiatowy i administrację wojewódzką. Zadania z zakresu ochrony środowiska wykonują ponadto organy administracji niespolonej m.in. regionalne zarządy gospodarki wodnej, nadleśnictwa. Dużą rolę w realizacji zadań na rzecz ochrony środowiska pełnią instytucje niepaństwowe: jednostki badawczo – rozwojowe, agencje, fundacje, organizacje gospodarcze i społeczne organizacje ekologiczne. Zarządzanie środowiskiem przez podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska odbywa się m. in. poprzez:

- dotrzymanie wymagań wynikających z przepisów prawa,
- modernizacje technologii w celu ograniczenia lub wyeliminowania uciążliwości dla środowiska,
- instalowanie urządzeń służących ochronie środowiska,
- stałą kontrolę emisji zanieczyszczeń (monitoring).

Do grupy instrumentów (narzędzi) realizacji *Programu* zaliczyć należy instrumenty: *prawno – administracyjne, ekonomiczne i rynkowe, finansowe, z zakresu organizacji, zarządzania i marketingu oraz informacyjno – edukacyjne* (oddziaływania społecznego). Polska należy do krajów o stosunkowo dobrze rozwiniętym systemie instrumentów realizacji ekorozwoju. Silną stroną tego systemu są instrumenty: *prawno – administracyjne, ekonomiczne i finansowe*. Słabą stroną są instrumenty: *rynkowe, z zakresu organizacji, zarządzania i marketingu oraz informacyjno – edukacyjno*.

Podstawową zasadą realizacji *Programu ochrony środowiska* powinna być zasada wykonywania zadań przez poszczególne jednostki włączone w zagadnienia ochrony środowiska, świadome istnienia programu i swojego uczestnictwa w nim. Szansę na skuteczne wdrożenie *Programu* daje dobra organizacja zarządzania nim.

Z punktu widzenia pełnionej roli w realizacji *Programu* można wyodrębnić cztery grupy podmiotów uczestniczących w nim. Są to:

- Podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu *Programem*.
- Podmioty realizujące zadania *Programu*, w tym instytucje finansujące.

- Podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty *Programu*.
- Społeczność gminy jako główny podmiot odbierający wyniki działań *Programu*.

Główna odpowiedzialność za realizację *Programu* spoczywa na **Wójcie Gminy**, który współdziała z organami administracji rządowej oraz samorządowej szczebla powiatowego i wojewódzkiego, które dysponują instrumentarium wynikającym z ich kompetencji.

Ponadto Wójt współdziała z instytucjami administracji specjalnej w dyspozycji których znajdują się instrumenty kontroli i monitoringu. Instytucje te kontrolują respektowanie prawa, prowadzą monitoring stanu środowiska (Inspekcja Sanitarna, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska), prowadzą monitoring wód (Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej).

Jak wspomniano wcześniej, odbiorcą *Programu* są mieszkańcy, którzy subiektywnie oceniają efekty wdrożonych przedsięwzięć. Ocenę taką można uzyskać poprzez wprowadzenie odpowiednich mierników świadomości społecznej, co opisano w dalszej części dokumentu.

Wdrażanie *Programu ochrony środowiska* to zespół czynności, których celem jest:

- osiągnięcie postawionych celów, w tym szczególnie przez realizację zawartych w nim przedsięwzięć inwestycyjnych,
- koordynacja w czasie i przestrzeni realizacji poszczególnych przedsięwzięć,
- monitorowanie realizacji poszczególnych przedsięwzięć i weryfikacji stopnia osiągnięcia celów zapisanych w *Programie*,
- monitorowanie aktualności treści *Programu* i jego bieżące korygowanie.

Skuteczność wdrażania *Programu* będzie uzależniona od czynników wewnętrznych i zewnętrznych, do których w szczególności należą:

- dostępność środków finansowych,
- powiązanie polityki ekologicznej prowadzonej przez samorząd gminny z politykami wdrażanymi na poziomie regionalnym, krajowym i unijnym,
- koordynacja działań wszystkich partnerów procesu wdrażania *Programu*,
- sprawność działania samorządu gminnego oraz konsekwencja władz gminnych kolejnych kadencji w realizacji przyjętych kierunków polityki ekologicznej gminy,
- sprawność współdziałania samorządu gminnego z przedstawicielami szczebla powiatowego i wojewódzkiego oraz z wojewódzką i centralną administracją rządową, a także organizacjami pozarządowymi,
- stabilność sytuacji społeczno – gospodarczej w województwie, kraju oraz Unii Europejskiej,
- społeczne zrozumienie i akceptacja celów określonych w *Programie*,
- aktywność mieszkańców i przedsiębiorców działających na terenie gminy,

- współdziałanie różnych grup (przedsiębiorców, środowiska administracyjnego, ekologów, aktywistów ochrony dóbr kultury, urbanistów i innych) wdrażających ideę zrównoważonego rozwoju na poziomie gminy.

Rozdział 6.3. Opiniowanie Programu ochrony środowiska oraz raporty z jego realizacji

Przygotowany przez organ wykonawczy, czyli w przypadku gminy – Wójta, projekt *Programu ochrony środowiska* przedstawiany jest następnie do zaopiniowania organowi wykonawczemu jednostki wyższego stopnia, czyli w przypadku gminy zarządowi powiatu (art. 17 ust. 2 pkt 3 *ustawy – Prawo ochrony środowiska*).

Mając na względzie zapisy art. 54 ust. 1 *ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* można wnioskować, że zarząd powiatu zobowiązany jest wydać opinię w sprawie projektu powyższego dokumentu w terminie 30 dni od dnia otrzymania wniosku o wydanie opinii.

Główna odpowiedzialność za realizację *Programu ochrony środowiska dla Gminy Brańszczyk* spoczywa na Wójcie Gminy, który składa Radzie raporty z wykonania programu. Realizacja *Programu* jest jednak uzależniona od wykonywania zadań przez poszczególne jednostki. W związku z powyższym konieczne jest współdziałanie z organami administracji rządowej i samorządowej stopnia wojewódzkiego oraz powiatowego. Efektywna i niezakłócona realizacja *Programu* wymaga również współdziałania w organizacji i zarządzaniu stron podejmujących działania wykonawcze. Dotyczy to także społeczności i przedsiębiorców.

Zgodnie z art. 18 ust. 2 *ustawy – Prawo ochrony środowiska* Wójt Gminy ma obowiązek sporządzać co 2 lata raport z realizacji *Programu*, który powinien obejmować:

- ocenę stopnia realizacji określonych w *Programie* celów i kierunków działań,
- sprawozdanie z wykonanych zadań pozainwestycyjnych i inwestycyjnych,
- zgodność wykonanych zadań z harmonogramem prac,
- sprawozdanie z realizacji harmonogramu finansowania przedsięwzięć,
- podsumowanie z wnioskami i ewentualną rekomendacją nowelizacji *Programu*.

Raport może zawierać także informacje dotyczące zaistniałych zmian w aktach prawnych, założeniach podstawowych, programach wyższego rzędu, itp., co będzie powodować konieczność weryfikacji planu i jego aktualizację.

Rozdział 6.4. Monitoring i dokumentowania realizacji Programu ochrony środowiska

Monitoring realizacji *Programu ochrony środowiska* jest niezbędny dla prowadzenia bieżących analiz postępów w jego wdrażaniu. Realizacja tego celu wymaga sprawnych i wydolnych źródeł informacji oraz narzędzi do ich gromadzenia. Potrzebna jest zatem w szerokim stopniu informatyzacja danych. Oceny realizacji *Programu* dokonujemy:

- w trakcie realizacji *Programu*,
- po zakończeniu realizacji wszystkich celów i zadań przyjętych w *Programie*.

Efekty osiągane i podlegające ocenie można podzielić na:

- *wymierne* – dające się określić liczbowo (np. ilość wybudowanych oczyszczalni przydomowych, stopień zmniejszenia emisji pyłów, itp.),
- *niewymierne* – oceniane subiektywnie np. w postaci punktowej (np. wzrost świadomości mieszkańców).

Monitoring *Programu* powinien odbywać się co roku. Wdrażanie *Programu* powinno podlegać regularnej ocenie w zakresie:

- określenia stopnia wykonania przedsięwzięć/ działań,
- określenia stopnia realizacji przyjętych celów,
- oceny rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem
- analizy przyczyn tych rozbieżności.

Wzorcem dla takiego monitoringu mogą być wskaźniki oceny realizacji planowanych zadań. Wskaźniki te można podzielić na trzy podgrupy:

- *wskaźniki produktu* – opisujące rozmiar podejmowanych przedsięwzięć w ramach danego projektu, np. liczba zamkniętych dzikich wysypisk
- *wskaźniki rezultatu* – związane z bezpośrednimi i natychmiastowymi efektami przedsięwzięcia (projektu). Informują one o zmianach, jakie nastąpiły tuż po wdrożeniu danego przedsięwzięcia. Efekty bezpośrednie mogą być mierzone wartościowo i ilościowo, np. ilość zutylizowanych odpadów,
- *wskaźniki oddziaływania* – opisujące efekty odległe w czasie lub efekty pośrednie nie ograniczające się do korzyści beneficjentów (korzyści zewnętrzne). Pomiar tego typu efektów pośrednich jest tylko częściowo możliwy na wybranych przykładach, dających się zidentyfikować i zmierzyć. Całość efektów pośrednich może nie być jednoznacznie określona, może być jednak szacowana, np. % zmniejszenia zanieczyszczenia środowiska.

Oceny efektów realizacji *Programu* należy dokonać analizując informacje gromadzone przez poszczególne podmioty uczestniczące w jego realizacji, tzn. dla:

- *wskaźników ekonomicznych* – informacje można pozyskać z funduszy dofinansowujących zadania, w tym również informacje od inwestorów,
- *wskaźników ekologicznych* – informacje są dostępne w instytucjach kontrolujących w ramach ogólnych systemów monitoringu środowiska jak np. pomiary emisji i imisji wykonywane przez Stacje Sanitarne – Epidemiologiczne, Inspektora Ochrony Środowiska, Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej, a także Lasy Państwowe,
- *wskaźników aktywności społecznej* – informacje możliwe do uzyskania poprzez badania opinii społecznej, a także informacje o ilości procesów administracyjnych z udziałem społeczeństwa oraz ilości i jakości działań na rzecz ochrony środowiska, a także sposobie i powszechności informowania mieszkańców o realizowanych przedsięwzięciach.

Wskaźniki monitorowania projektowanych przedsięwzięć powinny być realne, trafnie dobrane, mierzalne – umożliwiające porównania, wiarygodne i dostępne. Stworzenie w miarę pełnego indeksu wskaźników monitorowania projektów może stanowić podstawę do określenia monitorowania całego *Programu*. Powinny być monitorowane bezpośrednio działania, a pośrednio również priorytety. Efekty wdrażania projektowanych przedsięwzięć powinny mieć wpływ na korekty układu priorytetów, opartych na diagnozie stanu istniejącego.

W poniższej tabeli 43 zaprezentowano wskaźniki monitoringu dla *Programu ochrony środowiska dla Gminy Brańszczyk na lata 2017 – 2020, z perspektywą do 2024 roku*. Dla roku 2015 (uwzględniając dostępność danych) przedstawiono wartość bazową wskaźników. W związku z wysoką zależnością wskaźników monitoringowych od realizacji działań inwestycyjnych przez gminę oraz proekologicznych zachowań mieszkańców gminy i przedsiębiorców na poziomie niniejszego dokumentów nie określa się docelowej wartości poniższych wskaźników.

Tabela nr 43. Wskaźniki monitoringu dla Programu ochrony środowiska dla Gminy Brańszczyk na lata 2017 – 2020, z perspektywą do 2024 roku

Nazwa wskaźnika	Jednostka pomiaru	Źródło	Wartość wskaźnika [2016 r.]
Długość czynnej sieci wodociągowej	km	gmina, GUS	112,4
Liczba przyłączy wodociągowych	sztuk	gmina, GUS	2517
Zużycie wody na 1 mieszkańca ogółem	m ³	gmina, GUS	37,9
Korzystający z sieci wodociągowej	osoby	gmina, GUS	7828 (2015 r.)
Liczba komunalnych oczyszczalni ścieków	sztuk	gmina, GUS	3
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	gmina, GUS	54,3
Liczba przyłączy kanalizacyjnych	sztuk	gmina, GUS	1269

Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej ogółem	osoba	gmina, GUS	3823 (2015 r.)
Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	sztuk	gmina, GUS	0
Zmieszane odpady komunalne zebrane w ciągu roku z gospodarstw domowych	Mg	gmina, GUS	964,54
Masa odpadów zebranych w sposób selektywny w ciągu roku z terenu gminy	Mg	gmina, GUS	415,01
Jednostki odbierające odpady w badanym roku	sztuk	gmina, GUS	1
Masa wyrobów zawierających azbest koniecznych do usunięcia	Mg	gmina, powiat	171,19
Powierzchnia obszarów specjalnej ochrony ptaków	ha		14.223,2
Powierzchnia obszarów ochrony siedliskowej	ha		3.209,0
Liczba użytków ekologicznych	szt.	gmina, GUS	35
Powierzchnia użytków ekologicznych	ha	gmina, GUS	61,68
Liczba pomników przyrody	sztuk	gmina, GUS	10
Powierzchnia lasów ogółem	ha	gmina,	7940,0
Lesistość	%	powiat, GUS	47,3
Drogi gminne ogółem	km	gmina, GUS	76
Drogi gminne o nawierzchni twardej	km	gmina, GUS	50
Długość ścieżek rowerowych	km	gmina, GUS	0
Liczba budynków poddanych termomodernizacji	sztuk	gmina, powiat	10
Liczba instalacji w zakresie alternatywnych źródeł energii	sztuk	gmina, powiat	415

Źródło: opracowanie własne

Informacje o postępach w realizacji *Programu ochrony środowiska dla Gminy Brańszczyk*, uzyskiwane w trakcie monitoringu, pozwolą na uzyskanie:

- pozytywnego nastawienia do realizowanych zadań przez lokalną społeczność,
- aktywizację mieszkańców przy dalszym wdrażaniu *Programu*,
- bieżącą ocenę przeszkód i słabych stron przy realizacji przyjętych zadań,
- możliwość bieżącej korekty przyjętych priorytetów w wyniku zmian zachodzących wewnątrz i na zewnątrz gminy.

Spis tabel, map i rysunków

TABELA NR 1. STAN REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ INWESTYCYJNYCH ZAPISANYCH W PROGRAMACH OCHRONY ŚRODOWISKA W LATACH 2009 – 2016	32
TABELA NR 2. UŻYTKOWANIE TERENU W GMINIE BRAŃSZCZYK.....	35
WYKRES NR 1. UŻYTKOWANIE TERENU W GMINIE BRAŃSZCZYK.....	35
TABELA NR 3. LICZBA LUDNOŚCI NA TERENIE GMINY BRAŃSZCZYK.....	37
TABELA NR 4. CHARAKTERYSTYKA SIECI WODOCIĄGOWEJ NA TERENIE GMINY BRAŃSZCZYK ORAZ ILOŚĆ ZUŻYTEJ WODY W LATACH 2014 – 2016.....	40
TABELA NR 5. DŁUGOŚĆ CZYNNEJ SIECI WODOCIĄGOWEJ NA TERENIE GMINY BRAŃSZCZYK.....	40
TABELA NR 6. CHARAKTERYSTYKA SIECI KANALIZACYJNEJ NA TERENIE GMINY BRAŃSZCZYK ORAZ ILOŚĆ ZUŻYTEJ WODY W LATACH 2014 – 2016.....	42
TABELA NR 7. DŁUGOŚĆ CZYNNEJ SIECI KANALIZACYJNEJ NA TERENIE GMINY BRAŃSZCZYK.....	42
TABELA NR 8. CHARAKTERYSTYKA GMINNYCH OCZYSZCZALNI ŚCIEKÓW NA TERENIE GMINY BRAŃSZCZYK.....	43
TABELA NR 9. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI ŚCIEKOWEJ NA TERENIE GMINY BRAŃSZCZYK.....	43
TABELA NR 10. CHARAKTERYSTYKA DRÓG GMINNYCH NA TERENIE GMINY BRAŃSZCZYK.....	44
TABELA NR 11. CHARAKTERYSTYKA SIECI GAZOWEJ NA TERENIE GMINY BRAŃSZCZYK.....	45
TABELA NR 12. ISTNIEJĄCE I PROJEKTOWANEJ INSTALACJE SOLARNE NA TERENIE GMINY BRAŃSZCZYK	47
TABELA NR 13. MASA ODPADÓW KOMUNALNYCH ODEBRANYCH Z TERENU GMINY BRAŃSZCZYK W LATACH 2015 – 2016.....	52
TABELA NR 14. POZIOMY RECYKLINGU ODPADÓW KOMUNALNYCH ODEBRANYCH Z TERENU GMINY BRAŃSZCZYK W 2016 R.....	53
TABELA NR 15. MASA ZINWENTARYZOWANYCH I POZOSTAŁYCH DO UNIESZKODLIWIENIA NA TERENIE GMINY BRAŃSZCZYK WYROBÓW AZBESTOWYCH	54
TABELA NR 16. KLASY CZYSTOŚCI RZEKI BUG W PUNKCIE POMIAROWYM W BRAŃSZCZYKU W LATACH 1994 – 1995	63

TABELA NR 17. OCENA JAKOŚCI WÓD RZEKI BUG W NAJBLIŻEJ POŁOŻONYCH PUNKTACH POMIAROWO – KONTROLNYCH W STOSUNKU DO GMINY BRAŃSZCZYK W ROKU 2008.....	64
TABELA NR 18. ZESTAWIENIE OCEN JEDNOLITYCH CZĘŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH W 2015 R.....	65
TABELA 19. OCENA JAKOŚCI WÓD PODZIEMNYCH W 2007 R., 2010 R. I 2012 R.....	66
TABELA NR 20. EMISJA ZANIECZYSZCZEŃ DO POWIETRZA NA TERENIE POWIATU WYSZKOWSKIEGO W ROKU 2006.....	68
TABELA NR 21. KLASYFIKACJA TERENU POWIATU WYSZKOWSKIEGO (WCHODZĄCEGO W SKŁAD STREFY MAZOWIECKIEJ) Z UWZGLĘDNIENIEM KRYTERIÓW OKREŚLONYCH W CELU OCHRONY ZDROWIA.....	69
TABELA NR 22. KLASYFIKACJA TERENU POWIATU WYSZKOWSKIEGO Z UWZGLĘDNIENIEM KRYTERIÓW OKREŚLONYCH W CELU OCHRONY ROŚLIN.....	69
TABELA NR 23. STATYSTYKI WYNIKÓW MODELOWANIA MATEMATYCZNEGO IMISJI DLA WYBRANYCH ZANIECZYSZCZEŃ DLA TERENU GMINY BRAŃSZCZYK W ROKU 2016	70
TABELA NR 24. WAŻNIEJSZE ŹRÓDŁA EMISJI PÓL ELEKTROMAGNETYCZNYCH NA TERENIE GMINY BRAŃSZCZYK.....	73
TABELA NR 25. WYNIKI POMIARÓW PÓL ELEKTROMAGNETYCZNYCH NA TERENIE POWIATU WYSZKOWSKIEGO.....	74
TABELA NR 26. OBSZARY NATURA 2000 NA TERENIE GMINY BRAŃSZCZYK	79
TABELA NR 27. UŻYTKI EKOLOGICZNE NA TERENIE GMINY BRAŃSZCZYK.....	83
TABELA NR 28. POMNIKI PRZYRODY NA TERENIE GMINY BRAŃSZCZYK.....	85
TABELA NR 29. ANALIZA SWOT DLA OBSZARU INTERWENCJI NR 1: OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA	88
TABELA NR 30. ANALIZA SWOT DLA OBSZARU INTERWENCJI NR 2: ZAGROŻENIE HAŁASEM	88
TABELA NR 31. ANALIZA SWOT DLA OBSZARU INTERWENCJI NR 3: POLA ELEKTROMAGNETYCZNE.....	88
TABELA NR 32. ANALIZA SWOT DLA OBSZARU INTERWENCJI NR 4: GOSPODAROWANIA WODAMI.....	89
TABELA NR 33. ANALIZA SWOT DLA OBSZARU INTERWENCJI NR 5: GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA	89
TABELA NR 34. ANALIZA SWOT DLA OBSZARU INTERWENCJI NR 6: ZASOBY GEOLOGICZNE	89

TABELA NR 35. ANALIZA SWOT DLA OBSZARU INTERWENCJI NR 7: GLEBY	90
TABELA NR 36. ANALIZA SWOT DLA OBSZARU INTERWENCJI NR 8: GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW	90
TABELA NR 37. ANALIZA SWOT DLA OBSZARU INTERWENCJI NR 9: ZASOBY PRZYRODNICZE	91
TABELA NR 38. ANALIZA SWOT DLA OBSZARU INTERWENCJI NR 10: ZAGROŻENIE POWAŻNYMI AWARIAMI	91
TABELA NR 39. NAJPILNIEJSZE PROBLEMÓW ŚRODOWISKOWYCH NA TERENIE GMINY BRAŃSZCZYK ORAZ SPOSOBY ICH ROZWIĄZYWANIA.....	92
TABELA NR 40. HARMONOGRAM DZIAŁAŃ PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY BRAŃSZCZYK NA LATA 2017 – 2020, Z PERSPEKTYWĄ DO 2024 R.....	96
TABELA NR 41. HARMONOGRAM DZIAŁAŃ WŁASNYCH GMINY Z UWZGLĘDNIENIEM SZACUNKOWYCH KOSZTÓW I RYZYKA REALIZACJI	102
TABELA NR 42. ZADANIA INWESTYCYJNE GMINY BRAŃSZCZYK PRZEWIDZIANE DO REALIZACJI NA LATA 2017 – 2020.....	110
TABELA NR 43. WSKAŹNIKI MONITORINGU DLA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY BRAŃSZCZYK NA LATA 2017 – 2020, Z PERSPEKTYWĄ DO 2024 ROKU	124
RYSUNEK NR 1. POŁOŻENIE GMINY BRAŃSZCZYK NA TLE WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO I POWIATU WYSZKOWSKIEGO	34
RYSUNEK NR 2. OBSZAR REGIONU WSCHODNIEGO WRAZ Z REGIONALNYMI I ZASTĘPCZYMI INSTALACJAMI PRZETWARZANIA ODPADÓW KOMUNALNYCH.....	50
RYSUNEK NR 3. LOKALIZACJA NA TERENIE GMINY BRAŃSZCZYK GŁÓWNYCH ZBIORNIKÓW WÓD PODZIEMNYCH	60
RYSUNEK NR 4. LOKALIZACJA JEDNOLITEJ CZĘŚCI WÓD PODZIEMNYCH NR 55	67
RYSUNEK NR 5. ROZKŁAD STEŻEŃ ŚREDNIOROCZNYCH B(A)P W 2012 R. NA TERENIE STREFY MAZOWIECKIEJ.....	71
RYSUNEK NR 6. LOKALIZACJA OBSZARÓW NATURA 2000 NA TERENIE GMINY BRAŃSZCZYK.....	77
RYSUNEK NR 7. LOKALIZACJA OBSZARÓW UŻYTKÓW EKOLOGICZNYCH NA TERENIE GMINY BRAŃSZCZYK.....	78
RYSUNEK NR 8. LOKALIZACJA KORYTARZY EKOLOGICZNYCH NA TERENIE GMINY BRAŃSZCZYK.....	86

